

บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา เรื่อง กลไกการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ กรณี เด็กและหญิงในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
2. แนวคิดของสิทธิมนุษยชน
3. สิทธิเด็ก
4. สิทธิสตรี
5. แนวคิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์
6. การค้ามนุษย์เด็กและหญิงในประเทศไทย
7. มาตรการ กลไก นโยบายเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
8. การบริหารกลไกการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ในการศึกษาเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ สิ่งสำคัญที่ต้องศึกษา คือ การรู้ความหมายของศักดิ์ศรี และความเป็นมนุษย์ เพราะการค้ามนุษย์เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอย่างร้ายแรง ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการศึกษาศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ของแต่ละสังคมมีวิถีคิด ความเชื่อที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะการให้ความหมาย วิถีคิดของกลุ่มคนตะวันออกและกลุ่มคนตะวันตก รวมถึงการไม่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของขบวนการค้ามนุษย์ที่ทำให้คนกลายเป็นสินค้า

1. ความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้ความหมายของคำว่า ศักดิ์ศรี หมายถึงเกียรติศักดิ์ คำว่า “เกียรติ” หมายถึง ชื่อเสียง ความยกย่องนับถือ ความมีหน้ามีตา คำว่า “ศักดิ์” หมายถึง อำนาจ ความสามารถ กำลัง ฐานะ และคำว่า เกียรติศักดิ์ หมายถึง เกียรติตามฐานะของแต่ละบุคคล ส่วนคำว่ามนุษย์ หมายถึง สัตว์ที่รู้จักใช้เหตุผล สัตว์ที่มีจิตใจสูง คน เป็นต้น

The Classic Latin Dictionary (1961: 171) ได้มีการให้คำแปลคำว่า ศักดิ์ศรี คือ Dignity คำว่า Dignity เป็นถ้อยคำที่มีรากฐานมาจากภาษาลาตินซึ่งมีรากศัพท์เดียวกันอยู่หลายคำ คือ คำว่า Dignatio Digne Dignitas Digno Dignor Dignus อันมีความหมายถึง ศักดิ์ศรี ความมีชื่อเสียง (Reputation) เกียรติ (Honour) มีคุณค่า (Worth) เคารพ นับถือ นิยม ยกย่อง (Esteem) ยศ ตำแหน่ง ในสังคม อย่างไรก็ตาม มิได้มีการ ให้ความหมายที่แน่นอนของคำว่าศักดิ์ไว้

ส่วนมนุษย์หรือความเป็นมนุษย์ในสาขาวิชาต่างๆ ได้กล่าวถึงมนุษย์ไว้หลายประการ ดังเช่น ในสาขามนุษยศาสตร์ กล่าวถึงมนุษย์ว่า มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐหรือสัตว์ที่มีจิตใจสูง ในสาขา

สังคมศาสตร์กล่าวถึงมนุษย์ว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม และในสาขาวิทยาศาสตร์ ก็จัดว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งในอาณาจักรสัตว์

สรุปได้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หมายถึง สิ่งที่ยังมองไม่เห็นและไม่สามารถจับต้องได้นั่นคือ เกียรติ ฐานะ อำนาจ และสิทธิส่วนบุคคลที่มนุษย์ทุกคนมีติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่สามารถถ่ายโอนให้ผู้อื่นได้ ซึ่งมนุษย์ที่อยู่ในสังคมทุกคนจะได้รับเกียรติ และถูกให้คุณค่าแตกต่างกันตามตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมที่ตนดำรงอยู่ ซึ่งการคุณค่าของตัวบุคคลจะนำมาสู่การปฏิบัติต่อกันด้วยวิธีการที่เหมาะสม

2. แนวความคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตะวันตกและตะวันออก

สิ่งที่จะทำให้เกิดความคิดหรือพิจารณาถึงตัวตนของมนุษย์ เกิดจากการที่มนุษย์ต้องต่อสู้เพื่อเอาตัวรอดจึงทำให้เกิดกลุ่มคนที่อ่อนแอและกลุ่มที่ได้รับชัยชนะ ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงคิดถึงตนเองมากขึ้นบนพื้นฐานความคิดของจารีตประเพณีของแต่ละประเทศ ดังนั้น ในส่วนนี้จะแบ่งแนวความคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ออกเป็นตะวันตกและตะวันออก ดังนี้

แนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แถบตะวันตก มีฐานรากมาจากนักคิดในสมัยกรีกและโรมัน เริ่มจากความคิดที่จะพยายามเข้าถึงตัวตนของมนุษย์อันประกอบด้วยจิตวิญญาณ และร่างกาย อันถือเป็นสิ่งพื้นฐานที่ทำให้มนุษย์มีความคิดและก่อเหตุผลการพิจารณาถึงความสัมพันธ์สิ่งต่างๆ จิตใจอันเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายมนุษย์ ซึ่งเป็นที่มาของการปฏิบัติของมนุษย์ในหลายเรื่อง รวมไปถึงจารีตประเพณีในสังคม พื้นฐานความคิดเป็นเหตุเป็นผลและนำไปสู่การคิดและปฏิบัติในเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิต จนมนุษย์พิจารณาได้ถึงในสิ่งที่ดีและไม่ดี อย่างไรก็ตามพอจะกล่าวได้ แนวคิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นความคิด จิตใจ และการปฏิบัติในด้านดีต่อกัน เช่น การมีมิตรไมตรีให้ผู้อื่น การเอื้อเฟื้อผู้อื่น ตั้งแต่คนในครอบครัวและเพื่อนมนุษย์ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน การเคารพ ยกย่องการให้ความไว้วางใจ การปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยมีมาตรฐานไม่ต่ำกว่าในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์ เช่น การลงโทษต้องไม่โหดร้ายต่อร่างกายมากเกินไป อันเป็นเรื่องที่ไม่ติดต่อกับตำแหน่ง หรือฐานะความแตกต่าง เช่น เพศ ภาษา สีผิว ความเชื่อส่วนบุคคล โดยบุคคลในระดับสูง เช่น กษัตริย์ ขุนนาง ที่มีความสามารถถูกมอบอำนาจให้คุ้มครองประชาชนนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานความเคารพซึ่งกันและกัน ตลอดจนปฏิบัติต่อทุกคนในฐานะมนุษย์ ที่มีคุณค่าและปฏิบัติอย่างยุติธรรมและเท่าเทียมกัน ทำให้เกิดการยกย่องให้เกียรติ และคิดคำนึงถึงเกียรติต่อผู้อื่น เกิดการยอมรับในสิ่งที่ประกอบเป็นตัวบุคคลทั้งร่างกาย จิตใจ และสถานะของบุคคลอันติดอยู่กับบุคคลนั้น

ส่วนแนวความคิดของนักคิดแถบตะวันออกรวมถึงประเทศไทยนั้น ได้มีแนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้เช่นกัน โดยแนวความคิดที่สำคัญของตะวันออกก่อตัวอยู่ที่ประเทศอินเดียและประเทศจีน ซึ่งมีพื้นฐานความคิดและความเชื่อมาจากหลักศาสนา ได้กล่าวถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์คือ การให้ความสำคัญของการมีเหตุมีผลของมนุษย์อันเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์และถือเป็นคุณค่าของมนุษย์ การมีจริยธรรม การหาแนวทางเพื่อให้พ้นทุกข์หรือกรรมด้วยการประพฤติดี เช่น การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การประพฤติอย่างเรียบง่าย โดยการดำรงอยู่ของสังคมมนุษย์นั้นเป็นไปตามกฎของเหตุผล เป็นเรื่องของธรรมชาติ วิวัฒนาการ และการปรับตัวให้เกิดความเหมาะสมโดยธรรมชาติของมนุษย์มีความเท่าเทียมกันทุกคน ไม่มีการแบ่งชนชั้น วรรณะ มนุษย์มีความรู้สึกศรัทธา มีการแสดงออก

ต่อบุคคลอื่นต้องคำนึงกาลเทศะที่เหมาะสม เน้นถึงความจริง ความถูกต้องที่ไม่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ด้วยการประพฤติตนด้วยการเอาใจใส่ต่อผู้อื่น คุณค่าของมนุษย์จึงเกิดขึ้น จากเจตจำนงที่เป็นอิสระของตนเองในการกระทำสิ่งต่างๆ และการกระทำโดยอิสระนี้ถือเป็นการกำหนด คุณค่าของมนุษย์ ด้วยการให้ความเคารพและให้ความสำคัญกับคุณค่าของผู้อื่นเท่าเทียมกับชีวิตของตนเอง (พิศณุ พูนเพชรพันธ์, 2550: 25-28)

สรุปได้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นเรื่องการพิจารณาเกี่ยวกับการให้คุณค่าของ มนุษย์เกิดขึ้นจากพื้นฐานความคิดของมนุษย์แต่ละสังคมที่แตกต่างกัน เช่น ความเชื่อ วัฒนธรรม จารีต ประเพณีที่หล่อหลอมมนุษย์ให้รู้จักใช้ความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์นั้นแตกต่าง จากสัตว์ เนื่องจากมนุษย์นั้นมีความสามารถในการแยกแยะว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก และนำความคิดดังกล่าว ไปสู่การปฏิบัติ บนพื้นฐานความถูกต้องและปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียม และยุติธรรม ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นเกิดขึ้นจากการให้คุณค่าผู้อื่น เช่น ให้ความเคารพ ยกย่อง ให้เกียรติ การให้ความไว้วางใจ มีมิตรไมตรีและเอื้อเฟื้อผู้อื่น โดยไม่ยึดติดกับเพศ เชื้อชาติ ศาสนา สีผิว หรือฐานะทางสังคม เป็นการปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยความเอาใจใส่ ไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือทำให้ผู้อื่น ได้รับความเดือดร้อน นอกจากนี้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เกิดขึ้นการให้คุณค่าในตนเอง กล่าวคือ มีอิสระ ในตนเองทั้งความคิดและการกระทำ สามารถแสดงออกในสิ่งตนเองที่ปรารถนาได้อย่างอิสระ โดยไม่ ถูกขัดขวางหรือกีดกัน แต่อิสระในการกระทำนั้นต้องไม่เป็นการขัดขวางอิสราภาพของผู้อื่นๆ และอยู่บน พื้นฐานความถูกต้อง

3. ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กับการค้ามนุษย์

การค้ามนุษย์ หรือการนำคนมาเป็นสินค้าใช้ซื้อขาย ถือได้ว่าเป็นการละเมิดเกียรติ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างร้ายแรง เพราะมนุษย์ทุกคนเกิดมามีเกียรติและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน การปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ควรให้ความเคารพ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน และยอมรับในความแตกต่างทาง ด้านเชื้อชาติ ศาสนา ฐานะ สีผิว และความเชื่อ มนุษย์ไม่ควรเอาความแตกต่างดังกล่าวมาใช้เป็นข้อ ได้เปรียบในการแสวงหาประโยชน์จากคนที่อ่อนแอกว่า โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและสตรีซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อ การถูกแสวงหาประโยชน์ เนื่องจากความยากจน การขาดโอกาสทางการศึกษา ปัญหาเศรษฐกิจ การไม่มี ที่ดินทำกิน การไม่มีอาชีพ การไม่มีโอกาสในการหางานทำหรือการทำงานภายใต้ทางเลือกที่จำกัด การอพยพ ย้ายถิ่นของแรงงานเพื่อการมีงานทำ การไม่มีสถานะภาพทางสังคมหรือเป็นคนไร้สัญชาติ การค้าเด็ก และหญิงเริ่มจากครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น ประเทศพัฒนาสู่กลุ่มอนุภูมิภาค ขยายไปสู่การค้าเด็กและ หญิงข้ามชาติ และทวีป (ปราณี โตสุวรรณ, 2548: 1) โดยการค้ามนุษย์อาจเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือ กลุ่มบุคคล เข้ามาหาเหยื่อเด็กและหญิงในลักษณะของการใช้เพื่อนบ้าน หรือคนแปลกหน้าเป็นนกด่อ ในการจัดหา ชักจูงให้ไปทำงานด้วย โดยอ้างว่ามีค่าตอบแทนสูง และมีผู้ร่วมขบวนการหลายคนในการนำพา จัดที่พักอาศัย ส่งต่อให้นายหน้าเพื่อส่งต่อไปยังจุดหมายปลายทางซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้ว เด็กและหญิง จะถูกขายให้กับผู้ประกอบการโรงงาน นายจ้างร้านอาหารและสถานบันเทิงที่เปิดคาราโอเกะบังหน้า เพื่อ แสวงหาประโยชน์ทางเพศ บังคับใช้แรงงานและบริการ ซึ่งรูปแบบของการแสวงหาประโยชน์ดังกล่าว มักจะกักตัวเด็กและหญิงไว้ในสภาพของทาส หรือทำให้บุคคลนั้นได้รับการปฏิบัติเยี่ยงทาส ถูกใช้แรงงาน ด้วยการบังคับหรือการผูกมัดด้วยภาระหนี้สิน มีการทำร้ายร่างกาย กักขังเด็กและหญิงไว้ในร้าน

จำกัดบริเวณในการใช้ชีวิต บังคับให้ทำงานเสิร์ฟอาหารและขายบริการทางเพศ โดยไม่มีวันหยุด (วิลลาวัลย์ ลิ้มปนะวรรณกุล, 2547: 86)

จากรูปแบบ วิธีการค้ามนุษย์ข้างต้น ผู้ค้า นายหน้า หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการค้ามนุษย์ ได้ปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ที่อ่อนแอกว่า โดยไม่เคารพเกียรติและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันเป็นการกระทำที่ไร้ซึ่งมนุษยธรรม เพราะผู้กระทำการค้ามนุษย์ขาดความตระหนักเห็นคุณค่าในตนเอง และไม่เคารพคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น โดยการกระทำดังกล่าวนี้ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานความคิดที่ถูกต้อง จึงทำให้เกิดการกระทำที่ส่งผลถึงความเสียหายต่อชีวิตและเสรีภาพของเด็กและหญิงที่เข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ เมื่อเด็กและหญิงถูกลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ และแปรเปลี่ยนเป็นสินค้าที่ถูกกำหนดคุณค่าจากราคา เด็กและหญิงที่ตกอยู่สถานะเหยื่อจากการค้ามนุษย์จึงขาดซึ่งความตระหนักเห็นคุณค่าในชีวิตของตนเอง ขาดอิสระในการกระทำตามความต้องการของตนเอง และไม่ได้รับการปฏิบัติด้วยความเท่าเทียมและยุติธรรม

เมื่อเด็กและสตรีที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์เข้าสู่กระบวนการให้ความช่วยเหลือในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งกฎหมายได้กำหนดวิธีการคุ้มครองช่วยเหลือเด็กและหญิงตามหลักสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จะได้รับการดูแลโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติด้านเชื้อชาติ ศาสนา สีผิว และฐานะทางสังคม ทั้งนี้ยังได้รับการบริการทางการแพทย์ กฎหมาย การคุ้มครอง และการติดต่อครอบครัว ซึ่งแนวทางการช่วยเหลือดังกล่าวผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทยจะได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายด้วยความเคารพและตระหนักเห็นคุณค่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

แนวคิดของสิทธิมนุษยชน

ในการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดสิทธิมนุษยชน ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าทำความเข้าใจ ความหมาย หลักสิทธิมนุษยชน ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และสิทธิมนุษยชนกับการค้ามนุษย์ไว้ ดังนี้

1. ความหมายสิทธิมนุษยชน

จากการศึกษาแนวคิดสิทธิมนุษยชน ได้มีการให้ความหมายสิทธิมนุษยชน ไว้ดังนี้ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (2549: 17) ได้กล่าวถึง สิทธิมนุษยชน (Human Rights) หมายความว่า สิทธิความเป็นมนุษย์หรือสิทธิในความเป็นคน อันเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนที่เกิดมา สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่ไม่สามารถโอนให้แก่กันได้ และไม่มีบุคคล องค์กร หรือแม้แต่วิธีรัฐ สามารถล่วงละเมิดความเป็นมนุษย์นี้ได้ สิทธิในความเป็นมนุษย์นี้เป็นของทุกคนไม่เลือกว่าจะมีเชื้อชาติ แหล่งกำเนิด เพศ อายุ สีผิว ที่แตกต่างกันหรือจะยากดีมีจนหรือเป็นคนพิการ สิทธิมนุษยชนนั้นไม่มีพรมแดน การกระทำใดที่มนุษย์กระทำต่อกันอย่างหยาบเกียรติและละเมิดศักดิ์ศรีของความเป็นคน ไม่ว่าจะเกิดแก่มนุษย์ที่ประเทศใด และไม่ว่า ผู้กระทำการละเมิดจะเป็นบุคคลกลุ่มบุคคล หรือรัฐใดรัฐหนึ่งก็ตาม ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดปัตตานี (2558) ได้กล่าวถึงสิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิที่เราได้รับมาตั้งแต่เกิด หากปราศจากสิทธิเหล่านี้แล้ว เราจะไม่สามารถ

ดำรง ความเป็นมนุษย์ไว้ได้ สิทธิเหล่านี้ทำให้เราสามารถพัฒนาอย่างเต็มที่และ สามารถใช้คุณสมบัติ ของความเป็นมนุษย์ มโนคติและสามารถตอบสนองความต้องการของเรา สิทธิเหล่านี้เป็นสิทธิพื้นฐาน ที่หญิงและชายแต่ละคนไม่ว่าจะอยู่แห่งหนใดในโลกนี้มีสิทธิที่จะได้รับ ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ หลักการ เรื่องคุณค่าและศักดิ์ศรีอันเท่าเทียมกันของแต่ละบุคคลเป็น พื้นฐานแห่งสิทธิมนุษยชนอันเป็นสากล

คณะกรรมการประสานงานองค์การสิทธิมนุษยชน (2544: 35) ได้ให้ความหมาย สิทธิมนุษยชนไว้ว่าหมายถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับ การรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือตามกฎหมายไทยหรือตามสนธิ สัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามเช่นกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมืองกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็กอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ เป็นต้น

บรรเจิด สิงคะเนติ (2547: 63-64) กล่าวว่าไว้ว่าสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิของทุกๆ คนสิทธิประเภทนี้ได้แก่สิทธิที่รัฐธรรมนูญจะให้ความคุ้มครองแก่ทุกๆคนโดยมิได้แบ่งแยกว่าบุคคล นั้นจะเป็นคนของชาติใดเชื้อชาติใดหรือศาสนาใด หากบุคคลนั้นเข้ามาอยู่ในขอบเขตอำนาจรัฐที่ใช้รัฐธรรมนูญ ของประเทศนั้นบุคคลนั้นย่อมได้รับความคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญนั้นๆ ด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นคุณลักษณะ ประจำตัวของมนุษย์ทุกคนเป็นสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติที่เป็นของมนุษย์ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ และด้วยเหตุผลแต่เพียงอย่างเดียวว่าเขาเกิดมาเป็นมนุษย์มนุษย์ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้ อยู่แล้วตั้งแต่ก่อนที่จะมีรัฐเกิดขึ้นสิทธิประเภทนี้ได้แก่สิทธิในชีวิตและร่างกายเสรีภาพในทางศาสนา เป็นต้น

ชะวักชัย ภาติณฐ์ (2548: 29) สิทธิมนุษยชนหมายถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์เกิด มาพร้อมกับความเท่าเทียมกันในแง่ศักดิ์และสิทธิเพื่อดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่าง ในเรื่องเชื้อชาติสีผิวเพศอายุภาษาศาสนาและสถานภาพทางกายและสุขภาพรวมทั้งความเชื่อทาง การเมืองหรือความเชื่ออื่นๆที่ขึ้นกับพื้นเพทางสังคมชาติกำเนิดสิทธิทางสถานะและการครอบครอง ทรัพย์สินความเป็นจริงเหล่านี้หากไม่เป็นไปตามสิทธิขั้นพื้นฐานย่อมทำให้เกิดการเรียกร้องขึ้นในด้าน ศีลธรรมว่าเป็นสิทธิที่มีมาแต่กำเนิดไม่สามารถถ่ายโอนให้กันได้

สรุปความหมายสิทธิมนุษยชน ได้ว่า สิทธิที่ขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนมีติดตัวมา ตั้งแต่กำเนิด ซึ่งสิทธิดังกล่าวไม่สามารถแบ่งด้วยเรื่องเพศ อายุ สีผิว ฐานะ และเขตแดนได้ เพราะทุก คนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิเสรีภาพความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ซึ่งสิทธิดังกล่าวนี้ไม่สามารถ ถ่ายโอนให้กับบุคคลอื่นได้ ดังนั้นหลายๆประเทศทั่วโลกจึงพยายามดำเนินการวางมาตรการในการปกป้อง คุ้มครองสิทธิของมนุษย์ เช่น การทำอนุสัญญา พิธีสาร และตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องสิทธิ ของมนุษย์ทุกคน

2. หลักการสิทธิมนุษยชน

การจะเข้าใจความหมายของสิทธิมนุษยชนนั้น จำเป็นต้องเข้าใจหลักการต่างๆ ซึ่งถือ เป็นองค์ประกอบของสิทธิมนุษยชน ชะวักชัยภาติณฐ์ (2548: 33) ได้ให้หลักการไว้ ดังนี้

1) สิทธิ (Rights)

สิทธิเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนตามธรรมชาติที่ ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ซึ่งไม่มีใครล่วงละเมิดได้ คนทุกคนที่เกิดมามีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่รอด และต้องมีชีวิตอยู่อย่างสมเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความมีอยู่ของสิทธิตามธรรมชาตินี้ แม้เมื่อยังไม่มีกฎหมายมารองรับ สิทธิก็ยังมีอยู่

2) เสรีภาพ (Freedom)

เสรีภาพ หมายถึง การที่มนุษย์สามารถทำอะไรก็ได้ภายใต้ขอบเขตของ ศีลธรรมอันดีงาม โดยไม่เบียดเบียนสังคม หรือไม่ล่วงล้ำสิทธิของบุคคลอื่น หรือสิทธิของส่วนรวม เราจึงเห็นว่ามีการใช้คำ 2 คำนี้พร้อมกัน คือ สิทธิ และเสรีภาพ ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) มักจะใช้คำว่าสิทธิและเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็น และแสดงออก หรือสิทธิและเสรีภาพในการเลือกคู่ครองและสร้างครอบครัว เป็นต้น

3) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity)

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นคำที่อธิบายความหมายของสิทธิมนุษยชน ในแง่ของการให้คุณค่าแก่ความเป็นคนว่า คนทุกคนมีคุณค่าเท่าเทียมกัน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชนที่กำหนดสิทธิที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ใครจะละเมิดไม่ได้ และไม่สามารถถ่ายโอนให้แก่กันได้ สิทธินี้คือสิทธิในการมีชีวิตและมีความมั่นคงในการมีชีวิตอยู่ คนทุกคนที่เกิดมาบนโลกมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนั้น การปฏิบัติต่อกันของผู้คนในสังคมจึงต้องเคารพความเป็นมนุษย์ ห้ามทำร้ายร่างกาย ทรมานอย่างโหดร้าย หรือกระทำการใดๆ ที่ถือเป็นการเหยียดหยามความเป็นมนุษย์ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ได้รับการรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศอนุสัญญา และปฏิญญาระหว่างประเทศหลายฉบับ สืบเนื่องจากสังคมในปัจจุบันมักละเลยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพราะมีการให้คุณค่าของคนแตกต่างกันตามสถานภาพทางสังคมของผู้คน ซึ่งสถานภาพทางสังคมของคนแต่ละคน ไม่ใช่ตัวชี้วัดว่ามนุษย์หรือคนคนนั้นมีศักดิ์ศรีของมนุษย์หรือไม่ แต่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือการให้คุณค่าความเป็นคนตามธรรมชาติของมนุษย์ไม่ว่าจะเกิดมาพิการ เป็นเด็ก เป็นผู้หญิง ผู้ชาย กะเทย เกิดมาเป็นคนปัญญาอ่อน หรือยากจน คนทุกคนที่เกิดมาถือว่ามีความเท่าเทียมกัน ต้องปฏิบัติต่อกันเยี่ยงมนุษย์อย่างเสมอหน้ากัน เพราะการปฏิบัติต่อกันของผู้คนในสังคมอย่างเสมอหน้ากันเป็นการเคารพ ศักดิ์ศรีมนุษย์

4) ความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติ (Equality and Discrimination)

เกณฑ์การวัดว่าสังคมหนึ่งสังคมใดมีการละเมิดหรือ เคารพสิทธิมนุษยชน ก็คือการดูว่าสังคมนั้นมีการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือไม่ ตัวชี้วัดของการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ก็คือ ความเสมอภาค หรือการปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน หากมีการปฏิบัติต่อมนุษย์โดยไม่เท่าเทียมกัน เราเรียกว่า การเลือกปฏิบัติ ความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกัน มิใช่แปลว่าทุกคนต้องได้รับเท่ากัน แต่หมายความว่า ในสถานการณ์ที่เหมือนกันจะต้องปฏิบัติต่อคนด้วยหลักการเดียวกัน เช่น การคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ไม่ว่าจะเป็คนไทยหรือชาวต่างชาติทุกคนย่อมได้รับการช่วยเหลือตามกฎหมายเช่นเดียวกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติด้วยความลำเอียง

สรุปหลักการสิทธิมนุษยชน ได้กล่าวถึงเรื่องสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติ ซึ่งถือเป็หลักการพื้นฐานที่สำคัญ ที่มนุษย์นำมาปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน แต่สำหรับกระบวนการค้ามนุษย์นั้น ถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติที่ขัดต่อหลักการดังกล่าวข้างต้น

และถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง ดังนั้นเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ควรได้รับการคุ้มครองตามการกฎหมาย และได้รับการปฏิบัติตามหลักการสิทธิมนุษยชน

3. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

นับเวลาหลายพันปีที่มนุษย์คิดค้น และพยายามหาคำตอบเกี่ยวกับเรื่องสิทธิของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิทธิติดตัวของแต่ละคนและที่ไม่สามารถมอบให้กับบุคคลอื่นได้นั้น ส่งผลให้เกิดแนวความคิดตามหลักปรัชญา และได้มีการพัฒนาทางความคิดมาสู่การกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติ กฎกติการ่วมกันของกลุ่ม และหลักกฎหมายแต่ละสังคม ซึ่งแต่ละประเทศมีการกำหนดบทบัญญัติทางกฎหมายเพื่อรับรองและปกป้องสิทธิคนในประเทศของตนไว้อย่างชัดเจน ถึงอย่างไรก็ตามยังพบว่ามนุษย์บางกลุ่มในโลกยังคงเข้าไม่ถึงสิทธิอันเท่าเทียมกัน ฉะนั้นจึงเป็นที่มาของการนำหลักกฎหมายระหว่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ คือ องค์การสหประชาชาติเข้ามาคุ้มครองสิทธิ โดยเริ่มจากการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ.1984 ซึ่งเป็นการนำแนวคิดทางปรัชญาสิทธิของมนุษย์มาบัญญัติ เพื่อรองรับสิทธิของมนุษย์เป็นหลักสากล ที่ประเทศต่างๆจะต้องร่วมมือกันคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้ดี (กุลพล พลวัน, 2547: 1) แต่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนไม่มีข้อผูกพันทางกฎหมายระหว่างรัฐสมาชิกองค์การสหประชาชาติที่จะต้องปฏิบัติตาม ดังนั้น การส่งเสริม และการคุ้มครองสิทธิต้องอาศัยกฎบัตรประชาชาติเป็นหลัก จึงทำให้เกิดปัญหานานาประการ ด้วยเหตุนี้สหประชาชาติจึงกำหนดสิทธิมนุษยชนลงในกฎบัตรสหประชาชาติ และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนให้เป็นสิทธิตามกฎหมาย โดยทำข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยตรง และมีผลผูกพันตามหลักกฎหมายกับประเทศภาคีทุกรัฐ (กุลพล พลวัน, 2547: 84)

กฎบัตรที่แสดงถึงความพยายามให้มีการร่างเอกสารรับรองสิทธิของบุคคล (International Bill of Right) เช่น “...จะยืนยันความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชน อันเป็นหลักมูลเกียรติศักดิ์และคุณค่าของมนุษย์บุคคล ในสิทธิอันเท่าเทียมของบุรุษและสตรี และของประชาชาติใหญ่น้อย...” และในมาตรา 1 ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของสหประชาชาติได้บัญญัติว่า “เพื่อบรรลุถึงความร่วมมือระหว่างนานาชาติ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเคารพในหลักสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นมูลฐานแก่บุคคลถ้วนหน้ากัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างเรื่องเชื้อชาติ เพศ ภาษา และศาสนา” เป็นต้น (กุลพล พลวัน, 2547: 22) ต่อมาได้มีการจัดทำร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนตามพันธกรณีของกฎบัตร และได้มีการประกาศเจตนารมณ์ร่วมกันของประเทศต่างๆ ว่าหลักสิทธิมนุษยชนที่สำคัญๆ และควรได้รับการคุ้มครองมีอะไรบ้าง จึงทำให้เกิดนิมิตอันดีที่นานาประเทศได้ร่วมกันนำหลักการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมาใช้ในการพัฒนาประเทศ(กุลพล พลวัน, 2547: 33)

จากการศึกษาปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้มีการเริ่มคำปรารภที่ว่า

“โดยที่การยอมรับนับถือเกียรติศักดิ์ประจำตัว และสิทธิเท่าเทียมกันและโอนมิได้ของบรรดาสมาชิกทั้งหลายแห่งครอบครัวมนุษย์เป็นหลักมูลเหตุแห่งอิสรภาพ ความยุติธรรมและสันติภาพโลกโดยที่การไม่นำพาและเหยียดหยามต่อสิทธิมนุษยชน ยังผลให้มีการกระทำอันป่าเถื่อน ซึ่งเป็นการละเมิดมโนธรรมของมนุษยชาติอย่างร้ายแรง และได้มีการประกาศว่าปณิธานสูงสุดของสามัญชน ได้แก่ ความต้องการให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ในโลกด้วยอิสรภาพในการพูด และความเชื่อถือ และอิสรภาพพ้นจากความหวาดกลัวและความขาดแคลน”

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้ประกอบด้วยข้อความ 30 ข้อ ซึ่งในที่นี้ผู้ศึกษาจะขอกล่าวแต่เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการค้าหญิงและเด็ก ดังต่อไปนี้คือ

ข้อ 1 “มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสรภาพและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์ศรี และสิทธิต่างมีเหตุผลและมีโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งการดรภาพ”

ข้อ 2 “(1) ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพบรรดาที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้ โดยปราศจากความแตกต่างไม่ว่าชนิดใดๆ ดังเช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นๆ”

ข้อ 3 “คนทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งตัวตน”

ข้อ 4 “บุคคลใดๆ จะยึดเป็นทาส หรือต้องภาระจำยอมไม่ได้ความเป็นทาส และห้ามการค้าทาสทุกรูปแบบ”

ข้อ 5 “บุคคลใดๆ จะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้าย ฝิดมมนุษยธรรมหรือต่ำช้าไม่ได้”

ข้อ 7 “ทุกคนเสมอกันทางกฎหมายและมีสิทธิได้รับการคุ้มครองเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ”

ข้อ 8 “ทุกคนมีสิทธิได้รับการบำบัดอันเป็นผลจริงจังกจากศาลที่มีอำนาจแห่งชาติต่อการกระทำอันละเมิดสิทธิพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย”

ข้อ 9 “บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศไปต่างถิ่นโดยพลการไม่ได้”

ข้อ 13 “(1) ทุกคนมีอิสรภาพแห่งการเคลื่อนไหวและสถานที่อยู่ภายในเขตของแต่ละรัฐ (2) ทุกคนมีสิทธิที่จะออกจากประเทศใดๆ ไป รวมทั้งประเทศของตนเองด้วย และที่จะกลับยังประเทศตน” (คณะกรรมการประสานงานองค์การสิทธิมนุษยชน, 2544: 8-12)

ข้อ 23 “(1) ทุกคนมีสิทธิในการทำงาน ในการเลือกงานโดยอิสระในเงื่อนไขอันยุติธรรม และเป็นประโยชน์แห่งการทำงาน และในการคุ้มครองต่อการว่างงาน” (2) ทุกคนมีอิสระที่จะได้รับเงินค่าจ้างเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ (3) ทุกคนที่ทำงานมีสิทธิที่จะได้รับสินจ้างที่ยุติธรรมและเป็นประโยชน์ ที่จะให้ประกันแก่ตนเองและครอบครัวแห่งตน ซึ่งความเป็นอยู่อันคู่ควรแก่เกียรติศักดิ์ของมนุษย์ และถ้าจำเป็นก็จะต้องได้รับวิถีทางคุ้มครองทางสังคมอื่นๆเพิ่มเติมด้วย

ข้อ 25 “(1) ทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของตนและครอบครัว รวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยการดูแลสุขภาพทางแพทย์และบริการทางสังคมที่จำเป็นและมีสิทธิในความมั่นคงยามว่างงาน เจ็บป่วย พิการ เป็นหม้าย วยชรา หรือขาดอาชีพอื่น ในพฤติการณ์ที่นอกเหนืออำนาจของตน (2) มารดาและเด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลสุขภาพและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กทั้งปวงไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกสมรส จะต้องได้รับการคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกัน”

ข้อ 26 “ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา การศึกษาจะต้องให้เปล่าอย่างน้อยขั้นประถม ศึกษาและการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเทคนิคและวิชาชีพจะต้องเปิดทั่วไปให้ทุกคนได้เข้าถึงอย่างเสมอภาคแห่งคุณวุฒิ” (คณะกรรมการประสานงานองค์การสิทธิมนุษยชน, 2544: 18)

จากบทบัญญัติดังกล่าว สรุปได้ว่า ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้ให้หลักการสำคัญในการปกป้องคุ้มครองสิทธิของมนุษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะเด็กและหญิงเมื่อเข้าสู่

ตลาดแรงงานในประเทศไทยแล้ว ทุกคนมีสิทธิได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพในเกียรติและศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยกความแตกต่างเรื่องเพศ เชื้อชาติ และศาสนาตลอดจน มีอิสรภาพที่จะเลือกทำงาน ได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม มีสิทธิในการเคลื่อนย้ายหรือกลับประเทศของตนเองได้ จะเห็นภายใต้หลักสิทธิมนุษยชน ทุกคนย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย มีอิสรภาพ และสามารถเข้าถึงโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ ภายใต้หลักปฏิบัติของสิทธิมนุษยชน

4. สิทธิมนุษยชนกับการค้ามนุษย์

4.1 การค้ามนุษย์กับการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ขบวนการค้ามนุษย์มีวัตถุประสงค์ที่เด่นชัดในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากผู้ที่ถูกค้าที่ต้องกลายเป็นเหยื่อ ถูกกลืนกินสิทธิที่จะสามารถกำหนดการตัดสินใจชีวิตของตนเอง และต้องดำรงอยู่ภายใต้อำนาจ การควบคุมตลอดเวลา แต่เดิมการค้ามนุษย์เป็นการใช้วิธีบังคับขืนใจหรือลักพาตัวจากถิ่นเดิมที่อาศัยมายังถิ่นใหม่ แต่ในปัจจุบันเหยื่อจากการค้ามนุษย์อาจเข้ามาโดยสมัครใจ แต่ถูกหลอกในเรื่องประเภทของงานและรายได้ เพื่อทำงาน และนักค้ามนุษย์อาจใช้วิธีการลักลอบพาเหยื่อเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ทำให้เหยื่อต้องกลายเป็นคนเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย เป็นแรงงานผิดกฎหมาย และถูกเจ้าหน้าที่รัฐจับกุม สอบสวนลงโทษแทนการช่วยเหลือเหยื่อจึงตกอยู่ในสถานะถูกกระทำซ้ำ การค้ามนุษย์ในปัจจุบันมีทั้งผู้หญิงและผู้ชาย แต่เหยื่อส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและเด็ก เหยื่อของการค้ามนุษย์หญิงและเด็กมักจะถูกไปส่งตลาดธุรกิจบริการทางเพศและการทำงานบ้าน ซึ่งเป็นงานที่ยังไม่ได้รับการคุ้มครองสภาพการทำงาน และค่าตอบแทน ทำให้ไม่มีหลักประกันในการทำงาน และตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศ มีชีวิตอยู่ภายใต้การครอบงำ และการกระทำตามอำเภอใจของนักค้ามนุษย์ และนายหน้าที่ซื้อตนมา (ศิริพร สโครบานเนค, 2548: 36)

สถานการณ์การแสวงหาประโยชน์ดังกล่าวยิ่งร้ายแรงมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเด็กและหญิงซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคม ถูกชักจูง ล่อลวงได้ง่าย ประกอบกับผู้หญิงในปัจจุบันไม่ได้มีบทบาทเพียงการเป็นแม่บ้านเท่านั้น แต่ผู้หญิงยังต้องดิ้นรนหางานทำเพื่อหาเลี้ยงคนในครอบครัว ด้วยสาเหตุนี้เด็กและหญิงจึงออกจากบ้านและเข้าสู่ตลาดแรงงานเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะผู้หญิงจากประเทศเพื่อนบ้านที่เดินทางเข้าเมืองมาอย่างถูกกฎหมายและกลุ่มผู้หญิงที่ถูกนายหน้าลักลอบพาเข้าเมืองมาด้วยวิธีการที่ผิดกฎหมาย จึงทำให้เด็กและหญิงกลุ่มนี้ไม่กล้าที่จะแสวงหาความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเพราะเกรงกลัวว่าจะถูกลงโทษและถูกส่งกลับประเทศ สถานภาพทางสังคมที่ผิดกฎหมายทำให้พวกเขาเสี่ยงต่อการถูกคุกคามโดยนักค้ามนุษย์

4.2 การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

วิลาวัลย์ ลิมนะวรรณกุล (2547: 24) ได้กล่าวถึงสิทธิที่ผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์จะได้รับความช่วยเหลือ ไว้ดังนี้

1. เสรีภาพที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติทางสัญชาติ เชื้อชาติ หรือสถานะภาพทางกฎหมาย
2. เสรีภาพที่จะไม่ถูกเอาชีวิตหรือถูกคุกคามจากคนที่อยู่ในตำแหน่งที่มีอำนาจ
3. สิทธิที่จะมีความเป็นส่วนตัว ศักดิ์ศรี และความปลอดภัย
4. โอกาสที่จะได้รับการจัดหาที่พักที่มีความชำนาญในระหว่างการเดินทางคดี

5. การได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย และมีตัวแทนทางกฎหมายระหว่าง การดำเนินคดีอาญาและคดีอื่นๆ
6. การได้รับการชดเชยและการบำบัดฟื้นฟูที่เป็นไปตามกฎหมาย
7. การได้รับความช่วยเหลือเพื่อที่จะสามารถกล่าวหาและดำเนินคดีอาญา และทางแพ่งต่อผู้กระทำความผิด เช่น การได้รับอนุญาตให้พยานักชั่วคราวระหว่างการดำเนินคดีทาง อาญาและทางแพ่ง
8. การได้รับการคุ้มครองในฐานะพยาน
9. การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอนามัยและบริการทางสังคมในระหว่างที่ ได้รับอนุญาตให้พยานักชั่วคราว
10. การได้รับอนุญาตตามกฎหมายให้อยู่ในประเทศ หากการเดินทางกลับ ประเทศจะเป็นอันตราย หรือให้ความช่วยเหลือหากประสงค์จะเดินทางกลับหรือคืนสู่ชุมชนของตน
11. การให้ความคุ้มครองเพื่อไม่ให้ถูกล้างแค้นจากฝ่ายผู้กระทำความผิดหรือ จากเจ้าหน้าที่รัฐ

จะเห็นได้ว่า การช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์นั้น มีหลักการปฏิบัติงาน ที่อยู่บนพื้นฐานความเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ใช้บริการ และโอกาสที่ทุกคน สามารถเข้าถึงสิทธิสวัสดิการได้อย่างเท่าเทียมกัน ทั้งด้านกฎหมาย ด้านสุขภาพ และด้านการคุ้มครอง สวัสดิภาพ โดยการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ด้วยวิธีการ ใดๆ นั้น จะต้องไม่กระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานตามแนวคิดมนุษยนิยม (Humanism) อันเป็นแนวคิดพื้นฐาน ที่สำคัญที่นักสังคมสงเคราะห์จะต้องยึดถือเป็นหลักในการปฏิบัติงาน

4.3 การสังคมสงเคราะห์กับการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ถือเป็นบริการหนึ่งของสวัสดิการสังคมที่มุ่ง เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์จะต้องใช้องค์ความรู้ทางวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ มาใช้ในการตัดสินใจ เพื่อให้การตัดสินใจอันมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ใช้บริการเป็นการตัดสินใจ ที่นำไปสู่ผลการทำงานที่พึงประสงค์ (กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์, 2553; 29) โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหา การจัดการทรัพยากร และการพัฒนาความสามารถของคน การเชื่อมโยงทรัพยากรและบริการทางสังคม ต่างๆ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับคน กลุ่มคนไร้พลัง ภายใต้ระบบบริการทางสังคมที่มี ประสิทธิภาพ และมีมาตรฐานทางวิชาชีพ (ระพีพรรณ คำหอม, 2545: 21)

งานสังคมสงเคราะห์จึงมีบทบาทสำคัญในการร่วมดำเนินการช่วยเหลือผู้เสียหาย จากการค้ามนุษย์ภายใต้กรอบและอำนาจทางกฎหมาย โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายเด็กและหญิงมีมาตรการ ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ และความพยายามของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ในการร่วมกัน แก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ โดยการจัดทำบันทึกข้อตกลงภายในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อต่อต้าน การค้ามนุษย์ เช่น แนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการกรณีการค้า หญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2542 และแนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการกรณีการค้าหญิงและเด็ก (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2546 เพื่อใช้แทนประกอบกัน

4.3.1 กลุ่มเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์
กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (2551: 42-43) ได้กล่าวถึง เด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์และพึงได้รับการช่วยเหลือ 4 กลุ่ม ดังนี้

- 1) เด็กและหญิงไทยที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์
- 2) เด็กและหญิงต่างด้าวที่เข้าประเทศไทยไม่ถูกกฎหมายและตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์
- 3) เด็กและหญิงต่างด้าวที่เข้าประเทศไทยถูกกฎหมาย แต่ภายหลังตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์
- 4) เด็กและหญิงที่มีได้มีสัญชาติไทยแต่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์

การวินิจฉัยว่าเด็กและหญิงนั้นตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์หรือไม่ ให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมสอบปากคำกับผู้เสียหายด้วย และผู้ที่มีอำนาจในการวินิจฉัยต้องรับฟังพยานหลักฐานและเหตุผลจากที่ประชุมทีมสหวิชาชีพ

4.3.2 หลักการสังคมสงเคราะห์ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

นักสังคมสงเคราะห์ที่ปฏิบัติหน้าที่ให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จะต้องมีองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดมนุษยนิยมที่สอดแทรกความเชื่อทางวิชาชีพที่นักสังคมสงเคราะห์จะต้องตระหนักในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคม ที่เห็นว่ามนุษย์ทุกคนที่เกิดมาต่างก็มี “สิทธิส่วนบุคคล” ซึ่งถือเป็น “สิทธิตามธรรมชาติ” (Natural rights) ที่ทุกคนจะต้องตระหนักและปฏิบัติต่อกันเพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข (ระพีพรรณ คำหอม, 2545: 90-91) ดังนั้นในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์จะต้องมีหลักการ นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ (2540: 20) ได้กล่าวถึงหลักการ ไว้ดังนี้

- 1) หลักการยอมรับ หมายถึง การยอมรับผู้มาขอรับบริการว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่งมีศักดิ์ศรีมีความต้องการ และมีความสามารถในตนเอง
- 2) หลักในเรื่องปัจเจกบุคคล หมายถึง การเข้าใจว่ามนุษย์ทุกคนมีลักษณะเฉพาะตัวมีความแตกต่างกันทั้งในด้านรูปร่าง หน้าตา ลักษณะท่าทาง อุปนิสัยใจคอ ความรู้สึกทางด้านจิตใจ การแสดงออก เป็นต้น
- 6) หลักการไม่ตำหนิตติเตียนผู้ที่มีปัญหา หมายถึง การที่นักสังคมสงเคราะห์จะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับบริการ ไม่ติเตียนหรือประณามการกระทำของผู้รับบริการ
- 7) หลักการตัดสินใจด้วยตนเอง โดยถือว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิในการเลือกแนวทางในการดำเนินชีวิตและแก้ไขปัญหาของเขาเอง นักสังคมสงเคราะห์จะเป็นแต่เพียงผู้ที่คอยชี้แนะเท่านั้น
- 8) หลักการเก็บรักษาความลับ เป็นจรรยาบรรณของนักสังคมสงเคราะห์อย่างหนึ่ง เนื่องจากผู้ที่มีปัญหาทุกคนย่อมไม่ต้องการให้เรื่องราวหรือปัญหาของเขาเป็นที่เปิดเผยล่วงรู้ต่อบุคคลอื่นนักสังคมสงเคราะห์จึงจำเป็นต้องรักษาความลับของผู้รับบริการไม่นำไปเปิดเผยให้ผู้อื่นล่วงรู้เว้นแต่ในกรณีการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ขอรับบริการเท่านั้น

9) หลักการรู้จักบทบาทของตนเอง นักสังคมสงเคราะห์จะต้องระลึกถึงบทบาทของตนเองอยู่ตลอดเวลาที่ปฏิบัติงานไม่ใช้อารมณ์สนองตอบปฏิกิริยาของผู้รับบริการ

4.3.3 กระบวนการสังคมสงเคราะห์กับการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

กระบวนการสังคมสงเคราะห์ 5 ขั้น ในการช่วยเหลือเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ในประเทศไทย มีดังนี้

1) การรับแจ้ง/การสืบสวน

ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเด็กและหญิงตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ เด็กและหญิงมีสิทธิร้องขอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดนักสังคมสงเคราะห์หรือเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมสืบสวน เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจช่วยเหลือเด็กและหญิงออกจากสถานค้าประเวณีหรือสถานบริการหรือสถานอื่นใดให้รีบสอบปากคำเด็กหรือหญิงไว้เป็นพยานและประสานพนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลให้มีการสืบพยานล่วงหน้าไว้ก่อนโดยทันที แม้การสอบสวนจะยังไม่แล้วเสร็จก็ตาม

2) การสอบสวน

ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในการค้าเด็กและหญิง ซึ่งเป็นผู้ที่เป็นธุระจัดหา นำพา กักขัง ประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดครองธรรม เพื่อให้เด็กและหญิงกระทำการใดๆ เช่น การสนองความใคร่ของผู้อื่น เพื่อการอนาจารหรือเพื่อแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เป็นต้น

กรณีเด็กและหญิงที่เป็นต่างด้าว จัดให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการตามกฎหมายแรงงาน รวมทั้งปฏิบัติต่อเด็กและหญิงในฐานะเหยื่อจากการค้ามนุษย์

3) การคุ้มครองผู้เสียหาย

หลังจากการสอบปากคำในกรณีที่เป็นเด็กให้ส่งตัวเด็กเข้ารับการรักษาและคุ้มครองสวัสดิภาพในสถานแรกรับและสถานสงเคราะห์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการหรือสถานสงเคราะห์เอกชนภายใน 24 ชั่วโมง และจัดให้มีการตรวจร่างกายเด็กและหญิงนั้นทุกกรณี และกรณีหญิงที่อายุไม่เกิน 18 ปี สม่ครใจขอฝึกอาชีพก็ให้ดำเนินการส่งเด็กเข้ารับการศึกษา

ให้ดำเนินการตรวจสอบหลักฐานทางทะเบียนราษฎรในกรณีเด็กหรือหญิงไม่มีหลักฐานแสดงสถานะบุคคล เช่น บัตรประชาชน หนังสือเดินทาง และจัดให้มีการส่งเด็กและหญิงต่างด้าวตรวจกระดุกเพื่อพิสูจน์อายุ ประสานสถานทูตที่บุคคลนั้นอ้างว่าเป็นพลเมือง พร้อมแจ้งผลให้พนักงานสอบสวนทราบ

กรณีเด็กและหญิงที่เป็นต่างด้าวหากไม่ทราบสัญชาติให้ยึดหลักภูมิลำเนาหรือถิ่นอาศัยลำดับแรก หากสถานทูตหรือประเทศต้นทางไม่ยอมรับให้ทำการพิสูจน์สัญชาติแทน

นักสังคมสงเคราะห์ทำการสอบถามข้อเท็จจริงเบื้องต้นโดยละเอียดจากเด็กและหญิงที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ดำเนินการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเก็บไว้เป็นหลักฐานอย่างเป็นระบบและประสานส่งข้อมูลนั้นให้พนักงานสอบสวน

กรณีเด็กและหญิงที่เป็นต่างด้าว ในกระบวนการฟื้นฟูขั้นต้น รวมทั้งสาเหตุของการมาค้าประเวณีในประเทศไทยหรือมาประกอบอาชีพอื่น นักสังคมสงเคราะห์ต้องซักถาม

และรวบรวมข้อเท็จจริง เพื่อทราบถึงสภาพร่างกาย จิตใจ และสังคมของเด็กและหญิง และส่งให้หน่วยงานของประเทศต้นทางดำเนินการช่วยเหลือหลังจากส่งกลับไป

4) การดำเนินการทางกฎหมาย

นักสังคมสงเคราะห์ทำหน้าที่เข้าร่วมการสอบปากคำเบื้องต้น การสืบสอบสวนและการสืบพยานในศาล กรณีเด็กและหญิงที่เป็นต่างด้าว ให้พนักงานสอบสวนเสนอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายผ่อนผันเรื่องการเข้าเมืองผิดกฎหมาย เช่น ไม่มีหนังสือเดินทาง มีการปลอมแปลงเอกสาร

5) ในระหว่างที่เด็กอยู่ในความดูแลของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการจัดให้เด็กและหญิงอยู่ในสถานที่ปลอดภัยและเหมาะสมก่อนส่งกลับภูมิลำเนา โดยให้ความช่วยเหลือในเรื่องอาหาร เครื่องนุ่งห่ม บำบัดฟื้นฟูสภาพร่างกายจิตใจและการป้องกันโรคติดต่อ

มิให้ถือว่าสถานที่ที่ใช้ในการดูแลเด็กและหญิงของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการและสถานสงเคราะห์เอกชนเป็นสถานคุมขังตามอำนาจของพนักงานสอบสวนและอำนาจศาล

การส่งคืนผู้เสียหายสู่สังคม

กรณีที่เด็กและหญิงไทยตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์นอกประเทศ เมื่อสถานทูต สถานกงสุลประเทศไทยที่ประจำอยู่ได้ช่วยเหลือส่งกลับประเทศไทย ให้กระทรวงการต่างประเทศประสานสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กองปราบปราม กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแจ้งเรื่องการส่งตัวกลับ พร้อมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับการค้าเด็กและหญิงให้หน่วยงานดังกล่าวทราบ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2551: 40-51)

จะเห็นได้ว่า กระบวนการสังคมสงเคราะห์เด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ทั้ง 4 กลุ่มมีแนวทางปฏิบัติที่แตกต่างกันไปตามลักษณะปัญหาที่มีความเฉพาะ แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการสังคมสงเคราะห์เด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์นั้น จะต้องอยู่บนพื้นฐานสิทธิมนุษยชน

แนวคิดสิทธิเด็ก

1. ความหมายสิทธิเด็ก

การให้ความหมายของ “สิทธิเด็ก” ได้มีนักวิชาการและองค์การที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็ก ได้ให้ความหมายไว้อย่างกว้างขวาง โดยสรุปได้ ดังนี้

สิทธิเด็ก หมายถึง อำนาจอันชอบธรรมที่เด็กจะกระทำการใดๆ ตามสิทธิที่ตนมีอยู่ ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น โดยปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของตนเองและอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย (สุวณี บุญยฤทธิ์, 2550)

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก(Convention on the Rights of the Child) เป็นผลมาจากการทำงาน ของคณะกรรมการด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ โดยประกาศใช้ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2533 และประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัติสารรับอนุสัญญานี้เมื่อวันที่ 12

กุมภาพันธ์ 2535 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 ทั้งนี้เรื่องสิทธิเด็กได้รับความสนใจจากทั่วโลกและถือเด็กเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญควรที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองดูแล และพัฒนาให้เจริญเติบโตทั้งร่างกายและจิตใจอย่างเต็มศักยภาพ แต่จากสภาพปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่ปรากฏทั่วโลก เป็นเหตุให้มีการละเมิดสิทธิเด็กในรูปแบบต่างๆ เช่น การถูกทารุณกรรม การใช้แรงงานเด็ก การนำเด็กเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ เด็กเร่ร่อน และเด็กผู้ลี้ภัย เป็นต้น (ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, 2546)

2. สิทธิขั้นพื้นฐานของเด็ก

สำหรับประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็ก ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (มูลนิธิเพื่อยุติการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก, 2555) กล่าวถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กไว้ 4 ประการ คือ

1. สิทธิที่จะมีชีวิตรอด เป็นสิทธิที่จะได้รับการเลี้ยงดูทั้งทางร่างกาย จิตใจ ตลอดจนที่อยู่อาศัยให้เกิดความปลอดภัย และต้องได้รับการดูแลด้านสุขภาพจากบริการทางการแพทย์
2. สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา เด็กทุกคนต้องได้รับสิทธิรับการศึกษาที่ดี ได้รับโภชนาการที่เหมาะสม
3. สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง เป็นสิทธิที่เด็กทุกคนจะได้รับความคุ้มครองให้รอดพ้นจากการทารุณทุกรูปแบบ เช่น การทำร้าย การนำไปขาย ใช้แรงงานเด็ก หรือแสวงหาประโยชน์มิชอบจากเด็ก
4. สิทธิที่ในการมีส่วนร่วม มีสิทธิที่จะแสดงออกและแสดงความคิดเห็นต่อสังคมในเรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็ก

3. กฎหมายคุ้มครองสิทธิเด็ก

ปัจจุบันหลายประเทศได้ยอมรับและนำมาอนุวัติบัญญัติเป็นกฎหมายภายในของแต่ละประเทศสมาชิกเป็นจำนวนมาก และประเทศไทยก็รับหลักการดังกล่าวมาบัญญัติเป็นกฎหมายภายในชื่อว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กพ.ศ.2546 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการสงเคราะห์คุ้มครองสวัสดิภาพและป้องกันการละเมิดสิทธิเด็กไว้หลายประการ ครอบคลุมสิทธิเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กข้างต้น โดยสรุปประเด็นสำคัญดังนี้

1. คณะกรรมการคุ้มครองเด็ก กฎหมายกำหนดให้มีคณะกรรมการทำหน้าที่ดำเนินการและให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องการสงเคราะห์คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็กเพื่อดำเนินการให้การคุ้มครองสิทธิเด็กเกิดเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง
2. การปกป้องคุ้มครองเด็ก กฎหมายได้กำหนดหน้าที่ของผู้ปกครองและบุคคลผู้เกี่ยวข้องให้ต้องปฏิบัติต่อเด็กที่เหมาะสมไว้อย่างชัดเจน และผู้ฝ่าฝืนย่อมมีโทษทั้งทางปกครองและทางอาญา เช่น ผู้ปกครองกฎหมายกำหนดหน้าที่ต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตน ตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น และต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ

จะเห็นได้ว่าเด็กในฐานะที่เป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคม มักจะถูกละเมิดสิทธิได้ โดยง่ายตั้งแต่การละเมิดสิทธิโดยบุคคลในครอบครัวและการถูกแสวงหาประโยชน์จากบุคคลภายนอก ดังจะเห็นได้จากภาพข่าวรายวันที่เด็กตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง เช่น เด็กถูกจับไปขอตาน การบังคับเด็กค้าประเวณี การใช้เด็กกระทำการผิดกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิเด็กอย่างร้ายแรง ประเด็นการละเมิดสิทธิเด็กดังกล่าวได้รับความสนใจจากนักสิทธิมนุษยชนและองค์กรระหว่างประเทศจำนวนมาก รวมถึงประเทศไทยได้ออกกฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิเด็ก

แนวคิดสิทธิสตรี

สตรีถือเป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคมที่มักจะถูกละเมิดสิทธิ และมีความเสี่ยงสูงต่อการตกเป็นเหยื่อในขบวนการค้ามนุษย์ ผู้ศึกษาจึงทำการศึกษารื่องแนวคิดสิทธิมนุษยชนสตรี และสถานการณ์การละเมิดสิทธิสตรี สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ความหมายสิทธิสตรี

สิทธิสตรี หมายถึง สิทธิในร่างกาย สิทธิในความเป็นบุคคล และสิทธิที่จะตัดสินใจ อย่างเป็นอิสระด้วยตนเองโดยความเท่าเทียมกันและไม่คำนึงถึงความแตกต่างในทุกๆ ด้านความสำคัญของสิทธิมนุษยชนสตรี และสตรีจำนวนมากยังต้องเผชิญกับอุปสรรคในการจะได้รับสิทธิมนุษยชนเพิ่มขึ้น สาเหตุเพราะปัจจัยต่าง ๆ เช่น เชื้อชาติภาษา เผ่าพันธุ์ วัฒนธรรม ศาสนาความพิการ หรือชนชั้นทางเศรษฐกิจและสังคม หรือเพราะความเป็นชนพื้นเมืองผู้อพยพซึ่งรวมถึงคนงานสตรีอพยพ สตรีพลัดถิ่น หรือผู้ลี้ภัย สตรีเหล่านี้ยังอาจเสียเปรียบและถูกเบียดถูกกีดกันออกไป เนื่องจากการขาดความรู้และการรับรู้ถึงสิทธิมนุษยชนของตน หรือจากอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลและกลไกการช่วยเหลือในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิเกิดขึ้น (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2555)

2. สถานการณ์ละเมิดสิทธิสตรีในประเทศไทย

สถานการณ์ในประเทศไทยสังคมไทยยังพบเห็นการละเมิดสิทธิสตรีอยู่เป็นประจำ แต่บางครั้งประชาชนยังไม่รู้สึกรู้ว่าคือการละเมิดสิทธิสตรี เพราะสาเหตุจากการถูกปลูกฝัง อบรม สั่งสอน หรือการตั้งเป็นกติกาของสังคมจนกลายเป็นเจตคติของสังคม ประกอบกับสตรีไทยผู้หญิงยังมีความรู้ในด้านกฎหมายน้อย สังคมไทยจึงไม่ให้ความสำคัญในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพราะความเคยชินที่ผู้หญิงถูกกระทำบ่อยครั้ง จึงทำให้ผู้หญิงไม่คิดต่อสู้หรือเรียกร้องสิทธิของตนหรือไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการล่วงละเมิดสิทธิทั้งนี้เพราะค่านิยมในสังคมไทยที่ครอบงำให้ผู้หญิงอยู่ภายใต้อำนาจเป็นมาอย่างต่อเนื่องผู้หญิงไทยยังคงประสบปัญหาการล่วงละเมิดสิทธิหลายด้าน เช่นในเรื่องของความรุนแรงต่อเด็กและสตรี ความรุนแรงในครอบครัวแรงงานหญิงที่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากเจ้าของกิจการ หรือผู้ว่าจ้างโดยเฉพาะแรงงานหญิงต่างด้าว และกฎหมายหรือระเบียบบางอย่างที่จำกัดสิทธิของผู้หญิงความก้าวหน้าสิทธิมนุษยชนสตรีจากการที่ประเทศไทยได้ลงนามเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) เมื่อ พ.ศ.2528 ประเทศไทยได้มีการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับพันธ

กรณีโดยปรับปรุงกฎหมายทั้งกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎระเบียบต่างๆ มาอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ให้ความคุ้มครองรับรองสิทธิและสร้างหลักประกัน รวมถึงกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และจะต้องส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชายเสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวและความเข้มแข็งของชุมชน โดยกำหนดให้มีมาตรการและกระบวนการต่างๆ เพื่อขจัดอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดจากการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมตลอดจนส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิเสรีภาพได้อย่างเท่าเทียมและเสมอภาค

3. สิทธิสตรีในสังคมไทย

ระพีพรรณ คำหอม (2545) ได้กล่าวถึงสิทธิและโอกาสแก่สตรีในสังคมไทย ควรให้ด้วยความเสมอภาค ความเท่าเทียมกับบุรุษ ดังนี้

- 1) ความเสมอภาคทางการศึกษา
- 2) สิทธิและโอกาสที่จะได้รับการจ้างงานชนิดเดียวกับผู้ชาย
- 3) สตรีมีสิทธิที่จะได้รับโอกาสจากรัฐ บนพื้นฐานความเสมอภาคกับบุรุษ
- 4) สิทธิที่จะมีอิสระและความเสมอภาคในเกียรติและสิทธิ
- 5) การแบ่งผิว เชื้อชาติ การเลือกปฏิบัติ การรุกราน การยึดครอง มีความสำคัญ

ต่อการได้รับเครื่องอุปโภคอย่างเต็มที่ของบุรุษ และสตรี

- 6) สันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ การผ่อนคลายความเครียดระหว่างประเทศ ทำให้ผู้หญิงและผู้ชายมีความเสมอภาคกัน
- 7) สิทธิที่มีส่วนร่วมต่อการพัฒนาประเทศ สวัสดิภาพของโลก
- 8) สิทธิการมีสวัสดิการครอบครัวและการพัฒนาสังคม
- 9) สิทธิที่จะได้รับบริการสวัสดิการสังคมด้านอาชีพ การงาน ทุนการศึกษา การจ้างงาน การประกันสังคม

จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยได้มีความพยายามอย่างเต็มที่เพื่อให้การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิมนุษยชนของสตรีเพื่อให้บรรลุถึงความเสมอภาคอย่างเต็มที่โดยมิให้เกิดความเหลื่อมล้ำสิทธิทางเพศในสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการใช้การควบคุมทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียม

4. สิทธิเด็กและสิทธิสตรีที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

สิทธิเด็กและสิทธิสตรี ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เกิดมาพร้อมกับมนุษย์ เป็นสิทธิติดตัวไม่สามารถถ่ายทอดหรือโอนให้แก่ผู้อื่นได้ และอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันในแง่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเพื่อดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา และสถานภาพทางกาย และสุขภาพ รวมทั้งความเชื่อทางการเมือง โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและสตรี ซึ่งเป็นกลุ่มความเปราะบางในสังคม มักจะถูกเอาเปรียบและถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ โดยเฉพาะเด็กและหญิงที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ได้ถูกละเมิดสิทธิ และถูกปฏิบัติด้วยความไร้มนุษยธรรม ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็กและสตรีได้ส่งผลกระทบต่อ

ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ถูกหลอกหลวง ถูกกักขังการถูกทำร้ายร่างกาย และถูกบังคับให้ทำงานผิดกฎหมาย เป็นต้น การละเมิดสิทธิดังกล่าวถือเป็นการกระทำที่โหดร้ายไร้ซึ่งมนุษยธรรม

ดังนั้น การคุ้มครองสิทธิให้กับเด็กและสตรีที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ จึงเป็นการคุ้มครองโดยถือหลักผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ

1. กฎหมายไม่ได้ปฏิบัติต่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในฐานะอาชญากร ผู้เสียหายจึงไม่ควรถูกลงโทษทางอาญาเพียงเพราะการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นผลโดยตรงที่ทำให้ผู้ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

2. ผู้เสียหาย คือ บุคคลหรือเป็นกลุ่ม ที่ได้รับอันตรายทางร่างกายและจิตใจ ได้รับความทุกข์ ทรมาน ประสบความสูญเสียทางเศรษฐกิจ หรือสิทธิขั้นพื้นฐาน ถูกละเมิดสิทธิอย่างรุนแรง โดยการกระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย

3. ในเรื่องการค้ามนุษย์ วิธีการที่ถือเอาผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง ยอมรับว่าการคัดแยกเหยื่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่รวดเร็วและปฏิบัติต่อผู้เสียหายอย่างเหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินการเพื่อต่อต้านกระบวนการค้ามนุษย์ทั้งหมด

จะเห็นได้ว่า การคุ้มครองสิทธิให้กับเด็กและสตรีที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ มีการกำหนดวิธีการในการสืบเสาะข้อเท็จจริง การวางแผน และการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสม ตามหลักสิทธิมนุษยชนโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ ตลอดจนใช้วิธีที่เหมาะสม รวดเร็ว ไม่ก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนจิตใจต่อเด็กและสตรี มีการจัดสถานที่ที่ปลอดภัยและมีสภาพแวดล้อมเหมาะสมเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพ และปฏิบัติไม่ดำเนินคดีกับผู้เสียหายแต่ใช้วิธีการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในฐานะพยาน นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีเรียกร้องสิทธิค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาแก่ผู้เสียหาย จากที่กล่าวมานี้ถือเป็นการเป้าหมายของการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือเด็กและผู้หญิงที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ด้วยความเคารพสิทธิและคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและสตรีที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์

แนวคิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ผู้ศึกษาได้รวบรวมความหมาย พัฒนาการ องค์ประกอบ และรูปแบบของการค้ามนุษย์ ไว้ดังนี้

1. ความหมายการค้ามนุษย์

การค้ามนุษย์ในปัจจุบันเป็นลักษณะอาชญากรรมข้ามชาติ ที่แผ่ขยายไปทั่วทุกมุมโลกทุกระดับของสังคม และยังส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม ภายในประเทศและระหว่างประเทศ เป็นประเด็นสำคัญที่ทุกประเทศสนใจและใช้ประเด็นสำคัญเร่งด่วนที่ต้องพัฒนาในการประชุมระดับสากล จึงเกิดการนิยามให้ความหมายการค้ามนุษย์ที่แตกต่างกันไป

อีเลนส์ เพียร์สัน Elen Pierson (2546: 37) กล่าวถึงการค้ามนุษย์ หมายถึง การเคลื่อนย้ายคนโดยใช้วิธีการบังคับ ล่อลวง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการแสวงหาประโยชน์

สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก (2556) การค้ามนุษย์ หมายถึง กระบวนการในการจัดหานำพาหรือการส่งตัวบุคคลไปยังที่ใดที่หนึ่งหรือรับตัวบุคคลไว้โดยใช้กำลังบังคับ ข่มขู่ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้นเพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากบุคคลดังกล่าว กล่าวอีกในหนึ่ง หากบุคคลหนึ่ง บุคคลใดถูกบังคับหรือถูกหลอกล่อ ล่อลวงด้วยวิธีการต่างๆ จนกระทั่งบุคคลนั้นต้องตกมาอยู่ในสถานการณ์ ที่ตนเองจำต้องยอมรับสภาพของการถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ดังนั้น ถือได้ว่าการค้ามนุษย์เกิดขึ้น และบุคคลนั้นถือว่าตกเป็นเหยื่อ/ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

พิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children พ.ศ. 2543 อ้างถึงใน สมพงศ์ เย็นแก้ว (2557) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การค้ามนุษย์ คือ “การจัดหาการขนส่งการส่งต่อการจัดให้อยู่อาศัยหรือการรับไว้ซึ่งบุคคลด้วยวิธีการขู่ใช้หรือด้วยการ ใช้กำลังหรือด้วยการบีบบังคับในรูปแบบอื่นใดด้วยการลักพาตัวด้วยการฉ้อโกงด้วยการหลอกลวง ด้วยการใช้อำนาจโดยมิชอบหรือด้วยการใช้สถานะความเสี่ยงภัยจากการค้ามนุษย์โดยมิชอบหรือมีการให้ หรือรับเงินหรือผลประโยชน์เพื่อให้ได้มาซึ่งความยินยอมของบุคคลผู้มีอำนาจควบคุมบุคคลอื่นเพื่อ ความมุ่งประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์การแสวงหาประโยชน์อย่างน้อยที่สุดให้รวมถึงการแสวงหาประโยชน์ จากการค้าประเวณีของบุคคลอื่นหรือการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่นการบังคับใช้แรงงาน หรือบริการการเอาคนลงเป็นทาสหรือการกระทำอื่นเสมือนการเอาคนลงเป็นทาสการทำให้ตกอยู่ใต้ บังคับหรือการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย”

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติถึง การกระทำที่เป็นความผิดฐานค้ามนุษย์ไว้ในมาตรา 6 ว่า “มาตรา 6 ผู้ใดเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(1) เป็นธุระจัดหาซื้อขายจำหน่ายพามาจากหรือส่งไปยังที่ใดหน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัยหรือรับไว้ซึ่งบุคคลใดโดยข่มขู่ใช้กำลังบังคับลักพาตัวฉ้อฉลหลอกลวงใช้อำนาจโดยมิชอบหรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้นเพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแลหรือ

(2) เป็นธุระจัดหาซื้อขายจำหน่ายพามาจากหรือส่งไปยังที่ใดหน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัยหรือรับไว้ซึ่งเด็ก “ผู้นั้นกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์”

จากลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดฐานค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เห็นได้ว่ามีความสอดคล้องในลักษณะเดียวกันกับนิยามความหมายตามพิธีสารอันเป็นพันธกรณีระหว่างประเทศในด้านสิทธิมนุษยชนและหลักมนุษยธรรมที่ประชาคมระหว่างประเทศยึดถือซึ่งการกระทำที่จะเป็นความผิดฐานค้ามนุษย์ตามบทบัญญัติในมาตรา 6 นั้นจะต้องเป็นการกระทำที่มีเจตนาเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

1. การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี
2. การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก
3. การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น

4. การเอาคนลงเป็นทาส
5. การนำคนมาขอตาน
6. การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ*
7. การบังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า
8. การอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคลไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

ไม่ก็ตาม

สรุปการค้ำมนุษย์ หมายถึง กระบวนการจัดหา นำพา หรืออำนวยความสะดวกให้เกิดการเคลื่อนย้ายคนจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ด้วยวิธีการใช้ความรุนแรง เช่น ข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ล่อลวง ให้คนต้องตกมาอยู่ในสถานการณ์ที่ตนเองจำต้องยอมรับสภาพของการถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ โดยมีวัตถุประสงค์ เช่น การบังคับค้าประเวณี การบังคับใช้แรงงาน การเอาคนลงเป็นทาส เป็นต้น

2. พัฒนาการของการค้ำมนุษย์

ปัญหาการค้ำมนุษย์เป็นปัญหาที่สังคมโลกและสังคมไทยต้องเผชิญเป็นระยะเวลานานในประวัติศาสตร์สังคมโลก “การค้ำมนุษย์” เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยอียิปต์โบราณ ซึ่งมีกฎหมายระบุว่าคนยากไร้หรือคนยากจนนั้น สามารถที่จะขายตนเองหรือบุตรธิดาให้เป็นทาสได้ อียิปต์ในสมัยนั้นจึงกลายเป็นศูนย์กลางการค้าคน หรือการนำคนมาเป็นสินค้า ชื้อ ขาย แลกเปลี่ยนกัน หรือที่เรียกว่า “การค้าทาส” หรือในยุคที่อาณาจักรโรมันสถาปนาความยิ่งใหญ่ของตนเองเหนือดินแดนกรีก อียิปต์ แอฟริกาเหนือ ได้มีทาสจำนวนมากในดินแดนโรมัน แบ่งประเภทของทาส คือ ทาสของรัฐ และทาสของบุคคล ซึ่งกลุ่มทาสเหล่านี้ได้ถูกกระทำทารุณอย่างโหดร้าย เช่น การต่อสู้เพื่อความบันเทิง หรือใช้ทาสต่อสู้กับสัตว์ร้าย จนกระทั่งถึงแก่ความตาย การค้ำมนุษย์ในลักษณะการค้าทาสจากยุคโบราณได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ประมาณศตวรรษที่ 15-17 การค้าทาสก็เริ่มเฟื่องฟูขึ้นในยุโรป โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาในฐานะทวีปใหม่ มีความจำเป็นต้องใช้แรงงานจำนวนมากเพื่อบุกเบิก ส่งผลให้สหรัฐอเมริกาเป็นแหล่งค้าทาสขนาดใหญ่ (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2547: 22-23)

แม้ว่าในปัจจุบัน “ทาส” และการค้าทาสถูกยกเลิก คำว่า “ทาส” เหมือนจะไม่ปรากฏให้เห็นอีกตามภาพข่าวหนังสือพิมพ์ หรือออกสื่อวิทยุ แต่ความเป็นจริงกลับพบว่า “ทาส” และ “การค้าทาส” ยังปรากฏอย่างเด่นชัดในสังคมโลกและสังคมไทย แต่ได้เปลี่ยนนิยามความหมายและรูปแบบไปเป็นทาสในโลกทุนนิยมโลกาภิวัตน์ที่มนุษย์ถูกขายในฐานะสินค้าและปัจจัยการผลิตอุตสาหกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมเพศพาณิชย์ อุตสาหกรรมแรงงาน ซึ่งเรียกกันในปัจจุบันว่า “กระบวนการค้ำมนุษย์” (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2547: 22-23)

3. องค์ประกอบของการค้ำมนุษย์

สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก (2556: 10) ได้แยกองค์ประกอบในการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ไว้ 2 ประการ คือ

1. องค์ประกอบภายนอกประกอบด้วย

- มีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดคือเป็นธุระจัดหาซื้อขายจำหน่ายพามาจากหรือส่งไปยังที่ใดหน่วงเหนี่ยวกักขังจัดให้อยู่อาศัยหรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด

- กระทำด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดคือข่มขู่ใช้กำลังบังคับลักพาตัวฉ้อฉล หลอกลวงใช้อำนาจโดยมิชอบหรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้น

2. องค์ประกอบภายในคือ

มีเจตนาพิเศษในการกระทำความผิดเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเหยื่อ หรือผู้เสียหายสำหรับกรณีที่เป็นกรกระทำต่อเด็กตามมาตรา 6 (2) นั้นจะพิจารณาเพียงองค์ประกอบ ในส่วนของการกระทำและเจตนาพิเศษเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบเท่านั้นไม่ ต้องพิจารณาถึงวิธีการกระทำเหมือนบุคคลทั่วไป

การพิจารณาว่าบุคคลใดจะเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หรือไม่นั้นได้กำหนดว่า ต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ถูกกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดดังนี้

1.1 จัดหา (ไปเลือกเฟ้นหามาจัดให้ได้คนมาไม่ว่ากระทำด้วยวิธีใดๆ)
 1.2 ซื้อ (เอาเงินตราแลกกับคนไม่ได้หมายความถึงสัญญาซื้อขาย)
 1.3 ขาย (เอาคนไปแลกเงินตราเอาเงินเขามาโดยยอมตนเข้ารับใช้การงาน ของเจ้าของเงินที่เรียกว่าขายตัวลงเป็นทาส)

1.4 จำหน่าย (ขายจ่ายแจกแลกเปลี่ยนโอนเอาออกซึ่งผลมาจากจ่าย)

1.5 พามาจาก (นำไปหรือนำมาโดยมีต้นทางและแสดงอาการต่อเนื่องเรื่อยมา ถึงปัจจุบันพามาจากที่ใดก็ได้ในหรือนอกราชอาณาจักรก็ได้)

1.6 ส่งไปยังที่ใด (ทำให้เคลื่อนพันจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเพื่อให้ถึงผู้รับหรือ เป้าหมายด้วยอาการต่างๆ เช่น ส่งข้ามส่งผ่านส่งต่อเคลื่อนออกจากที่ใช้ตรงกันข้ามกับมาโดยส่งไปยัง ที่ใดก็ได้ในหรือนอกราชอาณาจักรก็ได้)

1.7 หน่วงเหนี่ยว (รั้งตัวไว้ตั้งถ่วงไว้กักไว้ในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง)

1.8 กักขัง (บังคับให้อยู่ในสถานที่อันจำกัดเก็บตัวไว้ในสถานที่อันจำกัด)

1.9 จัดให้อยู่อาศัย (จัดให้พักพิงพักผ่อน)

1.10 รับไว้ (รับหรือพาคนไปสู่ที่พักเพื่อเก็บเข้าที่หรือเอาเข้าที่)

2. ถูกกระทำด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้

2.1 ข่มขู่ (ทำให้กลัวทำให้เสียขวัญทำให้ผู้อื่นต้องกลัวว่าจะเกิดความเสียหาย เป็นภัยแก่ตนเองแก่สกุลแห่งตนหรือแก่ทรัพย์สินของตนเป็นภัยอันใกล้จะถึงและอย่างน้อยร้ายแรงถึง ขนาดที่จะพึงกลัว)

2.2 ใช้กำลังบังคับ (ใช้แรงบังคับให้ทำหรือใช้อำนาจสั่งให้ทำหรือให้ปฏิบัติหรือ ให้จำต้องทำหรือให้เป็นไปตามความประสงค์โดยกระทำแก่กายหรือจิตใจด้วยแรงกายภาพหรือวิธีอื่น ใดเป็นเหตุให้บุคคลอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้)

2.3 ลักพาตัว (แอบหรือลอบนำคนไปหรือนำคนมาโดยบุคคลนั้นไม่ยินยอม)

2.4 ฉ้อฉล (ใช้อุบายหลอกลวงโดยเอาความเท็จมากล่าวเพื่อให้เขาหลงผิด)

2.5 หลอกลวง (ใช้อุบายทุจริตลวงให้เข้าใจผิดแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือ ปกปิดข้อความจริงที่ควรบอกให้แจ้งเพื่อให้บุคคลอื่นเข้าใจผิด)

2.6 ใช้อำนาจโดยมิชอบ (ใช้อิทธิพลที่จะบังคับให้ผู้อื่นต้องยอมทำตามไม่ว่าจะด้วยความสมัครใจหรือไม่หรือตามสามารถบันดาลให้เป็นไปตามความประสงค์การปฏิบัติการกระทำเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยมิชอบด้วยกฎหมายถูกระเบียบข้อบังคับ เป็นต้น) โดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำ ความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแลถ้ากระทำต่อเด็ก

แม้จะไม่ใช่วิธีการดังกล่าวข้างต้นและไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตามให้ถือว่าเด็กนั้นเป็นผู้เสียหายหรือเหยื่อของการค้ามนุษย์

3. ลูกกระทำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบดังนี้

3.1 การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี (การได้ประโยชน์จากการค้าประเวณีการค้าประเวณี หมายความว่า การยอมรับการกระทำชำเราหรือการยอมรับการกระทำอื่นใดหรือการกระทำอื่นใดเพื่อสำเร็จความใคร่ในทางกามารมณ์ของผู้อื่นอันเป็นการสำส่อนเพื่อสินจ้างหรือประโยชน์อื่นใดทั้งนี้ไม่ว่าผู้ยอมรับการกระทำและผู้กระทำจะเป็นบุคคลเพศเดียวกันหรือคนละเพศ)

3.2 การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก (การทำให้เกิดมีขึ้นตามที่ต้องการด้วยอาศัยแรงงานหรือเครื่องจักรหรือโฆษณาให้แพร่หลายซึ่งสิ่งของหรือวัสดุต่างๆ ในทางที่ผิดศีลธรรม)

3.3 การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น (การได้ประโยชน์ทางเพศในรูปแบบต่างๆ)

3.4 การเอาคนลงเป็นทาส (ทาสหมายถึงบุคคลซึ่งตกอยู่ใต้อำนาจของบุคคลอื่นโดยสิ้นเชิงและจะต้องทำงานให้บุคคลอื่นนั้น)

3.5 การคมนาคมมาขอตาน (ขอตาน หมายถึง ขอเงินหรือสิ่งของเลี้ยงชีวิต)

3.6 การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ

3.7 การบังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า

3.8 การอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล (การขูดรีดหมายความว่า การแสวงหาประโยชน์โดยวิธีบีบบังคับเอาการแสวงหาประโยชน์โดยวิธีบีบบังคับให้ยินยอม) (สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก, 2556: 10-12)

4. รูปแบบการแสวงหาประโยชน์ต่อเด็กและหญิงโดยมิชอบ

สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก (2552 อ้างถึงใน พัชยา อัครเศรษฐ, 2554: 23) ได้กล่าวถึง รูปแบบการแสวงหาประโยชน์ต่อเด็กและหญิงในประเทศไทยไว้ ดังนี้

1. การบังคับค้าประเวณี คือ การหลอกมาบังคับ เพื่อการค้าประเวณีในสถานประกอบการ บาร์ อาบอบนวด ร้านคาราโอเกะ

2. การบังคับใช้แรงงานเยี่ยงทาส คือ การบังคับให้ทำงานตามโรงงานเย็บผ้า โรงงานอุตสาหกรรม และคนรับใช้ในบ้าน โดยทำงานตั้งแต่เช้าจนถึงเวลากลางคืน

3. การบังคับให้เร่ร่อนขอตาน คือ การนำพาเด็ก หรือมาเป็นครอบครัว แล้วมานั่งขอตานเพื่อเป็นการเรียกร้องความสนใจให้เกิดความสงสาร และมีนายหน้ามารับ-ส่ง เป็นประจำ ถ้าวินได้ได้เงินจากการขอตานน้อยก็จะถูกทุบตี ทำร้ายร่างกาย

4. ล่อลวงจัดหาคน นอกจากนี้เป็นรูปแบบการค้ามนุษย์ โดยฝ่ายหญิงที่ต้องการมีคู่ต้องทำสัญญากับผู้ที่ทำหน้าที่ในการจัดหา โดยมีการจ่ายเงินค่าดำเนินการและติดต่อกับคู่ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จากนั้นฝ่ายหญิงและฝ่ายชายจะทดลองอยู่ด้วยกัน แต่ปัญหาที่พบคือ ผู้หญิงที่ถูกจัดหาคนนี้มีจำนวนน้อยมากที่ได้แต่งงาน ส่วนใหญ่จะประสบปัญหาไม่ได้แต่งงานกับชาวต่างชาติ และอาจถูกหลอกลวงหรือถูกทำร้ายร่างกาย ซึ่งการจัดหาคนในลักษณะนี้เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย

5. การตกเป็นทาสในเรือประมง โดยการถูกโปะยาสลบหรือให้ดื่มเครื่องดื่มผสมยานอนหลับชนิดรุนแรง โดยนายจะนำพาขึ้นเรือ และนำเหยื่อไปขายต่อให้กับเจ้าของเรือประมง รูปแบบนี้มักถูกใช้กับเหยื่อผู้ชายที่ทำงานและเดินทางตามสถานีขนส่งขนาดใหญ่ ซึ่งเหยื่อจะต้องทำงานในสภาพที่มีความเลวร้ายและรุนแรงมาก เพราะลักษณะงานในเรือประมงเป็นสภาพบังคับอยู่ในทะเล ทำงานไม่เป็นเวลา ไม่มีวันหยุด และไม่สามารถหลบหนีได้

การค้ามนุษย์เด็กและหญิงในประเทศไทย

ประเทศไทยตั้งอยู่ในจุดศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีนโยบายเปิดกว้างทางเศรษฐกิจ มีการพัฒนาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจเติบโตอย่างรวดเร็วกว่าประเทศเพื่อนบ้าน จึงทำให้ประเทศไทยเข้าไปมีส่วนร่วมในปรากฏการณ์การค้ามนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สถานการณ์การเมืองในภูมิภาค สภาพทางภูมิศาสตร์ที่พรมแดนติดกัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร ความสะดวกในการคมนาคม และสภาวะโลกไร้พรมแดน ล้วนเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยในการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานข้ามชาติของมนุษย์ เพื่อการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นในประเทศเป้าหมายปลายทาง และกระบวนการแสวงหาประโยชน์อย่างไร้คุณธรรมเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนารูปแบบการลักลอบลักพา ค้ามนุษย์ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นยากแก่การควบคุมแก้ไข (อารียา ศรีคำภา, 2553: 8-9)

1. กระบวนการค้ามนุษย์กับสถานะของประเทศไทย

ขบวนการค้ามนุษย์ในประเทศไทย มีกระบวนการล่อลวงเด็กและหญิงเข้าสู่วงจรค้ามนุษย์ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และในปัจจุบันประเทศไทยตกอยู่ใน 3 สถานะ (สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาค้าหญิงและเด็ก, 2552) ดังนี้

1. สถานะประเทศต้นทาง คือ การนำพาหญิง เด็ก และผู้ชาย จากประเทศไทยไปแสวงหาประโยชน์ในต่างประเทศ ซึ่งรูปแบบที่ถูกนำไปแสวงหาประโยชน์คือ การค้าบริการทางเพศ และการใช้แรงงาน ซึ่งคนเหล่านี้จะถูกนายหน้าซึ่งอาจจะเป็นคนใกล้ชิด เพื่อนบ้าน หรือคนรู้จัก ชักจูง หลอกลวง ด้วยวิธีการต่างๆ ให้ไปทำงานเป็นแม่บ้านหรือทำงานในร้านอาหาร โดยอ้างว่ามีรายได้สูง แต่สุดท้ายก็กลายเป็นการถูกนำไปบังคับค้าบริการทางเพศ ในคลับ บาร์ คาราโอเกะ บางคนถูกบังคับให้ทำงานหนักเยี่ยงทาสและไม่ได้รับค่าตอบแทน หรือถ้าเป็นผู้ชายจะถูกบังคับทำงานในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมประมง บางคนโชคร้ายถูกหลอกให้เป็นหนี้และอยู่ในสภาวะจำยอมต้องทำงานใช้หนี้ บางส่วนถูกหลอกไปปล่อยทิ้งให้เผชิญชะตากรรมตามลำพัง ส่วนหญิงไทย ขณะนี้นายหน้ามักจะใช้วิธีการหลอกให้ไปทำงานขายบริการทางเพศที่ประเทศญี่ปุ่นบาหลีเรน เกาหลีใต้ ผ่านช่องทางบริษัทจัดหาคนเพื่อแต่งงานกับชาวต่างชาติ

2. สถานะประเทศทางผ่าน คือ มีการนำพาเด็กและหญิงจากประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ จีน เวียดนาม โดยใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านหรือที่พักชั่วคราว ก่อนส่งต่อไปต่างประเทศ เช่น การนำพาหญิงและเด็กที่เป็นชาวเวียดนามนั่งเครื่องบินมาลงที่ประเทศไทย เพื่อต่อเครื่องไปยังประเทศปลายทาง หรือเป็นเดินทางเข้ามาทางด่านตามชายแดนของประเทศไทย เช่น ด่านแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ผ่านจังหวัดสงขลาเพื่อเดินทางข้ามไปยังประเทศมาเลเซีย

3. สถานะประเทศปลายทาง คือ มีการนำหญิงและเด็กจากประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ พม่า ลาว กัมพูชา เข้ามาทางพรมแดนต่างๆ ของประเทศไทย เช่น พม่าเดินทางเข้ามาทางด่านอำเภอแม่สอด แม่สาย ระนอง ส่วนลาวเดินทางเข้ามาทางด่านจังหวัดมุกดาหาร หนองคาย และ กัมพูชาเข้ามาทำงานทางด้านอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยนำมาแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การบังคับค้าประเวณี บังคับให้ขอทาน และบังคับใช้แรงงาน เป็นต้น

จากการที่ประเทศไทยมีสถานะเป็นประเทศต้นทางปลายทางและทางผ่านของขบวนการค้ามนุษย์ จึงทำให้ขบวนการค้ามนุษย์แสวงหาประโยชน์จากเด็กและหญิง ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจำนวนมาก จากรายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทยประจำปี 2558 พบว่ามีผู้เสียหายคดีค้ามนุษย์ รวมทั้งสิ้น 522 คน เป็นชาย 137 คน เป็นหญิง 385 คน หากแยกจำนวนตามสัญชาติจะพบว่าผู้เสียหายเป็นคนไทย จำนวน 292 คน มักจะถูกแสวงหาประโยชน์จากการบริการทางเพศส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปลายทางที่จังหวัดชลบุรีสมุทรปราการสมุทรสาครและกรุงเทพมหานคร ผู้เสียหายชาวลาว จำนวน 108 คน มักจะถูกแสวงหาประโยชน์จากการบริการทางเพศส่วนใหญ่เดินทางเข้ามาทางจังหวัดอุบลราชธานี หนองคาย มุกดาหารเลย มีผู้เสียหายชาวเมียนมาร์ จำนวน 89 คน มักจะถูกแสวงหาประโยชน์จากการใช้แรงงานในภาคประมงและอุตสาหกรรมต่อเนื่องส่วนใหญ่จะเดินทางเข้ามาทางจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอนตากและกาญจนบุรี ผู้เสียหายชาวกัมพูชา จำนวน 27 คน มักจะถูกแสวงหาประโยชน์จากการใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมและโรงงานโดยส่วนใหญ่จะเดินทางเข้ามาทางจังหวัดสุรินทร์ สระแก้ว และตราดและผู้เสียหายสัญชาติอื่น ๆ จำนวน 6 คน (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์, 2558)

2. รูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากเด็กและหญิง

การดำเนินคดีค้ามนุษย์ภายในประเทศไทย พบรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากเด็กและหญิงดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์, 2557)

1. การค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากทางเพศมีจำนวน 222 คดี พฤติกรรมทางคดีมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นมีการเปิดสถานบริการในลักษณะอื่นๆ บังหน้า เช่น ร้านคาราโอเกะขนาดเล็กร้านนวดแผนโบราณร้านนวดสปาโดยมีการแอบแฝงขายบริการทางเพศซึ่งผู้เสียหายส่วนใหญ่ยังคงเป็นผู้หญิงชาวไทยและชาวลาว อายุต่ำกว่า 18 ปี

2. การค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการบังคับใช้แรงงานมีจำนวน 47 คดี เป็นคดีค้ามนุษย์โดยการบังคับใช้แรงงานในเรือประมงจำนวน 11 คดี เนื่องจากการทำประมงโดยมากไม่ได้จ้างแรงงานต่างด้าวโดยถูกต้องตามกฎหมายและไม่มีการดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแจ้งเรือเข้าออกทำการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับเรือผู้โดยสาร

และลูกเรือในการออกเรือเมื่อมีกรณีการบังคับใช้แรงงานบนเรือประมงจึงยากต่อการดำเนินคดีซึ่งผู้เสียหายส่วนใหญ่เป็นชาวเมียนมาร์ อายุเกินกว่า 18 ปี

3. การค้ามนุษย์ในรูปแบบการนำคนมาขอทานมีจำนวน 11 คดี ผู้เสียหายส่วนใหญ่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยโดยผิดกฎหมายพร้อมกับบิดามารดาหรือญาติพี่น้องและถูกบิดามารดาหรือบุคคลอื่นที่รู้จักกันในภายหลังในประเทศไทยชักจูงแนะนำให้ไปขอทานบริเวณสถานที่ต่างๆซึ่งผู้เสียหายส่วนใหญ่เป็นเด็กชายชาวกัมพูชาที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี

3. ประเทศไทยกับผลการรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ (Trafficking in Persons–TIP Report)

กระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา โดยนายจอห์น แครี่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา เผยแพร่รายงานประจำปี 2558 เรื่อง สถานการณ์การค้ามนุษย์ (Trafficking in Persons Report 2015 หรือ TIP Report 2015) ซึ่งจัดทำขึ้นเป็นประจำทุกปี ตามกฎหมายว่าด้วยการปกป้องเหยื่อการค้ามนุษย์ (Trafficking Victims Protection Act of 2000 หรือ TVPA) เพื่อรายงานต่อรัฐสภาสหรัฐอเมริกา โดยเปรียบเทียบสถานการณ์การค้ามนุษย์ของทั่วโลก กับมาตรฐานของสหรัฐฯ และจัดลำดับประเทศต่างๆ สำหรับปีนี้ประเทศไทยยังคงอยู่ในบัญชีกลุ่มที่ 3 (Tier 3) ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่มีสถานการณ์การค้ามนุษย์ระดับเลวร้ายที่สุด ซึ่งในรายงานประจำปี 2015 ระบุประเทศไทยเป็นทั้งประเทศต้นทาง ปลายทาง และทางผ่านสำหรับ ผู้ชาย ผู้หญิง และเด็กที่เป็นเป้าหมายของการบังคับใช้แรงงาน และการค้ามนุษย์เพื่อการค้าประเวณี ทั้งนี้ประมาณการว่ามีแรงงานข้ามชาติในประเทศราว 3-4 ล้านคน ส่วนมากมาจากประเทศเพื่อนบ้านของไทย เช่น พม่า ลาว และกัมพูชา นอกจากนี้ยังเชื่อว่า แรงงานข้ามชาติบางส่วนถูกบังคับ ชูเชื้อ หรือหลอกลวงให้เข้าสู่กระบวนการค้าแรงงาน หรือการค้าแรงงานทางเพศ สำหรับการค้ามนุษย์เพื่อการค้าประเวณี ยังคงเป็นปัญหาสำคัญของธุรกิจทางเพศของไทย ซึ่งบ่อยครั้งการค้ามนุษย์เป็นไปเพื่อตอบสนองต่ออุตสาหกรรมทางเพศ

ทั้งนี้เหยื่อการค้ามนุษย์ที่ต้องการเข้ามาในเมืองไทยเพื่อหางาน บ่อยครั้งได้รับความช่วยเหลือจากญาติ เพื่อนบ้าน หรือเครือข่ายจัดหางานที่ไม่เป็นทางการ และมีทั้งนายหน้าหางานทั้งที่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียนทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างผู้หางานทำและนายจ้างรวมถึงเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายได้ทุจริตรายงานระบุว่า แรงงานข้ามชาติที่เดินทางเข้ามาหางานในเมืองไทย บางครั้งต้องเป็นหนี้ก้อนใหญ่ทั้งจากในประเทศไทยและประเทศต้นทาง เพื่อการได้มาซึ่งงานทำ และตกอยู่ในภาวะแรงงานขัดหนี้ โดยมีผู้ค้ามนุษย์ทั้งนายหน้าแรงงานชาวไทย และชาวต่างชาตินำเหยื่อชาวต่างชาติมายังประเทศไทย และมักจะยึดเอกสารประจำตัวของแรงงานไว้

นอกจากนี้ผู้หญิง ผู้ชาย เด็กชายและเด็กหญิง จากประเทศไทย ลาว เวียดนาม และพม่า ตกเป็นเป้าหมายของการค้ามนุษย์ทางเพศในประเทศไทย และพบว่าผู้มีสัญชาติไทยมักตกเป็นเหยื่อแรงงานบังคับ และการค้ามนุษย์ทางเพศในประเทศไทย และประเทศในภูมิภาคอเมริกาเหนือ ยุโรป แอฟริกา เอเชีย และตะวันออกกลาง รวมทั้งอิสราเอล และในกลุ่มชายและหญิงชาวไทยที่เดินทางไปต่างประเทศเพื่อทำงานตามสัญญาจ้างงานแรง งานทักษะต่ำ หรือแรงงานด้านการเกษตร บางครั้งก็ตกอยู่ในเงื่อนไขของแรงงานบังคับ และแรงงานขัดหนี้ โดยมีนายหน้าชาวไทยร่วมในการดำเนินการด้วย ส่วนเด็กหญิงจากไทย พม่า ลาวบางคนที่ถูกเอ็กซอร์ตอย่างไม่ถูกต้อง มักจะตกเป็นเหยื่อของการค้าแรงงาน

ทางเพศในสถานค้าประเวณี โรงนวด บาร์ ร้านคาราโอเกะ โรงแรม และบ้านส่วนตัวทั้งนี้เอ็นจีโอ ท้องถิ่นได้รายงานถึงการใช้โซเซียลมีเดียที่เพิ่มขึ้นในการจัดหาเด็กเข้าสู่การค้ามนุษย์ทางเพศและจัดหา ผู้หญิงซึ่งอาจตกอยู่ในการค้ามนุษย์ทางเพศ ทั้งนี้สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย บุคคล ไร้สัญชาติ บุคคลในพื้นที่สูงของไทย ต้องประสบกับการถูกละเมิดที่ถูกบ่งชี้ว่าเข้าข่ายการค้ามนุษย์

ด้านปัญหาและอุปสรรคต่อการปราบปรามการค้ามนุษย์ รายงานระบุว่าเจ้าหน้าที่ ในรัฐบาลไทยบางรายสมรู้ร่วมคิดในอาชญากรรมการค้ามนุษย์ และการยักยอกทุจริตเพื่อกร่อนเซาะ ความพยายามในการต่อต้านการค้ามนุษย์ มีบางกรณีซึ่งเจ้าหน้าที่ทุจริตทั้งประเทศต้นทางและปลายทาง ที่ยอมรับการจ่ายเงินเพื่อการนำคนเข้าเมือง ระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านซึ่งรวมทั้งมาเลเซีย ลาว พม่า และกัมพูชา ซึ่งแรงงานข้ามชาติเหล่านี้บ่อยครั้งตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ ดังรายงานที่ เชื่อถือได้บ่งชี้ว่าเจ้าหน้าที่ทุจริตบางรายช่วยปกป้อง สถานค้าประเวณีหรือสถานที่เพื่อธุรกิจทางเพศอื่นๆ ไม่ให้ถูกบุกจับกุมหรือถูกสอบสวน แม้แต่สมรู้ร่วมคิดกับนักค้ามนุษย์ หรือใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เหยื่อการค้ามนุษย์เพื่อทำให้คดีมีหลักฐานอ่อนลง หรือแม้แต่ค้าประเวณีเหยื่อการค้ามนุษย์ที่เป็นเด็ก ทั้งนี้เนื่องจากความไม่ไว้วางใจต่อเจ้าหน้าที่รัฐ หรือขาดความตระหนักในสิทธิที่พวกเขามี ทำให้แรงงาน ข้ามชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานข้ามชาติที่ไม่มีเอกสารประจำตัว มักจะกลัวที่จะรายงานต่อเจ้าหน้าที่ ถึงคดีการค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้นนอกจากนี้รายงานระบุว่า รัฐบาลไทยยังไม่แสดงให้เห็นถึงความพยายาม ในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ไม่สามารถทำตามมาตรฐานขั้นต่ำในการขจัดการค้ามนุษย์ได้ และไม่ มีการแสดงให้เห็นความพยายามในการแก้ปัญหาดังกล่าว ประเทศไทยมีการสืบสวนและดำเนินคดีบาง คดีต่อเจ้าหน้าที่รัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ แต่การทุจริตคอร์รัปชันที่เกี่ยวข้องกับค้ามนุษย์ยัง คงดำเนินต่อไปซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการปราบปรามการค้ามนุษย์ สำหรับด้านการป้องกันรัฐบาลได้เพิ่ม ความพยายามแต่งตั้งคณะกรรมการที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และผ่านกฎกระทรวงที่ให้เพิ่มอายุ ขั้นต่ำของแรงงานในภาคเกษตร และเรือประมง และกำหนดให้มีสัญญาจ้างงาน กำหนดค่าจ้างขั้นต่ำ ชั่วโมงในการพักผ่อน และวันหยุดเพื่อป้องกันกลุ่มแรงงานเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ (คณะกรรมการการ ต่างประเทศ, 2558ช 6-10)

4. สาเหตุของการตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์

พัชยา อัครเศรษฐ (2554) ได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อ การเข้าสู่ กระบวนการค้ามนุษย์ มีดังนี้

1. ปัญหาความยากจน เนื่องจากผู้ชายเป็นผู้นำครอบครัว ผู้เสียหายต้องประกอบ อาชีพเพื่อหาเงินเลี้ยงจุนเจือครอบครัว จึงทำให้ต่างพากันทิ้งถิ่นฐานและอาชีพดั้งเดิม คือ ทำนาหรือ ทำสวน ซึ่งมีรายได้น้อยไม่เพียงพอแก่การเลี้ยงชีพ พากันหลังไหลไปเป็นแรงงานต่างถิ่น และตกเป็น เหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์ในที่สุด
2. กระแสความรุนแรงของโลกทุนนิยม กระแสบริโภคนิยม จนทำให้พฤติกรรม ของคนเปลี่ยนไป หลงไหลตัววัตถุนิยม จึงทำให้เกิดความคิดทัศนคติที่ผิดๆ
3. ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ทำให้ผู้ที่เป็นชนกลุ่มน้อยและคนต่าง ด้าวพากันแสวงหางานทำทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ นำไปสู่ขบวนการลักลอบเข้าเมืองโดยผิด

กฎหมาย ด้วยการล่อลวง ให้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ และมีการเคลื่อนย้ายคน ขนย้ายเข้าไปในพื้นที่อื่นๆ อย่างต่อเนื่อง

4. ปัญหาการขาดโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลไร้สัญชาติ โดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรับจ้าง เป็น “แรงงานราคาถูก” ตามเรือประมง นั้นหมายถึงทางเลือกในการดำรงชีวิตมีน้อย ด้วยค่าแรงราคาถูก และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่ตกต่ำ เป็นผลให้เกิดสถานะเสี่ยงต่อการถูกรุมเร้าของปัญหา

5. ขาดโอกาสทางการศึกษาและการช่วยเหลือในสิทธิขั้นพื้นฐานต่างๆ

6. ปัญหาความอ่อนแอของสถาบันครอบครัวหรือครอบครัวแตกแยก หรือมีปัญหาการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ก็อาจเป็นเหตุผลที่มีส่วนผลักดันให้สมาชิกในครอบครัวขาดที่พักพิง จนตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ในที่สุด

สรุปได้ว่า สาเหตุของการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ เกิดจากความยากจน กระแสบริโภคนิยมทางสังคม ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ปัญหาขาดโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพ การขาดโอกาสทางการศึกษาและการช่วยเหลือสิทธิพื้นฐาน และปัญหาความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว ซึ่งสาเหตุดังกล่าวทั้งหมดนี้ กระตุ้นให้เด็กและหญิงต้องออกจากบ้านเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน และกลุ่มเด็กและหญิงจากประเทศเพื่อนบ้านที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย มักจะถูกแสวงหาประโยชน์จากการค้ามนุษย์ได้โดยง่าย

5. ผลกระทบจากการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์

ณัฐยา วิริวิทยา (2553) ได้กล่าวถึง ผลกระทบจากการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ผลกระทบในระดับบุคคล คือ เหยื่ออาจได้รับการทารุณกรรมทางร่างกาย และจิตใจ มีปัญหาสุขภาพกายและจิตใจ เช่น หวาดกลัว หวาดระแวง ติดเชื้อเอชไอวี ร่างกายพิการถูกทารุณกรรม เหยื่อบางรายเสียชีวิต

2. ผลกระทบระดับชุมชน สังคม คือ เมื่อมีการหลอกลวงเรื่องรายได้หรือค่าตอบแทนสูงจากการทำงาน ทำให้เกิดพฤติกรรมเร่ร่อนแบบขึ้น เกิดค่านิยมวัตถุนิยมขึ้นในสังคม มีการแข่งขันเพื่อหารายได้ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมอื่นๆ ตามมา เช่น การค้าประเวณี ปัญหายาเสพติด การล่อลวง การทุจริตคอร์รัปชัน ทำให้สังคมนั้นขาดความมั่นคง

3. ผลกระทบระดับประเทศชาติ คือ สูญเสียงบประมาณในการดำเนินงาน ป้องกันและปราบปราม ทำลายภาพลักษณ์ของประเทศ ประเทศชาติต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่จะพัฒนาประเทศต่อไป

อำนาจ เนตรสุภา (2552: 18-20) ได้กล่าวถึงผลกระทบที่เกิดจากการค้ามนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับณัฐยา วิริวิทยา (2553) มีดังนี้

1. ผลกระทบที่เกิดหรืออาจเกิดต่อเหยื่อการค้ามนุษย์

1.1 ผลกระทบต่อร่างกาย เมื่อผู้ตกเป็นเหยื่อได้เข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการค้าประเวณีหรือถูกแสวงหาประโยชน์ด้วยวิธีอื่นๆ มักจะถูกทารุณกรรม เสียชีวิต บาดเจ็บ รุนแรงหรือเรื้อรัง พิกัด ขาดสารอาหาร มีโรคติดต่อ โรคผิวหนังเรื้อรัง มีพัฒนาการล่าช้า

1.2 ผลกระทบต่อระบบสืบพันธุ์และอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการเจริญพันธุ์ ผู้หญิงหรือเด็กที่ถูกค้าหรือถูกค้าประเวณี มักจะทำงานระดับล่างของอุตสาหกรรมทางเพศ หญิงเหล่านี้จะถูกควบคุมอย่างเข้มงวดไม่มีสิทธิเหนือร่างกายและอำนาจต่อรองกับลูกค้า จึงมีความเสี่ยงต่อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ไอวี ไม่สามารถตั้งครรถ์ได้ตามปกติ

1.3 ผลกระทบต่อสภาพจิตใจ หญิงและเด็กที่เข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ มักถูกทารุณกรรมและเอาเปรียบซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตใจ ได้แก่ ความเครียดรุนแรง อยากรฆ่าตัวตาย โทษตนเอง ไร้การตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายนอก ขาดความมั่นใจในตนเอง ไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่และคนรอบข้าง อารมณ์แปรปรวน

1.4 ผลกระทบด้านครอบครัวและชุมชน หญิงและเด็กที่เคยตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หลายครั้งเมื่อกลับคืนสู่ครอบครัวหรือสภาพแวดล้อมเดิม ก็อาจถูกติดตามและถูกทำร้าย จนในที่สุดก็ตกเป็นเหยื่อซ้ำอีก

1.5 กลายเป็นคนติดยาเสพติด หรือสุรา อันนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ในสภาพเสี่ยง เช่น ไม่สวมถุงยางอนามัย การเข้าไปเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมประเภทอื่น

1.6 ไม่ได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต จึงไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมต่างๆ

2. ผลกระทบต่อสังคม นอกจากการค้ามนุษย์จะเป็นอาชญากรรมที่กระทำลงและส่งผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิในร่างกายอนามัยและเสรีภาพของเหยื่อแล้ว เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าการค้ามนุษย์ยังส่งผลกระทบต่อชุมชนและสังคม ดังนี้

2.1 การค้ามนุษย์เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หลักสิทธิมนุษยชนเป็นหลักสากล สิทธิในชีวิตเสรีภาพ สิทธิที่ไม่ถูกบังคับให้เป็นทาสหรือมีฐานะคล้ายทาสทุกรูปแบบได้รับการคุ้มครอง แต่ผู้ค้าหรือขบวนการค้ามนุษย์ นอกจากไม่เคารพสิทธิเหล่านี้แล้ว การกระทำจึงถือได้ว่าเป็นการล่วงละเมิดสิทธิของเหยื่ออย่างร้ายแรง และในกรณีที่เหยื่อเป็นเด็ก ถือได้ว่าการค้ามนุษย์ได้ล่วงละเมิดสิทธิเด็กที่จะได้รับการศึกษา สิทธิที่จะไม่ถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในทุกรูปแบบของเด็กด้วย

2.2 การค้ามนุษย์มีส่วนส่งเสริมการดำเนินการองค์กรอาชญากรรม เนื่องจากกำไรและผลประโยชน์จากการค้ามนุษย์มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการประกอบอาชญากรรมประเภทอื่นๆ โดยมีข้อมูลจากองค์การสหประชาชาติว่า การค้ามนุษย์เป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่มีผลประโยชน์มูลค่าปีละกว่า 7,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี สร้างผลกำไรมากเป็นอันดับสามแก่ผู้ประกอบอาชญากรรมประเภทนี้ รองจากการค้ายาเสพติดและการค้ามนุษย์ นอกจากนี้ยังปรากฏข้อมูลว่า การค้ามนุษย์มีความเชื่อมโยงกับขบวนการฟอกเงิน การค้ายาเสพติด การปลอมแปลงเอกสาร และการลักลอบขนคนข้ามประเทศ

2.3 การค้ามนุษย์เป็นการบั่นทอนทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ เป็นการบั่นทอนกำลังการผลิตของประเทศ เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ถูกแสวงหาประโยชน์นอกระบบแรงงานและการจ้างงานปกติ ผู้ประกอบการบางส่วนนิยมใช้แรงงานผิดกฎหมายเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย ทำให้คนที่ต้องการเข้าทำงานในระบบปกติไม่สามารถหางานได้ ซึ่งเด็กที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์หรือถูกแสวงหาประโยชน์จากวงจรค้ามนุษย์ เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะกลายเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ด้อยคุณภาพเพราะขาดโอกาสทางการศึกษาและฝึกอาชีพตั้งแต่ครั้งเยาว์วัย

2.4 การค้ามนุษย์บั่นทอนการสาธารณสุขของชุมชน เหลือส่วนใหญ่ต้องตกอยู่ในสภาพทนทุกข์ทรมานทั้งร่างกายและจิตใจ บางคนเป็นโรคติดต่อทางเพศ บางคนมีอาการทางจิต หวาดระแวงไม่สามารถคบหาสมาคมกับคนอื่นเช่นปกติได้ เพราะเหยื่อต้องเผชิญกับการถูกทุบตีทำร้าย หรืออยู่ในสภาพบีบคั้นทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งสภาพแวดล้อมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อกระบวนการฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ รวมทั้งกระบวนการนำเหยื่อกลับคืนสู่สังคม

สรุปได้ว่า ผลกระทบจากการค้ามนุษย์มีผลเสียหลายระดับด้วยกัน โดยเฉพาะผลเสียต่อการพัฒนาคน การพัฒนาศีลธรรมอันดีของมนุษย์ การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคมและประเทศชาติ เนื่องจากเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์จะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงทั้งทางด้านร่างกายจิตใจ อีกทั้งยังขาดโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการอื่นๆของรัฐ เพราะสภาพการจ้างงานมีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการดำเนินชีวิต เด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์จะถูกบังคับให้ทำงานประเพณีใช้แรงงาน จึงทำให้เด็กและหญิงกลุ่มนี้กลายเป็นแรงงานด้อยประสิทธิภาพเพราะขาดทักษะความรู้ในการทำงาน ประกอบกับรัฐต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากแทนการนำงบประมาณไปใช้ในการจัดสวัสดิการสังคมด้านอื่นๆ ดังจะเห็นได้จากสวัสดิการของรัฐที่ต้องสูญเสียไปจำนวนมากในการจัดบริการให้กับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เช่น บริการด้านสาธารณสุข บริการด้านการคุ้มครองบริการด้านกฎหมาย บริการด้านการบำบัดฟื้นฟูตัวเหยื่อ ครอบครัว และชุมชน

มาตรการ กลไก นโยบายเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

มาตรการ กลไก และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ ถูกกำหนดขึ้นจากความร่วมมือจากหลายระดับด้วยกัน คือ ระดับสากล ระดับประเทศ และระดับจังหวัด ซึ่งเป็นความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งในประเทศและต่างประเทศร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ดังนี้

1. มาตรการ กลไก นโยบายเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

ระดับสากล

สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก (2551) ได้กล่าวถึง การดำเนินความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์กระทรวงการต่างประเทศ มีภารกิจที่เกี่ยวข้องในด้านการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายชาวไทยในต่างประเทศ ผ่านการดำเนินงานของสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลทั่วโลก มีส่วนในกระบวนการกำหนดนโยบายโดยคณะกรรมการระดับชาติ และการดำเนินความร่วมมือในประเด็นการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ระหว่างประเทศทั้งในระดับทวิภาคีและระดับพหุภาคี ซึ่งการดำเนินงานระดับระหว่างประเทศที่สำคัญ มีดังนี้

1. ระดับทวิภาคี

1.1 บันทึกความเข้าใจด้วยการจัดการค้าเด็กและสตรีและการช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์ (MOU on Bilateral Cooperation for Eliminating Trafficking in Children and Women and Assisting Victims of Trafficking) ซึ่งไทยได้มีความตกลงกับกัมพูชา (ปี 2546) ลาว (ปี 2548) เวียดนาม(ปี 2551) และเมียนมาร์ (ปี 2552) โดยกำลังมีความริเริ่มปรับเนื้อหาของ MOU เพื่อให้เป็นปัจจุบันเพื่อสามารถรองรับสถานการณ์การค้ามนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไป และอยู่ระหว่าง

การหารือเพื่อจัดทำกรอบความร่วมมือกับอีกหลายประเทศที่มีความเป็นไปได้มากกว่าจะเป็นต้นทางของผู้เสียหายในประเทศไทย และ/หรือปลายทางของคนไทยที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

1.2 การจัดทำบันทึกความร่วมมือระหว่างไทยกับญี่ปุ่นว่าด้วยการแลกเปลี่ยนข่าวสารสำหรับการป้องกันและต่อต้านการค้ามนุษย์ (Memorandum of Cooperation between the Government of Japan and Thailand concerning the Exchange of Information for the Purpose of Preventing and Combating Trafficking in Persons) เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนผู้ต้องสงสัยในคดีค้ามนุษย์ ขยายผลการจับกุมและดำเนินคดีผู้กระทำความผิดทั้งในไทยและญี่ปุ่นอย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างไทยกับญี่ปุ่น

1.3 การจัดทำบันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลว่าด้วยความร่วมมือด้านการจ้างแรงงาน ซึ่งเป็นการลดความเสี่ยงของการค้ามนุษย์ในภาคแรงงาน โดยเฝ้าระวังการแสวงผลประโยชน์โดยมิชอบจากการผลักดันแรงงานอพยพไปทำงานในประเทศปลายทาง ซึ่งในปัจจุบันไทยมีความตกลงในลักษณะนี้กับอิสราเอล และกำลังอยู่พิจารณาร่างความตกลงกับบังกลาเทศ

2. ระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศ

2.1 กระบวนการบาหลี่ (Regional Ministerial Conference on People Smuggling, Trafficking in Persons and Related Transnational Crime - Bali Process) เป็นการประชุมประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเกี่ยวกับการลักลอบขนคนเข้าเมือง การค้ามนุษย์ และอาชญากรรมข้ามชาติที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยสมาชิก 46 ประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ และประเทศผู้สังเกตการณ์ 19 ประเทศมี Steering Group ซึ่งไทยเป็นสมาชิก ประเทศไทยได้มีส่วนร่วมในกระบวนการบาหลี่ ดังนี้ (1) เป็นผู้ประสานงานคณะทำงานนโยบาย กรอบกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมาย (Coordinator of Bali Process activities on Policy and Law Enforcement Response) (2) ให้เงินอุดหนุนการดำเนินงานของ RSO และกระบวนการบาหลี่ระหว่างปี 2555-2557 (3) ริเริ่มกิจกรรมในกรอบกระบวนการบาหลี่ เช่น ร่วมกับออสเตรเลียเพื่อจัดประชุมปฏิบัติการในหัวข้อการให้สัตยาบันและการดำเนินงานตามพันธกรณีของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (UNTOC)

2.2 อาเซียน

2.2.1 กลไกในกรอบอาเซียนเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ที่ไทยเป็นภาคี ได้แก่ ASEAN Declaration Against Trafficking in Persons Particularly Women and Children ปี 2547 ซึ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมาย การคัดแยกเหยื่อออกจากผู้กระทำผิด และการกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงแก่ผู้กระทำผิดฐานค้ามนุษย์ และสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญาของภูมิภาคอาเซียน (The Treaty on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters among Like-Minded ASEAN Member Countries) ไทยได้ให้สัตยาบันสนธิสัญญาฯเมื่อ 31 มกราคม 2556 ซึ่งจะทำให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพความร่วมมือในการดำเนินคดีค้ามนุษย์ในอาเซียนได้อีกทางหนึ่ง

2.2.2 กลไกหลักในกรอบอาเซียนที่กำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาจัดทำ ได้แก่ Regional Plan of Action to Combat Trafficking in Persons ซึ่งไทยและสิงคโปร์ได้เริ่มผลักดันความพยายามระดับภูมิภาคเพื่อสนับสนุนแผนระดับโลก UN Global Plan of Action

to Combat Trafficking in Persons และการจัดทำอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการค้ามนุษย์ (ASEAN Convention on Trafficking in Persons) ทั้งนี้ เป็นการเสริมความร่วมมือที่มีอยู่ในกรอบ

2.3 การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในกรอบสหประชาชาติ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime – UNTOC) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือที่จะป้องกันและต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรให้มีประสิทธิภาพ โดยไทยลงนาม UNTOC เมื่อเดือนธันวาคม 2543

2.3.1 พิธีสารว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children) เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ประกาศว่าการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะเด็กและสตรี จะต้องมีแนวทางระหว่างประเทศที่สมบูรณ์ ในประเทศ ต้นทาง ประเทศทางผ่าน และประเทศปลายทาง รวมถึงมาตรการป้องกันการค้ามนุษย์ มาตรการลงโทษผู้ค้ามนุษย์และมาตรการปกป้องผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ตามหลักสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นที่ยอมรับจากนานาชาติ

2.3.2 พิธีสารว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานโดยทางบก ทะเลและอากาศ (Protocol Against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air) เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ประกาศว่าการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานทางบก ทางทะเล และทางอากาศ จำต้องอาศัยแนวทางการแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศที่สมบูรณ์ รวมถึงความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนข้อสนเทศ และมาตรการที่เหมาะสมอื่นๆ ซึ่งรวมถึงมาตรการทางสังคม และเศรษฐกิจ ในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับระหว่างประเทศ เมื่อเดือนธันวาคม 2544

2.3.3 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องการค้าเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก (Protocol to the Convention on the Rights of the child on the Sale of Child, Child, Prostitution and Child Pornography) พิจารณาว่า เพื่อให้บรรลุถึงความมุ่งประสงค์ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และการปฏิบัติตามข้อบทของอนุสัญญา ซึ่งรัฐภาคีจะต้องดำเนินการเพื่อที่จะประกันการคุ้มครองเด็กจากการค้าเด็ก การค้าประเวณีเด็กและสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ป้องกันการขนย้ายเด็กระหว่างประเทศเพื่อการค้าเด็ก การค้าประเวณีเด็ก และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก การท่องเที่ยวเพื่อการบริการทางเพศ ซึ่งเด็กอยู่ภาวะอ่อนแอและล่อแหลมจากอันตรายอย่างยิ่ง ตั้งแต่เดือนสิงหาคม ค.ศ.1996

2.3.4 อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ เป็นอนุสัญญาที่จัดทำขึ้นโดยสหประชาชาติ และได้รับความรองรับรองจากที่ประชุมสมัชชาแห่งสหประชาชาติ สมัยที่ 34 เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2522 นับจากนั้นจนถึงเดือนเมษายน 2540 ประเทศต่างๆ ให้สัตยาบัน (ratification) หรือภาคยานุวัติ (accession) อนุสัญญานี้แล้ว 156 ประเทศ สำหรับประเทศไทย มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 8 กันยายน 2528 อนุสัญญาฉบับนี้ประเทศสมาชิกใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและมาตรการการดำเนินงานด้านนิติบัญญัติตุลาการ การบริหารหรือมาตรการอื่นๆ เกี่ยวกับ

การจัดการเลือกปฏิบัติทั้งมวลต่อสตรีและให้หลักประกันว่าสตรีจะต้องได้รับสิทธิประโยชน์และโอกาสต่างๆ จากรัฐบนพื้นฐานของความเสมอภาคกับบุรุษ โดยมาตรา 1-16 เป็นการระบุมตรการในการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีด้านต่างๆ ส่วนมาตราที่ 17-30 เป็นการกำหนดขั้นตอนและกลไกในการติดตามการปฏิบัติงานตามอนุสัญญาฯ

2.3.5 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก สหประชาชาติได้ประกาศในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนว่า เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแล และการช่วยเหลือเป็นพิเศษ ครอบครัวเป็นสภาพแวดล้อมพื้นฐานสำหรับการเจริญเติบโต การอยู่ดีกินดีของสมาชิกทุกคน การได้รับความรัก ความเข้าใจและเด็กควรได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือที่จำเป็นและมีความรับผิดชอบต่อชุมชนของตน ภายใต้เจตนารมณ์แห่งสันติภาพ ศักดิ์ศรี ความอดกลั้น เสรีภาพ ความเสมอภาค และความเป็นเอกภาพ และประเทศทั้งปวงในโลกต้องดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษหากเด็กดำรงชีวิตอยู่ในสภาวะยากลำบาก

2.3.6 รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ (TIP Report) เป็นรายงานที่กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาจัดทำขึ้นเป็นประจำทุกปีตามกฎหมายว่าด้วยการปกป้องเหยื่อการค้ามนุษย์ (Trafficking Victims Protection Act of 2000 หรือ TVPA) เพื่อรายงานต่อรัฐสภาสหรัฐอเมริกาโดยเปรียบเทียบสถานการณ์การค้ามนุษย์ของทั่วโลก กับมาตรฐานของสหรัฐฯ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2557: 7-8) ได้กล่าวถึง การจัดลำดับประเทศต่างๆ ออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้ ระดับที่ดีที่สุด คือ Tier 1 หมายถึง ประเทศที่ดำเนินการสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ในการป้องกันและบังคับใช้กฎหมายการต่อต้านการค้ามนุษย์

ระดับถัดมา คือ Tier 2 หมายถึง ประเทศที่มีการดำเนินการยังไม่สอดคล้องกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกาแต่ได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะแก้ไขปัญหา

ระดับ Tier 2 Watch List หมายถึง ประเทศที่มีรายงานเหยื่อการค้ามนุษย์เพิ่มขึ้น หรือไม่มีหลักฐานชัดเจนว่ารัฐบาลได้พยายามต่อต้านการค้ามนุษย์

และระดับ Tier 3 หมายถึง ระดับต่ำสุด ประเทศที่ดำเนินการไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของกฎหมายสหรัฐอเมริกา และไม่มี ความพยายามแก้ไขปัญหา

2. มาตรการ กลไก นโยบายเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

ระดับประเทศ

สำหรับประเทศไทยพยายามแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ โดยกำหนดปัญหาการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติที่ต้องเร่งแก้ไข มีการกำหนดนโยบาย วางมาตรการทางกฎหมาย และการขับเคลื่อนกลไกในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558) ดังจะกล่าวต่อไปนี้

2.1 แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์แห่งชาติ

คณะรัฐมนตรีมีมติ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2546 เห็นชอบนโยบายและแผนระดับชาติ เรื่องการป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขปัญหาการค้าเด็กและหญิงภายในประเทศและข้ามชาติ (พ.ศ. 2546-2553) ใช้เป็นแผนแม่บทในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนงานป้องกัน ต่อมารัฐบาลได้ประกาศเจตนารมณ์ในการต่อต้านการค้ามนุษย์และกำหนดนโยบายเชิงป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศไทยให้เป็นวาระแห่งชาติ เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม

2548 ณ ทำเนียบรัฐบาล นอกจากนี้ประเทศไทยได้ลงนามในพิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษ การค้ามนุษย์เฉพาะสตรีและเด็ก (Protocol to prevent Suppress and punish trafficking in Persons Especially Woman and children) เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2544 มีความร่วมมือระดับ รัฐมนตรีระหว่างประเทศ เพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (กัมพูชา, จีน, พม่า, เวียดนาม และไทย) และมีการลงนามเมื่อเดือนตุลาคม 2547 ตลอดจนมีการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 255 เพื่อกำหนดทิศทางการทำงานเชิงการป้องกัน การดำเนินคดี การคุ้มครอง ช่วยเหลือ การพัฒนากลไกเชิงนโยบายและการขับเคลื่อนการพัฒนา บริหารข้อมูลและส่งเสริมความร่วมมือ จากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนนโยบาย ยุทธศาสตร์และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้า มนุษย์ (พ.ศ. 2554-2559) ระยะเวลาของแผน 6 ปี (พ.ศ. 2554-2559) ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 สถานการณ์การค้ามนุษย์และแนวโน้ม

ประเทศไทยมีสถานะความเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ในฐานะประเทศ ต้นทาง ทางผ่านและปลายทาง รูปแบบการค้ามนุษย์พัฒนาไปจากเดิมและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับเส้นทางการค้ามนุษย์จะเป็นเส้นทางที่ซับซ้อนกับเส้นทางการลักลอบเข้าออกเมืองและ ทำงานเป็นเครือข่าย ส่วนด้านการป้องกันและปราบปรามรัฐบาลไทยให้ความสำคัญและมีการจัดทำบันทึก ตกลงระหว่างประเทศ ทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคีในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง เพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ (กัมพูชา, จีน, พม่า, เวียดนามและไทย) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประสานการจัดทำแผนปฏิบัติงาน รวมทั้งติดตามประเมินผลเรื่องการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ แนวโน้มที่อาจเกิดขึ้น ในอนาคต การลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายของแรงงานข้ามชาติกับเรื่องการค้ามนุษย์ที่มีความใกล้เคียง เป็นความเสี่ยงที่ผู้เสียหายเต็มใจและไม่มีทางเลือก

ส่วนที่ 2 นโยบาย ยุทธศาสตร์และมาตรการในการป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ นโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ มี 5 ข้อ คือ

- 1) เพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
- 2) ให้ความสำคัญและผลักดันมาตรการป้องกัน การดำเนินคดีการคุ้มครอง ช่วยเหลือและพัฒนากลไกเชิงนโยบายและขับเคลื่อนและการพัฒนาและบริหารข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครอบครัวและชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์
- 4) ส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายเข้าถึงบริการของรัฐอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง

5) ผลักดันการดำเนินการอย่างจริงจัง เข้มงวดในการจัดการกับผู้กระทำผิด ฐานค้ามนุษย์และองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ค้ามนุษย์และผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

ยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ มี 5 ด้าน

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการป้องกัน มีเป้าหมายคือ ประชาชนตระหนัก และให้ความร่วมมือในการเฝ้าระวังปัญหาการค้ามนุษย์และครอบครัวและชุมชนเอาใจใส่ในการดูแล บุตรหลานโดยมีมาตรการคือ อบรมเผยแพร่ สร้างความรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึก และเจตคติที่ถูกต้องกับประชาชน ครอบครัว ชุมชน ภาคีเครือข่าย และกลุ่มเสี่ยงต่าง ๆ เพื่อให้ความร่วมมือ ในการเฝ้าระวังปัญหา และไม่ให้เกิดเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ การส่งเสริมให้มีการอบรมเผยแพร่

ความรู้แก่กลุ่มเสี่ยงเพื่อมิให้ตกเป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์และผลักดันให้บรรจुरื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิเด็ก และการค้ำมนุษย์ ในการเรียนการสอน ทั้งในและ นอกกระบบการศึกษาทุกระดับ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการดำเนินคดี มีเป้าประสงค์ คือความร่วมมือของผู้เสียหายในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดและประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายโดยมีมาตรการคือ เสริมสร้างศักยภาพและสมรรถนะแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดี ทั้งทางแพ่งและอาญาและสนับสนุนการปราบปรามผู้กระทำความผิดและขบวนการอาชญากรรมภายในจังหวัดอย่างจริงจัง โดยการใช้กระบวนการความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ที่มีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการคุ้มครองช่วยเหลือมีเป้าประสงค์ คือผู้เสียหายได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือตามมาตรฐานกำหนด โดยมีมาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นและชุมชนผู้เสียหายในการดูแลภายหลังการส่งกลับและพัฒนากระบวนการให้บริการล่ามเพื่อการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ กรณีเป็นแรงงานข้ามชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านกลไกเชิงนโยบายและการขับเคลื่อนมีเป้าประสงค์ คือ การส่งเสริมและขยายความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในจังหวัดสมุทรสาครโดยมีมาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในจังหวัดสมุทรสาครอย่างจริงจัง และยั่งยืน ตลอดจนส่งเสริม และสนับสนุนกลไกเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนขององค์กรภาคีเครือข่ายในการทำงาน ให้ไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถนำไปใช้ได้จริง เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการทำงานร่วมกัน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการพัฒนาและบริหารข้อมูลมีเป้าประสงค์ คือ การบ่งชี้สถานการณ์ความก้าวหน้าในการดำเนินงานการติดตามพื้นที่เสี่ยงเส้นทางของการค้ำมนุษย์โดยวางมาตรการส่งเสริมการจัดทำฐานข้อมูลบุคคล/สถานที่เสี่ยงต่อการเกิดขบวนการค้ำมนุษย์ ไว้ให้เป็นระบบและสร้างกลไก/ระบบการรายงานของภาคีเครือข่ายเพื่อเป็นเครื่องมือในการประสานความร่วมมือ

ส่วนที่ 3 กลไกบริหารนโยบาย ยุทธศาสตร์และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์และแหล่งที่มาของงบประมาณกลไกการบริหาร แบ่งเป็น 2 ระดับ

1) ระดับชาติ กำหนดให้มีคณะกรรมการ 2 ชุด คือ

1.1) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ปคม.) มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่ เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กำหนดแผนยุทธศาสตร์มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ มีการสั่งการและกำกับดูแลให้มีการศึกษาวิจัยและจัดหาข้อมูลแบบบูรณาการเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

1.2) คณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์กำหนดให้รองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่จัดทำ และกำกับ การดำเนินงานตามแผนให้สอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์แนวทางการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รณรงค์ และให้การศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป และจัดให้มีการรายงานผล การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานนอกจากนี้ยังมีคณะอนุกรรมการตามประเด็นฯ ยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ด้าน

2) ระดับพื้นที่ มีคณะอนุกรรมการศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ทุกจังหวัดเพื่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ตลอดจนอำนาจการ สั่งการ และดำเนินการที่เกี่ยวข้องการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ภายในจังหวัดแหล่งที่มาของงบประมาณ กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายสำหรับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

ส่วนที่ 4 การติดตามและประเมินผลเป็นระยะ

แบ่งเป็น 1 ปี 3 ปี และ 6 ปี มีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรี และเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงวิธีการบริหาร การดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จาก ทุกภาคส่วน (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสมุทรสาคร, 2554)

2.2 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กับมาตรการในการป้องกันและแก้ไขการค้ามนุษย์

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2558) ได้กล่าวถึงบทบาทของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมให้มีการผลักดันกฎหมายและสนับสนุนกลไกบังคับใช้กฎหมาย ให้สามารถปราบปรามและดำเนินคดีค้ามนุษย์ โดยดำเนินการประสานความร่วมมือกับภาครัฐ องค์กรเอกชน องค์กรระหว่างประเทศ และขับเคลื่อนให้เกิดกลไกและมาตรการใหม่ๆและในปี 2558 พลตำรวจเอก อุดลย์ แสงสิงแก้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ทำการประเมินสถานการณ์การค้ามนุษย์ของโลก ภูมิภาค และภายในประเทศอีกครั้ง ก่อนนำมาสู่การวางกรอบนโยบายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประจำปี 2559 ประกอบด้วย นโยบายตามพันธกิจ 11 ด้าน นโยบายปฏิรูปและพัฒนา 5 ด้าน และนโยบายเร่งด่วน 8 ด้าน ซึ่งทุกๆ ด้านมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับการพัฒนาการดำเนินการดำเนินงานทั้งเชิงป้องกัน แก้ไข และช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งจะขอกล่าวในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ มีดังนี้

1) นโยบายตามพันธกิจที่ ประกอบด้วย (1) การพัฒนาคนช่วงชีวิต (2) การพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมและบริการสังคม (3) การส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว (4) การคุ้มครองและพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน (5) การพัฒนาสถานภาพสตรีและความเท่าเทียมทางเพศ (8) การพัฒนาพื้นที่รองรับผู้ประสบปัญหาทางสังคม (9) การพัฒนาองค์กรชุมชนและเครือข่าย (10) การเข้าประชาคมอาเซียน (11) โครงการพิเศษ

2) นโยบายปฏิรูปและพัฒนา 5 ด้าน ประกอบด้วย (1) การพัฒนาบุคลากร (2) การพัฒนาองค์กร (3)การพัฒนาระบบและกระบวนการทำงานบุคลากร (4)กฎหมายด้านสังคม

3) นโยบายเร่งด่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน แก้ไข และช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ประกอบด้วย (1) การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (2) การพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย คนพิการและผู้สูงอายุ (4)การแก้ไขปัญหาการกระทำความรุนแรงต่อเด็ก สตรี บุคคลในครอบครัว (5) การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน (7) การป้องกันและแก้ไขปัญหาคนไร้ที่พึ่งและคนขอทาน (8) การเพิ่มประสิทธิภาพศูนย์ช่วยเหลือสังคม (OSCC, 1300)

จากการวางกรอบกำหนดนโยบายตามภารกิจ นโยบายปฏิรูปและพัฒนา และนโยบายเร่งด่วนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ให้ความสำคัญกับปัญหา การค้ามนุษย์เป็นลำดับแรก คือ มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานผ่านกลไกคณะกรรมการระดับชาติ ป้องกัน กลุ่มเสี่ยงไม่ให้เกิดเป็นผู้เสียหาย เพิ่มประสิทธิภาพในการคัดแยกผู้เสียหาย จัดหาลำม ปรับปรุงและ จัดระบบสถานคุ้มครองทั้ง 8 แห่งให้มีมาตรฐานและความปลอดภัย (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558) ในมิติของการทำงานในการป้องกันและแก้ไขการค้ามนุษย์ต้องมีความเข้าใจ กรอบงานภารกิจในด้านต่างๆ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาอย่างองค์รวม โดยกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินมาตรการต่างๆ ตามหลัก 5 P และ 4 R (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558) ดังต่อไปนี้

มาตรการ 5P

มาตรการการป้องกัน (Prevention)

ตามมติคณะรัฐมนตรี ได้กำหนดให้วันที่ 5 มิถุนายน ของทุกปี เป็นวัน รณรงค์เพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยมุ่งเน้นการรณรงค์สร้างความตระหนักรู้ให้กับกลุ่มเสี่ยง รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ ในพื้นที่เสี่ยง การตรึงให้เด็กและหญิงอยู่ในระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยการให้ทุนการศึกษา การฝึกทักษะวิชาชีพทั้งในสถาบันและในชุมชน โดยการจัดโครงสร้างชีวิตใหม่ ให้สตรีในชนบท การอบรมให้ความรู้เพื่อป้องกันการถูกล่อลวง การให้ความรู้แก่หญิงไทยเพื่อป้องกัน ภัยในต่างประเทศ และการพัฒนาโลกและเครือข่ายเฝ้าระวังชุมชน รวมทั้งการทำงานร่วมกับอาสา สมัครเครือข่ายชาวไทยในต่างประเทศ เพื่อให้การช่วยเหลือหญิงไทยที่ประสบปัญหาในต่างประเทศซึ่ง แนวโน้มต่อไปในงานป้องกัน คือ การดึงพลังจากแกนนำเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมการรณรงค์ป้องกัน ปัญหาการค้ามนุษย์ ให้เขามีสิทธิ มีเสียง (Child Voice) ในการดำเนินกิจกรรม

1. มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือ (Protection)

หลักการที่สำคัญ คือ การปฏิบัติต่อผู้เสียหายในฐานะที่เป็นเหยื่อ การค้ามนุษย์ มิใช่อาชญากร โดยให้ความช่วยเหลือโดยไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งคนไทย ต่างชาติ และไร้ สัญชาติ ให้ได้รับความช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว มีการส่งต่อเข้ารับบริการที่เหมาะสมในที่พักพิงที่ปลอดภัย ได้รับบริการฟื้นฟู ฝึกอาชีพ และการช่วยเหลือเพื่อให้เข้าถึงบริการทางกฎหมาย การพิทักษ์สิทธิประโยชน์ และการช่วยเหลือให้กลับคืนสู่ครอบครัว และสังคมได้โดยปลอดภัย เพื่อป้องกันมิให้กลับเข้าสู่กระบวนการ การค้ามนุษย์อีก โดยกำหนดให้มีการเปิดโทรศัพท์สายด่วนหมายเลข 1300 เพื่อรับแจ้งเหตุตลอด 24 ชั่วโมง โดยสถานที่หลักที่ผู้ดูแลเหยื่อการค้ามนุษย์ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ ทั้งหมด 9 แห่ง ทั่วประเทศ มีสถานคุ้มครองเหยื่อจากการค้ามนุษย์เด็กและหญิงจำนวน 4 แห่ง คือ สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการ จังหวัดนนทบุรี สถานคุ้มครองและพัฒนา อาชีพบ้านนารีสวัสดิ์ จังหวัดนครราชสีมา สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านสองแคว จังหวัดพิษณุโลก และสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านศรีสุราษฎร์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี นอกจากนี้ยังมี บ้านพักเด็ก และครอบครัว สถานสงเคราะห์ ศูนย์พัฒนาสังคมทั่วประเทศที่สามารถให้การช่วยเหลือเบื้องต้นก่อน ส่งต่อไปยังหน่วยงานหลักทั้ง 9 แห่ง

2. มาตรการการดำเนินคดีและการบังคับใช้กฎหมาย (Prosecution)

โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมและบทบาทสำคัญในการผลักดันกฎหมายใหม่ การจัดทำ MOU ภายในประเทศ และการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามการค้ามนุษย์ที่สำคัญหลายฉบับ โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 และเมื่อเร็วๆ นี้เริ่มมีการนำกฎหมายใหม่เข้ามาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปราบปรามและการคุ้มครองเหยื่อด้วย เช่น พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 พ.ร.บ.ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 และพ.ร.บ. คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ทั้งนี้กระทรวงมหาดไทยได้มีมติประกาศ “เรื่อง การขออนุญาตให้คนต่างด้าวบางพวกอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ” สำหรับผู้เสียหายจากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์ อาศัยอำนาจตามความมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 มีสาระสำคัญ 5 ข้อ ดังนี้

ข้อ 1 คนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ ตามประกาศนี้ หมายถึงคนต่างด้าวที่ได้รับการคัดแยกจากหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และสมัครใจยินยอมเข้ารับความช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพในหน่วยงานของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างประกอบกัน ดังนี้

- เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
- เพื่อการรักษาพยาบาล
- เพื่อการบำบัดฟื้นฟู
- เรียกร้องสิทธิ

ข้อ 2 ให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ส่งหลักฐานของคนต่างด้าวตาม ข้อ 1 พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมและแต่กรณี ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย พิจารณากำหนดระยะเวลาการอนุญาต ทั้งนี้หากต่างด้าวที่ประสงค์จะทำงาน และกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการพิจารณาความเหมาะสมแล้ว ให้ไปรายงานต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว เพื่อขอรับใบอนุญาตทำงาน ตามเงื่อนไขที่อธิบดีกรมจัดหางานกำหนด ทั้งนี้ไม่เกินระยะเวลาที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ข้อ 3 มิให้นำมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาใช้บังคับแก่คนต่างด้าวตาม ข้อ 1 ที่ได้จัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวแล้ว ซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว เพื่อรอการส่งกลับจนกว่าการช่วยเหลือหรือการคุ้มครองสวัสดิภาพสิ้นสุด

ข้อ 4 การขออนุญาตให้บุคคลต่างด้าวอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามประกาศนี้เป็นอันสิ้นสุด เมื่อคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตมีกรณีอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(1) พ้นจากสภาพการให้ความช่วยเหลือของกรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการตามมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

(2) ต้องโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาล เว้นแต่ความผิด ซึ่งได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(3) ออกนอกเขตพื้นที่จังหวัด โดยไม่ได้รับอนุญาตตามข้อ 6 เว้นแต่ ได้รับอนุญาตให้ทำงานรับใช้ตามบ้าน ให้เคลื่อนย้ายออกนอกเขตท้องที่จังหวัดที่ได้รับอนุญาต เพื่อติดตามนายจ้าง สามีหรือภรรยาของนายจ้างไปทำงานที่รับผิดชอบโดยนายจ้างสามีหรือภรรยาของ นายจ้างต้องเดินทางไปด้วยกัน พร้อมแสดงบัตรต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ทุกครั้งที่มีการขอตรวจ และเพื่อ ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เป็นพยานศาล ได้รับหมายเรียกจากพนักงานสอบสวน

(4) ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายมีอำนาจ เบิกถอนการขออนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรได้เป็นการชั่วคราวของคนต่างด้าวตามประกาศนี้

(5) การเคลื่อนย้ายออกนอกเขตท้องที่จังหวัดที่ได้จัดทำทะเบียน ประวัตินี้ เพื่อเหตุผลด้านมนุษยธรรม หรือเพื่อการทำงานให้สามารถกระทำได้ โดยให้กรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการ แจ้งขออนุญาตปลัดกระทรวง หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร หรือต่อผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายในเขตท้องที่จังหวัดอื่น (สำนักป้องกันและแก้ไข ปัญหาการค้าหญิงและเด็ก, 2553)

3. มาตรการเยียวยา พื้นฟู ส่งกลับและคืนสู่สังคม (Prevention)

จากการที่กระทรวงได้มอบหมายให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ได้จัดบริการ สังคมใน หน่วยงานบ้านพักให้การฟื้นฟู เยียวยาดูแลเพื่อการค้ามนุษย์ตามที่ได้กล่าวแล้ว ในข้างต้น โดยให้บริการที่ยึดอยู่บนฐานของการเคารพสิทธิมนุษยชน (Human Right Based Approach) และการให้ความช่วยเหลือตามมนุษยธรรม (Humanitarian) โดยนอกจากให้บริการปัจจัยสี่แล้ว ยังให้ บริการคำปรึกษา การตรวจสุขภาพและให้การรักษาทางการแพทย์ การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย ล่ามแปลภาษา การสืบหาและประเมินความพร้อมครอบครัว เพื่อให้เหยื่อสามารถกลับคืนสู่ครอบครัว และสังคมได้ โดยการทำงานกับหน่วยงานท้องถิ่นทั้งในพื้นที่ต้นทาง และระดับระหว่างประเทศกับประเทศ ต้นทาง

4. มาตรการความร่วมมือระหว่างประเทศ (Partnership)

ด้วยตระหนักว่าไม่มีประเทศใดประเทศหนึ่งที่จะสามารถแก้ไข ปัญหานี้ได้ตามลำพัง กระทรวงจึงให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือร่วมกับองค์กรระหว่าง ประเทศ และหน่วยงานต่างๆ ในประเทศต้นทาง และปลายทาง ตั้งแต่การเข้าร่วมกิจกรรมและโครงการ กับองค์การสหประชาชาติตั้งแต่ UNIAP, องค์กรยูนิเซฟ, ILO, IOM, Save the Children UK, Would Vision ฯลฯ

ประเทศต้นทาง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้พัฒนากรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในลักษณะของการจัดทำบันทึกข้อตกลง หรือ MOU ทั้ง ในระดับทวิภาคีและพหุภาคีแล้ว ได้แก่

(1) MOU ทวิภาคีระหว่างรัฐบาลไทยกับประเทศกัมพูชา

(2) MOU ทวิภาคีระหว่างรัฐบาลไทยกับประเทศลาว

(3) MOU ทวิภาคีระหว่างรัฐบาลไทยกับประเทศเวียดนาม

(4) MOU ทวิภาคีระหว่างรัฐบาลไทยกับประเทศพม่า

(5) MOU พหุภาคีระหว่างรัฐบาลไทยกับ 5 ประเทศในอนุภาค

ลุ่มแม่น้ำโขงว่าด้วยความร่วมมือต่อต้านการค้ามนุษย์ หรือ COMMIT (Coordinated Mekong Ministerial initiative against Trafficking) ได้แก่ กัมพูชา ลาว เวียดนาม พม่า จีน ประเทศปลายทาง โดยการทำงานประสานกันในรูปแบบของการทำกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ การทำโครงการร่วมกัน และการประสานให้ความช่วยเหลือแก่หญิงไทยเป็นรายกรณี โดยได้ส่งนักสังคมสงเคราะห์เข้าไปร่วมในการสัมภาษณ์ สอบสภาพข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาคัดแยกเหยื่อและให้ความช่วยเหลือในการส่งกลับภูมิลำเนาเดิมตามประเทศต่างๆ ตลอดจนเดินทางไปศาลร่วมกับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เพื่อเป็นพยานในการดำเนินคดีต่อผู้ค้ามนุษย์ โดยเน้นการประสานงานร่วมกับสถานทูตไทยกับสถานทูตต่างประเทศที่มาประจำอยู่ประเทศไทย ในส่วนของการพัฒนากรอบความร่วมมือกับรัฐบาลต่างประเทศได้ดำเนินการ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558) ดังนี้

4 R ประกอบด้วย

1. Rescue คือ ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าช่วยเหลือในหน้าที่วิกฤตภายหลังได้รับแจ้งเหตุ พร้อมกับดำเนินการคัดแยกเหยื่อ และให้การคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศปลายทาง

2. Recovery คือ การฟื้นฟูเยียวยา ทางด้านร่างกาย และจิตใจ และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการดำเนินงานของสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ มาตรฐานที่ 2 การดูแลรักษาและบำบัดฟื้นฟู หลักการ คือ ผู้ใช้บริการได้รับความช่วยเหลือทันทีโดยให้การรักษาทั้งร่างกาย และจิตใจควบคู่กันไป เพื่อลดความวิตกกังวล หวาดกลัว สร้างความเชื่อมั่นต่อการให้ปากคำ การขึ้นศาล การชี้ตัวคนร้าย ช่วยให้ครอบครัวเข้าใจและให้การสนับสนุนให้กำลังใจผู้ให้บริการ สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการทำงานเป็นทีมสหวิชาชีพ

การฟื้นฟูระยะแรกได้รับ ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ ผู้ใช้บริการได้รับความช่วยเหลือในระยะแรกได้อย่างทันท่วงที เพื่อให้ปรับสภาพของตนเองทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

การบำบัดฟื้นฟูระยะยาวและพัฒนาทักษะชีวิต ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ ผู้ใช้ บริการสามารถปรับสภาพตนเองทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ให้กลับคืนสู่สภาวะที่ดีที่สุดตามศักยภาพและป้องกันการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมทางเพศ

3. Repatriation คือ การส่งตัวกลับประเทศต้นทางอย่างปลอดภัย มีหน่วยงานรองรับและติดตามการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง

4. Reintegration คือ การคืนสู่สังคม หมายถึง การเตรียมความพร้อม การรับตัวการวางแผน การรับตัวและการดำเนินการช่วยเหลือตามสภาพปัญหาและความต้องการทั้งทางด้านสุขภาพ ความปลอดภัย สวัสดิการสังคม ด้านกฎหมาย ด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และอาชีพ เพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้

สรุปได้ว่า กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีบทบาทสำคัญในการเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนกลไกการดำเนินการป้องกันและปราบปราม

การค้ามนุษย์ โดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดในกระบวนการ การให้ความช่วยเหลือ คือ การรับแจ้งเหตุ การคุ้มครองสวัสดิภาพ การประสานความช่วยเหลือด้านกฎหมาย การแพทย์ ประสานความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อติดตามครอบครัว ตลอดจนการติดตามและประเมินผลเพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อซ้ำ โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้วางกรอบงานทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ตามมาตรการ 5 P ซึ่งประกอบด้วย มาตรการการป้องกัน (Prevention) มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือ (Protection) มาตรการการดำเนินคดีและการบังคับใช้กฎหมาย (Prosecution) มาตรการเยียวยาฟื้นฟู ส่งกลับและคืนสู่สังคม (Prevention) มาตรการความร่วมมือระหว่างประเทศ (Partnership) นอกจากนี้ยังกำหนดกรอบงานในการคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ตามมาตรการ 4 R ประกอบด้วย การประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าช่วยเหลือในนาที่วิกฤต ดำเนิน การคัดแยกเหยื่อ การฟื้นฟูเยียวยา ทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การส่งตัวกลับประเทศต้นทางอย่างปลอดภัย และการส่งตัวผู้เสียหายกลับคืนสู่สังคม

จะเห็นได้ว่ามาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในประเทศไทย ได้มีความพยายามในการวางกรอบงานทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ทั้งนี้เพื่อผลักดันให้เกิดการดำเนินงานป้องกันควบคู่กับการดำเนินงานปราบปราม โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความรู้ ลดช่องว่างทางสังคม เผื่อระวังกลุ่มเสี่ยงไม่ให้เกิดเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ ตลอดจนดำเนินการปราบปรามอย่างเข้มงวด เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จะดำเนินการโดยประเทศไทยเพียงลำพังไม่ได้ แต่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากนานาประเทศร่วมกันกำหนดแนวทางในการดำเนินงานเชิงนโยบาย มาตรการ และแนวทางการปฏิบัติ ให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกัน ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ให้มีความพร้อมในการรองรับสถานการณ์การค้ามนุษย์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

2.3 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าเด็กและหญิง

2.3.1 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551

กฎหมายฉบับนี้ ตราขึ้นเพื่อให้การช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคม ทางการเมืองและดำเนินคดีทางกฎหมาย เพื่อคุ้มครองสิทธิของคนที่อาจตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ สร้างหลักประกันความปลอดภัยจากการถูกคุกคาม การใช้ความรุนแรง และการปฏิบัติโดยมิชอบ ให้สิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต เช่น สถานที่พักพิง อาหาร ยารักษาโรค และการดูแลฟื้นฟูสภาพร่างกายละจิตใจ ให้การคุ้มครองด้านกฎหมาย การคุ้มครองพยานและได้รับการปกป้องสิทธิค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา (สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก, 2552)

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ “แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ” หมายความว่า การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีการผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การเอาคนลงเป็นทาส การนำคนมาขอทาน การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การบังคับด้วยวิธีอื่นเพื่อการค้าหรือการอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล ไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

“การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ” หมายความว่า การข่มขืนใจให้ทำงานหรือให้บริการโดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นเองหรือของผู้อื่น โดยขู่เชิญด้วยประการใดๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยทำให้บุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้

หมวด 1 บททั่วไป มาตรา 6 ผู้ใดเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) เป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขังจัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้น เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล หรือ

(2) เป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขังจัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็กผู้นั้นกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์

มาตรา 29 ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการค้ามนุษย์และเพื่อคุ้มครองป้องกันภัยแก่บุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ พนักงานเจ้าหน้าที่อาจจัดให้บุคคลดังกล่าวอยู่ในความคุ้มครองเป็นการชั่วคราวได้แต่ต้องไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมง ทั้งนี้ ให้รายงานให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณีทราบโดยไม่ชักช้า

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องให้การคุ้มครองบุคคลซึ่งอาจจะเป็นผู้เสียหายเกินกว่ากำหนดเวลาในวรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อมีคำสั่งอนุญาต ทั้งนี้ ศาลจะอนุญาตได้ไม่เกินเจ็ดวัน โดยจะกำหนดเงื่อนไขใดๆ ไว้ด้วยก็ได้

การจัดให้บุคคลซึ่งอาจจะเป็นผู้เสียหายอยู่ในความคุ้มครองเป็นการชั่วคราวตามมาตรา 29 นี้ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวอยู่ในสถานที่อันสมควรซึ่งมีใช้ห้องขังหรือสถานคุมขัง ทั้งนี้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด การปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 29 นี้ให้คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน โดยเคร่งครัด

หมวด 4 การช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

มาตรา 33 ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์อย่างเหมาะสมในเรื่องอาหาร ที่พักการรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ การให้การศึกษา การฝึกอบรม การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การส่งกลับไปยังประเทศเดิมหรือภูมิลำเนาของผู้เสียหาย การดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยให้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความแตกต่างทางเพศ อายุ สัญชาติ เชื้อชาติ ประเพณีวัฒนธรรมของผู้เสียหาย การแจ้งสิทธิของผู้เสียหายที่พึงได้รับการคุ้มครองในแต่ละขั้นตอนทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการช่วยเหลือ

ตลอดจนขอบเขตระยะเวลาในการดำเนินการช่วยเหลือในแต่ละขั้นตอน และต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายก่อนด้วย

การให้ความช่วยเหลือตามวรรคหนึ่ง อาจจัดให้บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายได้รับการดูแลในสถานแรกรับตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี สถานแรกรับตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก หรือสถานสงเคราะห์อื่นของรัฐหรือเอกชนก็ได้

มาตรา 34 เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือผู้เสียหาย ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย

มาตรา 35 ในกรณีที่ผู้เสียหายมีสิทธิและประสงค์ที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ให้พนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายตามที่ได้รับแจ้งจากปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

การเรียกค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะเวลาใดระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้

มาตรา 36 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายระหว่างที่อยู่ในความดูแลไม่ว่าบุคคลนั้นจะพำนักอยู่ ณ ที่ใด ไม่ว่าก่อน ขณะ หรือหลังการดำเนินคดี ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความปลอดภัยของบุคคลในครอบครัวของผู้เสียหายด้วย

ในกรณีที่ผู้เสียหายจะให้การหรือเบิกความเป็นพยานในความผิดฐานค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัตินี้ให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นพยานได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

ถ้าผู้เสียหายต้องเดินทางกลับประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนา หรือถ้าบุคคลในครอบครัวของผู้เสียหายอาศัยอยู่ในประเทศอื่น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานในประเทศนั้น ๆ ไม่ว่าจะหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน และไม่ว่าจะกระทำผ่านสถานทูตหรือสถานกงสุลของประเทศนั้นๆ หรือไม่ก็ตาม เพื่อให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายและบุคคลในครอบครัวอย่างต่อเนื่องในประเทศนั้น

3.3.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546

กฎหมายฉบับนี้บัญญัติหลักปฏิบัติต่อด็ก โดยเฉพาะเด็กที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์จะได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิ์ตามบทบัญญัติ (ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, 2546)ต่อไปนี้

มาตรา 4 เด็ก หมายถึง บุคคลซึ่งอายุต่ำกว่าสิบแปดปี แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด หมายถึง เด็กที่ประพฤติตนไม่สมควร เด็กที่ประกอบอาชีพหรือคบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักชวนนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันชักนำไปในทางเสียหาย ทารุณกรรม หมายถึง การกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดๆ จนเป็นเหตุให้เด็กเสื่อมเสียเสรีภาพหรือเกิดอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจ การกระทำผิดทางเพศต่อด็ก การใช้เด็กให้กระทำหรือประพฤติในลักษณะน่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจหรือขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ทั้งนี้ ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือ

ไม่ก็ตามสถานแรกรับ หมายถึง สถานที่รับเด็กไว้อุปการะเป็นการชั่วคราวเพื่อสืบเสาะพินิจเด็กและครอบครัว เพื่อกำหนดแนวทางในการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็กแต่ละราย สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ หมายถึง สถานที่ให้การศึกษา อบรม ฝึกอาชีพ เพื่อแก้ไขความประพฤติ บำบัด รักษาฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจแก่เด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ

หมวด 2 การปฏิบัติต่อเด็ก

มาตรา 22 การปฏิบัติต่อเด็กนั้นต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

มาตรา 26 ไม่ว่าเด็กยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ (1) กระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายและจิตใจเด็ก (3) บังคับ ชูเชิญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิด (5) บังคับ ชูเชิญ ชักจูง ส่งเสริม ยินยอม หรือกระทำด้วยประการใดให้เด็กเป็นขอทาน เด็กเร่ร่อน หรือใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการขอทานหรือกระทำความผิด หรือกระทำด้วยประการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก (6) ใช้ จ้าง หรือวานเด็กให้ทำงานหรือกระทำการอันอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจ มีผลต่อการเจริญเติบโต หรือขัดขวางพัฒนาการของเด็ก (7) บังคับ ชูเชิญ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริมหรือยินยอมให้เด็กเล่นกีฬาหรือให้กระทำการใดเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้าอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กหรือลักษณะเป็นการทารุณกรรมต่อเด็ก (9) บังคับ ชูเชิญ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กแสดงหรือกระทำลามกอนาจาร ไม่ว่าจะนำไปเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือเพื่อการใด

หมวด 3 การสงเคราะห์เด็ก

มาตรา 32 เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ (5) เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำหรือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ถูกทารุณกรรม หรือตกอยู่ในสภาวะอื่นใดอันเป็นเหตุให้เด็กมีความประพฤติเสื่อมเสียในทางศีลธรรมอันดีหรือเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจ กฎหมายพิจารณาให้การสงเคราะห์เด็กด้วยวิธีการที่เหมาะสม

มาตรา 33 (5) ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานแรกรับ (7) ส่งเด็กเข้าศึกษาหรือฝึกหัดอาชีพ หรือส่งเด็กเข้าบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ ศึกษา หรือฝึกหัดอาชีพในสถานพัฒนาและฟื้นฟู หรือส่งเด็กเข้าศึกษาในกลุ่มเกลาจิตใจโดยใช้หลักศาสนาในวัดหรือสถานที่ทางศาสนาอื่นที่ยินยอมรับเด็กไว้

3.3.3 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.

2539

กฎหมายการค้าประเวณีได้กล่าวถึงหลักในการคุ้มครอง และบทลงโทษผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าประเวณี (สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก, 2558) ไว้ดังนี้

มาตรา 4 ได้ให้ความหมายการค้าประเวณี หมายความว่า การยอมรับการกระทำชำเราหรือการยอมรับการกระทำอื่นใด หรือการกระทำอื่นใดเพื่อสำเร็จความใคร่ในทางกามารมณ์ของผู้อื่นอันเป็นการสำส่อนเพื่อสินจ้างหรือประโยชน์อื่นใด ทั้งนี้ ไม่ว่าผู้ยอมรับการกระทำและผู้กระทำจะเป็นบุคคลเพศเดียวกันหรือคนละเพศ และให้ความหมายสถานการค้าประเวณีหมายความว่า สถานที่

ที่จัดไว้เพื่อการค้าประเวณีหรือยอมให้มีการค้าประเวณี และให้หมายความรวมถึงสถานที่ที่ใช้ในการติดต่อหรือจัดหาบุคคลอื่นเพื่อกระทำการค้าประเวณีด้วย

มาตรา 6 ผู้ใดเข้าไปมั่วสุมในสถานการค้าประเวณีเพื่อประโยชน์ในการค้าประเวณีของตนเองหรือผู้อื่นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและหากกระทำเพราะถูกบังคับ หรือตกอยู่ภายใต้อำนาจซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้ ผู้กระทำไม่มีความผิด ผู้ใดเป็นธุระจัดหา ล่องไป หรือชักพาไปซึ่งบุคคลใดให้เพื่อบุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี แม้บุคคลนั้นจะยินยอมก็ตาม และไม่ว่ากระทำต่าง ๆ อันประกอบเป็นความผิดนั้นจะได้กระทำภายในหรือนอกราชอาณาจักร ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสี่ปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

มาตรา 12 ผู้ใดหน่วงเหนี่ยว กักขัง กระทำด้วยประการใด ให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกายหรือทำร้ายร่างกาย หรืออยู่ใต้อำนาจด้วยประการใด ๆ ว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายผู้อื่นเพื่อข่มขืนใจให้ผู้อื่นนั้นกระทำการค้าประเวณี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงสี่แสนบาท

3.3.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541

กฎหมายคุ้มครองแรงงาน ได้กล่าวถึงการคุ้มครองสิทธิเด็กและหญิงในสถานที่ทำงานไว้(สำนักงานสวัสดิการคุ้มครองแรงงานจังหวัดปัตตานี, 2558) ดังนี้

มาตรา 14 นายจ้างต้องปฏิบัติต่อลูกจ้างให้ถูกต้องตามสิทธิและหน้าที่ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 15 นายจ้างปฏิบัติต่อลูกจ้างชายและหญิงโดยเท่าเทียมกันในการจ้างงานเว้นแต่ลักษณะหรือสภาพของงานไม่อาจปฏิบัติเช่นนั้นได้

มาตรา 16 ห้ามมิให้นายจ้างหัวหน้างานผู้ควบคุมงานหรือผู้ตรวจงานกระทำการล่วงเกินคุกคามหรือก่อความเดือดร้อนรำคาญทางเพศต่อลูกจ้าง

หมวด 3 การใช้แรงงานหญิง

มาตรา 38 ห้ามมิให้นายจ้างให้ลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

1. งานเหมืองแร่หรืองานก่อสร้างที่ต้องทำไต่ดินไต่ฟ้าในถ้ำในอุโมงค์หรือปล่องในภูเขาเว้นแต่สภาพของการทำงานไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือร่างกายของลูกจ้าง
2. งานที่ต้องทำบนนั่งร้านที่สูงกว่าพื้นดินตั้งแต่สิบเมตรขึ้นไป
3. งานผลิตหรือขนส่งวัตถุระเบิดหรือวัตถุไวไฟเว้นแต่สภาพของการทำงานไม่เป็น

หมวด 4 การใช้แรงงานเด็ก

มาตรา 44 ห้ามมิให้นายจ้างจ้างเด็กอายุต่ำกว่าสิบห้าปีเป็นลูกจ้าง

มาตรา 45 ในกรณีที่มีการจ้างเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปีเป็นลูกจ้าง

ให้นายจ้างปฏิบัติดังนี้

- (1) แจ้งการจ้างลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กนั้นต่อพนักงานตรวจแรงงานภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่เด็กเข้าทำงาน

(2) จัดทำบันทึกสภาพการจ้างกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเก็บไว้ ณ สถานประกอบกิจการ หรือสำนักงานของนายจ้างพร้อมที่จะให้พนักงานตรวจแรงงาน ตรวจได้ในเวลาทำการ

(3) แจ้งการสิ้นสุดการจ้างลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กนั้นต่อพนักงานตรวจแรงงานภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่เด็กออกจากงานการแจ้งหรือการจัดทำบันทึกตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามแบบที่อธิบดีกำหนด

มาตรา 46 ให้นายจ้างจัดให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กมีเวลาพักวันหนึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งชั่วโมงติดต่อกันหลังจากที่ลูกจ้างทำงานมาแล้วไม่เกินสี่ชั่วโมงแต่ในสี่ชั่วโมงนั้นให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กได้มีเวลาพักตามที่นายจ้างกำหนด

มาตรา 48 ห้ามมิให้นายจ้างให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปีทำงานล่วงเวลาหรือทำงานในวันหยุด

มาตรา 49 ห้ามมิให้นายจ้างให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปีทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (1) งานหลอมเป่าหล่อหรือรีดโลหะ
- (2) งานปั๊มโลหะ
- (3) งานเกี่ยวกับความร้อนความเย็นความสั่นสะเทือนเสียงและแสงที่มีระดับแตกต่างจากปกติอันอาจเป็นอันตรายตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (4) งานเกี่ยวกับสารเคมีที่เป็นอันตรายตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (5) งานเกี่ยวกับจุลชีวินเป็นพิษซึ่งอาจเป็นเชื้อไวรัสแบคทีเรียราหรือเชื้ออื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (6) งานเกี่ยวกับวัตถุมีพิษวัตถุระเบิดหรือวัตถุไวไฟเว้นแต่งานในสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิงตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (7) งานขั้วหรือบังคับรถยกหรือปั้นจั่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (8) งานใช้เลื่อยเดินด้วยพลังไฟฟ้าหรือเครื่องยนต์
- (9) งานที่ต้องทำได้ดินไต้ในถ้าอุโมงค์หรือปล่องในภูเขา
- (10) งานเกี่ยวกับกัมมันตภาพรังสีตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (11) งานทำความสะอาดเครื่องจักรหรือเครื่องยนต์ขณะที่เครื่องจักรหรือเครื่องยนต์กำลังทำงาน

- (12) งานที่ต้องทำบนนั่งร้านที่สูงกว่าพื้นดินตั้งแต่สิบเมตรขึ้นไป
- (13) งานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 50 ห้ามมิให้นายจ้างให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปีทำงานในสถานที่ดังต่อไปนี้

- (1) โรงฆ่าสัตว์
- (2) สถานที่เล่นการพนัน
- (3) สถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ

(4) สถานที่อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงอันตรายต่อสุขภาพ หรือร่างกายของลูกจ้าง

(5) งานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

3.3.5 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน ค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544

กฎหมายฉบับนี้กำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญา โดยการชดเชยค่าตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น (สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา, 2555) ดังนี้

กฎหมาย กล่าวถึง ผู้เสียหาย หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น ซึ่งผู้เสียหายจะได้รับค่าตอบแทนเป็นเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น

หมวด 4 การจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา

มาตรา 17 และมาตรา 18 (1) ค่าตอบแทนที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ (3) ค่าประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ และ (4) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

3.3.6 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 14) พ.ศ.2540

กำหนดให้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ได้รับการคุ้มครองและกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงต่อผู้กระทำความผิด รวมทั้งผู้ที่ย้าย จัดหา ล่อลวง หรือค้าเด็กชายและหญิง โดยประเทศไทยมีอำนาจในการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นผู้จัดหา ล่อลวง หรือค้าผู้ใหญ่หรือเด็กทั้งสองเพศ เพื่อกระทำความผิดทางเพศ หรือเพื่อความพอใจทางเพศของบุคคลอื่น ว่าการกระทำนั้นจะเกิดขึ้น ณ ที่ใดหรือผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลสัญชาติใด

3.3.7 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติดังกล่าวมุ่งให้ความคุ้มครองเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ทั้งเป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหาและพยาน โดยมีสาระสำคัญ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2557) คือ

1. ให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ที่จะเข้าร่วมถามปากคำเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในการร้องทุกข์ การสอบสวน หรือการไต่มูลฟ้อง หรือในการพิจารณาคดีที่เด็กอายุไม่เกิน 18 ปีเป็นพยาน โดยนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และได้รับค่าตอบแทนตามระเบียบ

2. การชี้ตัวผู้ต้องหาของเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ต้องไม่มีการเผชิญหน้ากับผู้ต้องหาและให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วย

3. วิธีการสืบพยานในการพิจารณาคดีที่ได้เกยอายุไม่เกิน 18 ปี และศาลเห็นสมควรให้พยานอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม

4. ศาลเป็นผู้ถามพยานเองหรือจะถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

5. ให้คู่ความถาม ถามค้าน หรือถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

6. การเบิกความของพยานให้มีการถ่ายภาพหรือเสียงไปยังห้องพิจารณา

7. การถ่ายทอดภาพและเสียงของพยานเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร หากมีกรณีไม่ได้ตัวพยานกลับมาเบิกความอีก ให้ศาลรับฟังสื่อภาพและเสียง คำให้การของพยาน เป็นพยานประกอบกับพยานอื่นในการพิจารณาพิพากษา

โดยสรุป กฎหมายข้างต้น เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่มีส่วนสนับสนุนให้เด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือตามกฎหมายด้วยวิธีการที่เหมาะสม และสามารถหลุดพ้นจากวงจรการตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ได้อย่างปลอดภัย โดยบทกฎหมายข้างต้นมีจุดมุ่งหมายต่างๆ ดังนี้ คือ การป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิด การกำหนดวิธีการคุ้มครองผู้เสียหายในฐานะพยานไม่ใช่อาชญากร การจัดให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมการถามปากคำและการกำหนดให้หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องดำเนินการช่วยเหลือเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์โดยตรงในรูปของสหวิชาชีพ เช่น ด้านที่พักอาศัย ค่าปรึกษา อาหาร บริการทางการแพทย์ การศึกษา การพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ และการส่งกลับภูมิลำเนา ดังนั้น สหวิชาชีพจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกลไกการช่วยเหลือเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ตามที่กฎหมายกำหนด

2.4 กลไกช่วยเหลือเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ระดับจังหวัด

กลไกการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์นั้น ประกอบด้วย การดำเนินงานหลายขั้นตอนซึ่งสาระสำคัญในแต่ละขั้นตอนนับเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล โดยค่านึงประโยชน์สูงสุดของผู้เสียหายเป็นสำคัญ การดำเนินการแต่ละขั้นตอนต้องได้รับความร่วมมือจากสหวิชาชีพ ซึ่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาค้ามนุษย์โดยยึดหลักการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐานของหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม และหน่วยงานระหว่างประเทศ

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2548 ได้เห็นชอบให้จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการด้านการค้ามนุษย์ 3 ระดับ คือ ระดับชาติ ระดับจังหวัด และต่างประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดกลไกประสานงานกลางด้านการค้ามนุษย์ บูรณาการข้อมูล บริการและความช่วยเหลือจากส่วนราชการทุกกระทรวง รวมทั้งเกิดระบบสนับสนุนข้อมูล เพื่อการตัดสินใจสำหรับผู้บริหารในระดับนโยบายในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์กำหนดให้ตั้งศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด (ศปคม.) และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด (ศปคม.) ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัด ที่ได้รับมอบหมายเป็นประธาน คณะกรรมการ ศปคม.จังหวัด อาจประกอบด้วย ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด อัยการจังหวัด ปลัดจังหวัด แรงงานจังหวัด จัดหางานจังหวัด สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด ประกันสังคมจังหวัด ประกันสังคมจังหวัด พัฒนาการจังหวัด เกษตรจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประชาสัมพันธ์จังหวัด ประมงจังหวัด หัวหน้าสำนักงานการขนส่งทางน้ำ (ถ้ามี) นายอำเภอ ผู้แทนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บังคับการตำรวจน้ำ ตำรวจตระเวนชายแดน ตรวจคนเข้าเมือง ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์ ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน ผู้แทนองค์กรธุรกิจเอกชน หน่วยงานหรือบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และให้พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ โดยมีหน้าที่สำคัญ คือ ประสานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และเครือข่ายภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นเครือข่ายในการเฝ้าระวัง หาข่าว จัดเวรรับแจ้งเหตุ คุ้มครองด้านกฎหมาย และสังคมสงเคราะห์ บำบัดฟื้นฟู ส่งตัวกลับคืนสู่ภูมิลำเนา และ/หรือ คืนสู่สังคม เป็นต้น

นอกจากนี้ ศูนย์ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดสามารถจัดตั้ง “ชุดปฏิบัติการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในรูปแบบสหวิชาชีพ” ซึ่งอาจประกอบด้วย พนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานฝ่ายปกครอง แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักกฎหมาย เจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางานจังหวัด เจ้าหน้าที่สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด ล่ามจากภาครัฐ และ/หรือองค์กรพัฒนาเอกชน บุคคลที่เกี่ยวข้องและเหมาะสม (จังหวัดใดเห็นสมควรจัดตั้งชุดปฏิบัติการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในรูปแบบสหวิชาชีพในระดับอำเภอที่มีความจำเป็นให้จัดตั้งได้ตามความเหมาะสม) (สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาค้าหญิงและเด็ก, 2556) ทั้งนี้เพื่อระดมความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญทางวิชาชีพให้เห็นและเสนอแนวทางการช่วยเหลือที่เหมาะสม แก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์โดยใช้ผู้เสียหายเป็นศูนย์กลางในการทำงาน

การปฏิบัติงานในทุกขั้นตอนมีหลักสำคัญในการดำเนินการ คือ “การใช้ผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง” โดยมุ่งเน้นสิทธิขั้นพื้นฐานดำเนินการช่วยเหลือ โดยการนำผู้เสียหายเข้าสู่กระบวนการคุ้มครองช่วยเหลืออย่างองค์รวม โดยอาศัยความร่วมมือจากสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การรวบรวมข้อเท็จจริง การคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ การให้ความช่วยเหลือคุ้มครองเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ ตลอดจนติดตามผลการให้ความช่วยเหลือ

ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เกิดประสิทธิภาพและผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์มีความปลอดภัยและการได้รับการเยียวยา ฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจอย่างเหมาะสม ในขั้นตอนการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ต้องอาศัยองค์ความรู้แต่ละวิชาชีพ เสนอแนวทางร่วมกับสหวิชาชีพเพื่อพิจารณาแนวทางในการให้ความช่วยเหลือ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ มีขั้นตอน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการทำงานของทีมสหวิชาชีพในการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์



ที่มา: สำนักป้องกันและแก้ไขปัญหายาการค้าหญิงและเด็ก (2556 ; 229)

1. การรับแจ้งเหตุ/เบาะแสการค้ำมนุษย์

การรับแจ้งเหตุโดยประชาชน พลเมืองดี ผู้ปกครอง ญาติ หรือจากตัวผู้เสียหายเอง ซึ่งในบางกรณีมีข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการขอความช่วยเหลือให้กับผู้เสียหายรายอื่นๆ ที่รอการช่วยเหลืออยู่

การรับแจ้งเหตุโดยหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เจ้าหน้าที่กระทรวงวัฒนธรรม เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถแจ้งเหตุผ่านสายด่วน 1300 หรือแจ้งโดยตรงไปยังศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การรับแจ้งเหตุโดยองค์กรภาคเอกชน ซึ่งมีหน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ ทั้งในส่วนกลางและต่างจังหวัด หลังจากที่ยื่นเรื่องภาคเอกชนได้รับแจ้งแล้วจะดำเนินประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือ แต่บางองค์กรมีกระบวนการสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นก่อนที่จะประสานงานให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการช่วยเหลือต่อไป

2. การประสานศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์จังหวัด (ศปคม.) ตำรวจ และพนักงานเจ้าหน้าที่

หลังจากการสืบค้นข้อเท็จจริงและมีมูลเหตุเพียงพอเชื่อถือได้ของข้อมูลการแจ้งเหตุ หน่วยที่รับแจ้งทำการประสานศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ เพื่อดำเนินการประชุมทีมสหวิชาชีพวางแผนเตรียมความพร้อมก่อนเข้าช่วยเหลือ ตรวจสอบ และจับกุมโดยศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ อาจแต่งตั้งให้ เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือพนักงานฝ่ายปกครองเป็นหัวหน้าชุดปฏิบัติการ พร้อมกำหนดทีมที่ปรึกษาทางกฎหมาย ทีมงานเข้าช่วยเหลือหรือกำหนดผู้บริหารที่จะช่วยปรึกษาแนะนำเจรจาต่อรองหรือแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้น มีการบริหารจัดการชั้นความลับของข้อมูล มีการระบุผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องและหน้าที่ชัดเจน มีการแบ่งเป็นทีมสำหรับรับผิดชอบงานด้านต่างๆ เช่น ด้านสังคม ด้านกฎหมาย ด้านการประสานงาน โดยประกอบด้วยพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ.2551 เป็นต้น

3. การเข้าช่วยเหลือ ตรวจสอบ จับกุม และการช่วยเหลือเบื้องต้น

ก่อนถึงที่เกิดเหตุควรมีจุดนัดพบทีมงาน (บางกรณีต้องมีล่าม และแพทย์ร่วมด้วย) มีการจัดเตรียมพาหนะในการเดินทางซึ่งต้องเป็นยานพาหนะที่ไม่สะดุดตาหรือบอกถึงหน่วยงาน มีการประสานงานระหว่างหัวหน้าทีมและหัวหน้าชุดปฏิบัติการก่อนการเข้าช่วยเหลือ ตรวจสอบ และจับกุมพร้อมกับหมายค้น หรือ หมายจับ เมื่อถึงสถานที่เกิดเหตุให้แต่ละทีมดำเนินการตามแผนที่ซักซ้อม และเก็บวัตถุพยานและหลักฐานต่างๆ ด้วยการถ่ายภาพ จดบันทึก โดยมีเจ้าหน้าที่พิจารณาคัดแยกผู้เสียหายเบื้องต้นก่อนว่าเป็น เด็ก ผู้ชาย ผู้หญิง ครอบครัว คนไทย หรือ คนต่างชาติ หลังจากออกจากสถานที่เกิดเหตุระหว่างการเดินทางย้ายผู้เสียหาย ควรระวังการแฝงตัว/การแทรกแซงของผู้มีอิทธิพล และต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่เดินทางไปกับผู้เสียหายเพื่อแจ้งสิทธิและขั้นตอนการให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนสถานที่ในการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ต้องมีความปลอดภัยและเหมาะสมเป็นสัดส่วน มีการเตรียมนักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ที่เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ ล่าม และยานพาหนะที่เพียงพอ

4. สอบข้อเท็จจริง/คัดแยกผู้เสียหาย

ภายหลังจากการเข้าช่วยเหลือผู้เสียหายแล้ว จะต้องดำเนินการสอบข้อเท็จจริงจากผู้ที่น่าเชื่อว่าจะตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยจะต้องรวบรวมรายละเอียดข้อมูลที่เกิดขึ้นให้มากที่สุด ทั้งนี้ในเบื้องต้น ควรมีข้อมูลที่เพียงพอที่จะสามารถนำมาใช้ประกอบการวางแผนพิจารณาให้ความช่วยเหลือ หรือ ดำเนินการต่อ ดังนี้

- ข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับผู้เสียหาย ได้แก่ อายุ เพศ สัญชาติ ภูมิลำเนา
- สภาพปัญหาความเดือดร้อนที่ประสบและความต้องการให้หน่วยงานช่วยเหลือ
- สถานที่เกิดเหตุ โดยพิจารณาดูหน่วยงานที่อยู่ใกล้เคียงและสามารถให้ความช่วยเหลือได้ในเบื้องต้น
- ระยะเวลาที่ผู้เสียหายตกอยู่ในสภาวะทรมานทุกขทรมาน เพื่อใช้ในการประเมินระดับความรุนแรงของปัญหา ว่าสมควรได้รับการช่วยเหลือเร่งด่วนหรือไม่
- ข้อมูลเกี่ยวกับผู้แจ้งเหตุ ที่อยู่ที่สามารถติดต่อกลับได้ กรณีต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ทั้งนี้ต้องระมัดระวังข้อมูลรั่วไหลและความปลอดภัยของผู้แจ้ง

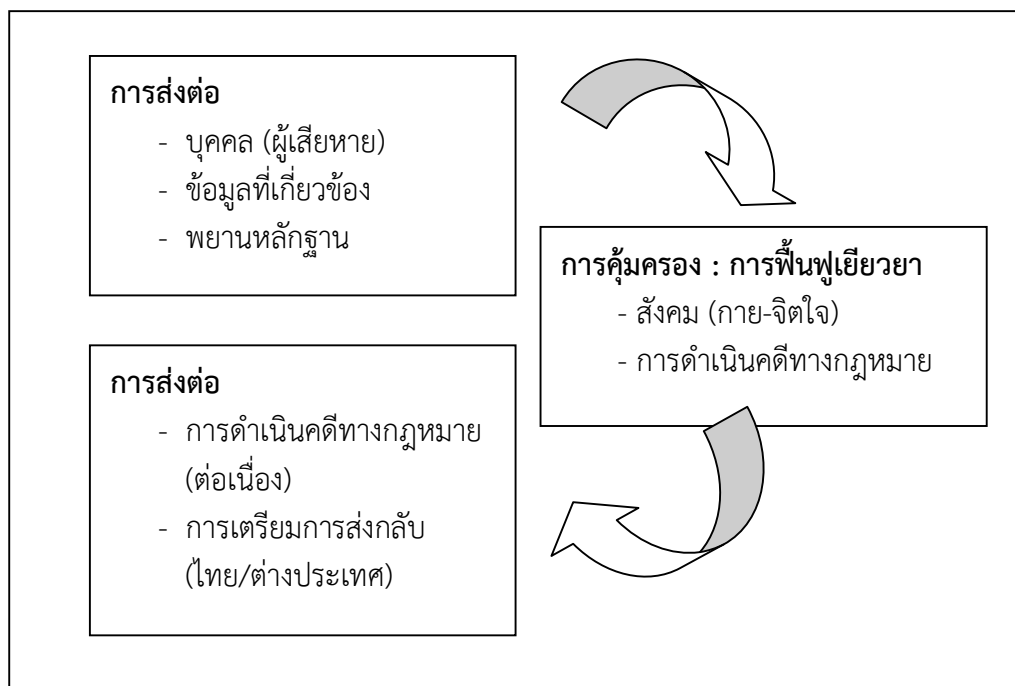
การคัดแยกเหยื่อสถานที่ที่เหมาะสมและปลอดภัยมีความสำคัญยิ่งในการได้มาซึ่งข้อเท็จจริงจากผู้เสียหาย การพิจารณาว่าผู้ใดเป็นผู้เสียหายหรือไม่ให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบ พิจารณาตามข้อเท็จจริงที่รวบรวมได้ โดยพิจารณาจากหลักฐานและความเห็นจากทีมสหวิชาชีพ หากมีความเห็นต่างหรือแย้งกัน ให้บันทึกความเห็น พร้อมแนบความเห็นต่างหรือแย้งไปยังผู้บังคับการตำรวจภูธรในจังหวัดนั้นๆ พิจารณา และในระหว่างการพิจารณาให้บุคคลดังกล่าวได้รับการคุ้มครองตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 เมื่อคัดแยกเสร็จแล้วให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแจ้งสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์ และสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือตามมาตรา 34 ตลอดจนพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดรายงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เพื่อดำเนินการตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551

4.1 การดำเนินการคัดแยกแล้วไม่ตกเป็นผู้เสียหายตามมาตรา 33 เมื่อสหวิชาชีพมีความเห็นว่าบุคคลไม่เข้าข่ายการค้ามนุษย์ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประสานงานไปยังพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 หรือพนักงานตรวจแรงงาน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ดำเนินการให้คำปรึกษาและพิจารณาให้ความช่วยเหลือคุ้มครองตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กำหนด โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนเป็นหลักสำคัญ

4.2 การดำเนินการคัดแยกแล้วตกเป็นผู้เสียหายตามมาตรา 33 หลังจากที่มีการคัดแยกแล้วพบว่าเป็นผู้เสียหายตามมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 กฎหมายกำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์อย่างเหมาะสมในเรื่องที่พักอาศัย อาหาร ยารักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ การให้การศึกษา ฝึกอบรม

การช่วยเหลือทางกฎหมาย โดยมีกระบวนการส่งต่อผู้เสียหาย ไปสถานคุ้มครองฯหรือหน่วยงานอื่นๆ เพื่อรับบริการที่เหมาะสม ตามกระบวนการการส่งต่อผู้เสียหาย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กระบวนการส่งต่อผู้เสียหาย



ที่มา: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (2555: 33)

ภายหลังขั้นตอนการคัดแยกผู้เสียหาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประสานจัดส่งตัว พยานหลักฐานและข้อมูลผู้เสียหาย ตลอดจนข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ ส่วนผู้ที่ไม่ใช่ผู้เสียหาย จะถูกส่งตัวให้กับหน่วยงานที่เหมาะสมในการดำเนินการตามขั้นตอนที่เกี่ยวข้องต่อไป และในระหว่างและหลังการฟื้นฟู เยียวยา หากพบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายและข้อมูลอื่นๆที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินคดีทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลด้านสังคมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมการส่งกลับหรือคืนสู่สังคม ควรประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

5. การส่งกลับประเทศภูมิลำเนา

กรณีผู้เสียหายเป็นชาวต่างชาติ โดยประสานหน่วยต่างๆ เกี่ยวข้องในการส่งกลับ การจัดเตรียมเอกสารการเดินทาง การซักซ้อมเตรียมความพร้อมผู้เสียหายก่อนเดินทางกลับบ้าน การวางแผนชีวิตในอนาคต การเดินทางร่วมไปกับผู้เสียหายในการส่งกลับ การจัดเตรียมสิ่งของทรัพย์สินมีค่าและค่าสินไหมจากการชดเชยที่เรียกร้องได้นำไปส่งมอบต่อผู้เสียหาย โดยมีหน่วยงานที่จะดูแลเด็กในพื้นที่ต้นทางได้รับรู้ร่วมกัน โดยกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการจะนัดหมายให้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานในประเทศต้นทางมารับตัว ณ ด่านตรวจคนเข้าเมือง โดยมีหนังสือผ่านด่านตรวจคนเข้าเมือง และแจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดได้รับทราบเรื่องใน

การส่งกลับในแต่ละครั้ง นอกจากนี้ ยังมีการจัดประชุมหารือวางแผนช่วยเหลือต่อเนื่องของผู้เสียหายในแต่ละกรณีร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ไทยและเจ้าหน้าที่ประเทศต้นทาง หรือเรียกกันว่า Case Conference กรณีผู้เสียหายชาวไทย เมื่อผู้รับการคุ้มครองมีความพร้อมที่จะกลับคืนสู่สังคม และครอบครัวมีความพร้อมที่จะดูแลผู้รับการคุ้มครอง การกลับคืนสู่ครอบครัวจึงเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับผู้รับการคุ้มครอง หรือส่งต่อผู้รับการคุ้มครองไปยังหน่วยงานที่เหมาะสม ซึ่งผู้รับการคุ้มครองบางรายไม่มีครอบครัว หรือ ไม่สามารถกลับคืนสู่ครอบครัวได้ ก็จะสามารถส่งต่อผู้รับการคุ้มครองไปยังหน่วยงานที่เหมาะสมต่อการคุ้มครองต่อไป (สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการ, 2552)

6. การติดตามประเมินผล

เป็นขั้นตอนที่หน่วยงานที่เคยให้การคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จะต้องดำเนินการติดตามเรื่องเกี่ยวกับเด็กและหญิงที่ถูกส่งกลับประเทศภูมิลำเนา ซึ่งขั้นการติดตามประเมินผลเสมือนเป็นการประเมินความสำเร็จของงาน เนื่องจากเด็กและหญิงที่ถูกส่งคืนสังคมนั้นมักจะกลับไปเผชิญกับสภาพแวดล้อมเดิม และมีความเสี่ยงที่เด็กและหญิงจะถูกละเมิดสิทธิ และย้อนกลับเข้าสู่ขบวนการค้ามนุษย์ ดังนั้นการติดตามประเมินผลจะช่วยให้ทราบว่า สาเหตุของการกลับเข้าสู่ขบวนการค้ามนุษย์คืออะไร และควรมีแนวทางในการป้องกันและแก้ไขกระบวนการส่งกลับเด็กและหญิงต่อไปอย่างไร

จากขั้นตอนการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจแนวทางการทำงานของสหวิชาชีพในการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในขั้นตอนต่างๆ คือ ทราบถึงช่องทางการรับแจ้งเหตุ การประสานหน่วยรับแจ้ง การเข้าช่วยเหลือผู้เสียหายในสถานการณ์ฉุกเฉิน การเก็บรวบรวมข้อเท็จจริง การคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ การคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ตกเป็นเหยื่อและผู้ที่ไม่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ตลอดจนการดำเนินการส่งกลับประเทศภูมิลำเนา และการติดตามประเมินผล จะเห็นได้ว่าสหวิชาชีพมีบทบาทสำคัญยิ่งในการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เป็นรายกรณี ทำให้เกิดความเชื่อมโยงกลไกการทำงานตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ส่งผลให้การดำเนินช่วยเหลือผู้เสียหายเกิดประสิทธิภาพ นั่นคือผู้เสียหายได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพโดยเร็ว และได้รับการช่วยเหลืออย่างเป็นองค์รวม ตลอดจนผู้เสียหายสามารถกลับคืนสู่สังคมได้โดยเร็วและสามารถป้องกันตนเองไม่ให้กลับเข้ามาสู่วงจรการค้ามนุษย์อีกครั้ง

การบริหารกลไกการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

การบริหารมีความสำคัญยิ่งต่อการขับเคลื่อนกลไกในการทำงานให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะความพร้อมของผู้ปฏิบัติงาน ต้องมีความรวดเร็วและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกสถานการณ์ ดังนั้นองค์กรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักการบริหารจัดการในองค์กร ด้วยเหตุนี้เป็นที่มาของการศึกษาแนวคิดด้านการบริหาร ความหมายการบริหาร ลักษณะการบริหาร และกระบวนการในการบริหาร ทั้งนี้เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาหลักการให้ความช่วยเหลือเด็กและหญิงที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. แนวคิดด้านการบริหาร

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการบริหาร ความหมายการบริหาร สามารถผู้วิจัยได้รวม ไว้ดังนี้

1.1 ความหมายของการบริหาร

เสนาะ ตีเยาว์ (2543: 3) กล่าวว่า การบริหารหมายถึง กระบวนการทำงาน กับคน โดยอาศัยคน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

วิโรจน์ สารรัตน์ (2542: 1) กล่าวว่า การบริหารหมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ การจัดองค์การ การวางแผนการติดตาม และการควบคุม

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2548) กล่าวไว้ว่าการบริหารจัดการ (Management Administration) การบริหารการพัฒนา (Development Administration) แม้กระทั่งการบริหารการบริการ (Service Administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันที่เห็นได้อย่างชัดเจนมีอย่างน้อย 3 ส่วน คือ

1. ล้วนเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐและ/หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ
2. มีกระบวนการบริหารงานที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การคิด (Thinking) หรือการวางแผน (Planning) การดำเนินงาน (Acting) และการประเมินผล (Evaluating)
3. มีจุดหมายปลายทางคือการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นรวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้นสำหรับส่วนที่แตกต่างกัน คือ แต่ละคำมีจุดเน้นต่างกันกล่าวคือการบริหารจัดการเน้นเรื่องการนำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารราชการเช่นการมุ่งหวังผลกำไรการแข่งขันความรวดเร็วการตลาดการประชาสัมพันธ์การจูงใจด้วยค่าตอบแทนการลดขั้นตอนและการลดพิธีการ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การบริหารหมายถึงแนวทางบริหารงานในหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนซึ่งมีกระบวนการดำเนินงานบริหารจัดการที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนงานที่วางไว้ มีการกำหนดทิศทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและขับเคลื่อนกลไกต่างๆ ในระบบให้มีความพร้อม ที่จะปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนบรรลุเป้าหมายขององค์การที่วางไว้ได้สำเร็จ ทั้งนี้ต้องผ่านกระบวนการคิด วางแผน การดำเนินการร่วมกันระหว่างผู้นำและผู้ปฏิบัติ มีการควบคุมการดำเนินงานและการติดตามผล เพื่อให้กลไกการดำเนินงานสามารถขับเคลื่อนไปอย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมาย

1.2 ลักษณะการบริหาร

ธงชัย สันติวงษ์ (2543) กล่าวถึงลักษณะของงานบริหารจัดการไว้ 3 ด้าน คือ

1. ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างานงานบริหารจัดการ หมายถึงภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์การ
2. ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำงานบริหารจัดการหมายถึงการจัดระเบียบทรัพยากรต่างๆในองค์การและการประสานกิจกรรมต่างๆเข้าด้วยกัน
3. ในด้านของความรับผิดชอบงานบริหารจัดการหมายถึงการต้องทำให้งานต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่างๆ เข้าด้วยกัน

1.3 กระบวนการบริหาร

จากการศึกษากระบวนการบริหารองค์การมุ่งสู่ความสำเร็จมีผู้ที่ทำการศึกษได้ให้ความเห็นไว้หลากหลายแนวคิดพอสรุปได้ ดังนี้

กุลิกและเออร์วิค **Gulick and Urwick** (1996, อ้างถึงใน วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2545) กล่าวถึงแนวคิดกระบวนการบริหารโพสคอร์บ (POSDCoRB) ประกอบด้วย ขั้นตอนการบริหาร 7 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting)

ฟาโยล Fayol (1996, อ้างถึงในวิรัช วิรัชนิภาวรรณ 2545) เห็นว่าแนวคิดกระบวนการบริหาร ประกอบด้วย 5 ประการหรือรวมเรียกว่า พอคค (POCCC) ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling)

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2545) ได้ทำการศึกษาแนวคิดกระบวนการบริหารจากผู้เชี่ยวชาญทางการบริหารหลายท่านและได้พยายามสรุปว่ามีทั้งหมด 8 ประการ ได้แก่

1. การวางแผน (Planning) เป็นหน้าที่แรกในการบริหารงานเพื่อกำหนดแนวทางการบริหารดำเนินงานสำหรับอนาคตซึ่งแผนงานและวัตถุประสงค์จะบอกให้ทราบถึงจุดมุ่งหมายและทิศทางขององค์การหน่วยงานและผู้ปฏิบัติ

2. การตัดสินใจ (Decision making) ผู้บริหารต้องตัดสินใจเลือกกลยุทธ์หรือวิธีการดำเนินงานจากทางเลือกหลายๆวิธีโดยเฉพาะอย่างยิ่งยุคโลกาภิวัตน์ด้วยแล้วการตัดสินใจอย่างชาญฉลาดและมีจริยธรรมเป็นสิ่งที่ทำนายสำหรับผู้บริหารทุกคน

3. การจัดระเบียบองค์การ (Organization) ผู้บริหารต้องพิจารณาโครงสร้างต่างๆขององค์การเช่นสายการบังคับบัญชาการแบ่งงานและการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่ในการบริหารองค์การดังนั้นการจัดระเบียบองค์การอย่างระมัดระวังและเหมาะสมจะช่วยประกันให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การบริหารงานบุคคล (Staffing) การบริหารงานบุคคล ประกอบด้วยกิจกรรมเกี่ยวกับการสรรหาการฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากรซึ่งเป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบ

5. การสื่อสาร (Communication) ผู้บริหารในปัจจุบันต้องรับผิดชอบในการสื่อสารกับผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับความรู้คำสั่งและข้อมูลที่จำเป็นต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของงานโดยยึดกระบวนการสื่อสารสองทางเป็นหลักปฏิบัตินอกจากนั้นการสื่อสารระหว่างองค์การต่างๆที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหน่วยงานทั้งโดยตรงและโดยอ้อมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหารในสภาวะการณ์ปัจจุบันและอนาคต

6. การจูงใจ (Motivating) สิ่งสำคัญสำหรับการบริหารงานในปัจจุบัน ก็คือการจูงใจบุคคลให้มุ่งมั่นทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ต่างๆ ได้ ด้วยการสนองความต้องการของบุคคล มอบงานที่มีความหมายท้าทายความสามารถและให้รางวัลที่มีผลตอบสนองอย่างคุ้มค่าคู่ควรกับผลงาน

7. การเป็นผู้นำ (Leading) ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำที่ดีโดยการทำตัวเป็นตัวอย่างสำหรับการบริหารงานในสถานการณ์ต่างๆโดยเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล

8. การควบคุมการทำงาน (Controlling) การกระทำเพื่อการแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดจากการเปรียบเทียบผลงานจริงกับผลงานที่ต้องการหรือคาดหวังเป็นส่วนหนึ่งของการควบคุมของผู้บริหาร

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหารให้บรรลุเป้าหมายนั้น ต้องมีขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างมีแบบแผน มีเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน และต้องมีองค์ประกอบในด้านต่างๆ ในสนับสนุนการดำเนินงานนั้นให้ประสบความสำเร็จ เช่น การวางแผนการจัดองค์การการบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวกการประสานงาน การรายงานการงบประมาณการสร้าแรงจูงใจ การเป็นผู้นำ และการควบคุมการปฏิบัติงาน เพื่อขับเคลื่อนกลไกการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

2. แนวคิดองค์การ

2.1 ความหมายขององค์การ

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาความหมายขององค์การไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้
สกอต Scot (1990) ให้ความหมาย องค์การ คือ การรวมกลุ่มของคน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีโครงสร้างทางสังคมที่เป็นทางการค่อนข้างสูง

โรบินส์ Robins (1990) ให้ความหมายองค์การ คือ กลุ่มคนที่มีการประสานงานกันอย่าง มีจิตสำนึก โดยมีขอบเขตที่ชัดเจน และมีการดำเนินงานต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน

ธงชัย สันติวงษ์ (2543) ได้กล่าวถึง ความหมายขององค์การ คือ การรวมกลุ่มของคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่จะเข้ามาร่วมกันทำงานในลักษณะกลุ่ม เพื่อให้สามารถทำงานได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่สูงขึ้นและยากขึ้น เพื่อให้ได้ผลผลิตออกมาตอบสนองความต้องการในระหว่างมวลมนุษยชาติได้มากขึ้น

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2546) กล่าวถึง ความหมาย องค์การ คือ การรวมตัวตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อดำเนินกิจกรรมใดๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

อรุณ รักธรรม (2536: 37) ให้ความหมาย องค์การ คือ การที่บุคคลมารวมตัวกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวปฏิบัติกิจกรรมหรือผลผลิตขององค์กร มีกระบวนการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ และทุกคนในองค์กรตระหนักถึงหน้าที่ที่ตนปฏิบัติ และมีการรวมตัวเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

สรุปองค์การ หมายถึง การรวมกลุ่มของคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีการประสานงาน มีกระบวนการทำงานเป็นระบบ และความตระหนักในหน้าที่ที่รับผิดชอบ ผ่านการทำกิจกรรมกันร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การที่ตั้งไว้อย่างชัดเจน

2.2 คุณสมบัติขององค์การ

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2546: 16-17) ได้กล่าวคุณสมบัติขององค์การ ไว้ดังนี้

1. กลุ่มสังคมคือ การรวมกลุ่มคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป

2. ขอบเขตชัดเจนคือ มีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง มีการแบ่งหน้าที่ กฎระเบียบการดำเนินงานควบคุม และเทคนิคการสื่อสารอย่างเป็นทางการ มีความชำนาญเฉพาะทางและการแบ่งงาน การว่าจ้างผู้มีทักษะ

3. วัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง คือ องค์กรจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจงและจัดองค์การเพื่อให้บรรลุผลตามที่กำหนดไว้ด้วย โดยวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้ไม่สามารถบรรลุผลได้หากทำงานคนเดียว

4. การจัดแบ่งอำนาจหน้าที่ คือ การจัดแบ่งอำนาจหน้าที่หรือโครงสร้างสายบังคับบัญชา เป็นสิ่งช่วยกำกับดูแลผู้ปฏิบัติงาน ช่วยในการประสานงานหรือการตัดสินใจ โดยระดับบนทำหน้าที่ในการตัดสินใจ ส่วนระดับล่างทำหน้าที่ในการปฏิบัติงานประจำ

5. กฎระเบียบ การดำเนินงาน การควบคุมและเทคนิคคือ สมาชิกทุกคนต้องรับทราบและปฏิบัติตาม องค์กรจะต้องมีมาตรฐานในการทำงาน การควบคุมและเทคนิคการทำงานต่างๆ เพื่อตอบสนองกับปัญหาที่เกิดขึ้นประจำได้ ส่วนการควบคุมเป็นมาตรการด้านพฤติกรรมที่องค์การสามารถบรรลุผลตามเป้าที่วางไว้ได้ เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการรายงานผู้บริหารได้รับทราบว่ามีปัญหา ข้อผิดพลาดอะไร ในระดับใด เพื่อการแก้ไขได้ทันที่

6. การสื่อสารอย่างเป็นทางการ คือ เป็นภาษาที่แตกต่างในการใช้ชีวิตประจำวัน มีความเป็นทางการ การใช้ศัพท์เฉพาะที่เป็นมาตรฐานในการทำงานจะช่วยหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิด ความกำกวม และทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว

7. ความชำนาญเฉพาะด้านและการจัดแบ่งงาน คือ การใช้คนที่มีความชำนาญเฉพาะทางทำงาน เชื่อว่าการทำงานเฉพาะด้านช่วยให้สมาชิกสามารถพัฒนาความสามารถในการทำงานขึ้นได้มาก และการแบ่งงานกันทำจะช่วยให้สมาชิกไม่ต้องแบกรับงานที่หนักมากเกินไป

9. การว่าจ้างผู้มีทักษะ คือ องค์กรสมัยใหม่ต้องการคนที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคนิคต่างๆ ในการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนงานขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นองค์การต้องคัดเลือกคนที่มีทักษะความสามารถที่หลากหลายเข้ามาทำงาน

จากคุณสมบัติองค์การทั้งหมดข้างต้น Khandwalla (1997 อ้างถึงใน ทิพวรรณ หล่อสุวรรณ, 2546: 18) เชื่อว่า คุณสมบัติขององค์กรดังกล่าวสามารถขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างหลากหลายในลักษณะที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการรวมกลุ่มของคนทั่วไป

ดังนั้นคุณสมบัติขององค์กรจึงมีความสำคัญต่อการนำมาใช้ในการพัฒนา กลไกการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ซึ่งองค์กรจะต้องเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ปัญหาการค้ามนุษย์ที่มีรูปแบบใหม่ๆ ดังนั้นองค์กรจะต้องเตรียมทรัพยากรคน สิ่งของ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินการคิด วางแผน ดำเนินการ มีการแต่งตั้งมีผู้นำในการตัดสินใจ ควบคุมการปฏิบัติงาน และเป็นผู้ประสานงานหลักระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้กลไกในการให้ความช่วยเหลือสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างต่อเนื่อง และการดำเนินงานเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์

2.3 รูปแบบขององค์กรที่มีประสิทธิผล

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2546) ได้กล่าวถึงรูปแบบขององค์กรที่มี ไว้ดังนี้

1. องค์กรราชการแบบเครื่องจักร (Machine Bureaucracy) คือ องค์กรที่มีสายบังคับบัญชาและความรับผิดชอบชัดเจนมีการแบ่งงานตามความชำนาญเฉพาะด้านสูง โดยเฉพาะการแบ่งหน้าที่ของงานหลัก (Line) และงานสนับสนุน (Staff) ลักษณะงานเป็นงานประจำ ฝ่ายวิชาการมีความสำคัญกับการควบคุมมาตรฐานการทำงาน มีกฎระเบียบปฏิบัติจำนวนมาก และมีการติดต่อสื่อสารอย่างเป็นทางการ โดยปกติจะเป็นองค์กรขนาดใหญ่ และรวมศูนย์การตัดสินใจ

2. องค์กรราชการแบบวิชาชีพ (Professional) คือ เป็นองค์กรที่อาศัยทักษะความชำนาญที่เป็นมาตรฐาน และมาตรฐานนี้ไม่ได้กำหนดมาจากภายในองค์กรแบบองค์การราชการเครื่องจักร แต่ส่วนใหญ่มาตรฐานขององค์กรราชการแบบสหวิชาชีพจะมาจากภายนอก และขณะที่อำนาจขององค์กรราชการแบบเครื่องจักรจะขึ้นอยู่กับโครงสร้างสายบังคับบัญชา แต่อำนาจขององค์กรราชการแบบวิชาชีพจะขึ้นอยู่กับความรู้ความเชี่ยวชาญ (Expertise) และมีมาตรฐานของทักษะ (Standardization of Skill) นอกจากนี้องค์กรสหวิชาชีพยังกระจายอำนาจค่อนข้างสูง

3. องค์กรแบบเฉพาะกิจ (Adhocracy) คือ องค์กรที่มีชีวิต ซึ่งอำนาจขึ้นอยู่กับผู้เชี่ยวชาญที่ผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมที่ช่วยในการพัฒนาความรู้และทักษะที่สูงขึ้น หรืออาจประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาร่วมกันทำงานในโครงการที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม โดยการแบ่งงานนี้อาจใช้เกณฑ์การแบ่งตามหน้าที่ (Function) ดังนั้นองค์กรเฉพาะกิจจึงมีการกระจายอำนาจไปทุกระดับ ไม่มีใครผูกขาดอำนาจ

จากรูปแบบองค์กรราชการแบบเครื่องจักร องค์กรราชการแบบวิชาชีพ และ องค์กรแบบเฉพาะกิจ สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ห้องค์การที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเทคโนโลยีในการช่วยเหลือเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ

3. การบริหารองค์การ

เมื่อกล่าวถึงการบริหารองค์การ จะพบว่า องค์กร คือ การรวมกลุ่มคน ตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินภารกิจต่างๆ ขององค์การที่ตั้งไว้ และความสำเร็จขององค์การจะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องมีบริหารจัดการที่ดี โดยเฉพาะการบริหารจัดการภายในองค์การจะต้องสอดคล้องกับนโยบาย แผนงาน และมาตรการในระดับต่างๆ ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน โดยลักษณะการบริหารองค์การนั้นจะต้องมีผู้นำในการขับเคลื่อนงาน มีการประสานทรัพยากร และประสานกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะผู้นำจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและสามารถทำงานร่วมกับผู้ปฏิบัติงานได้ ผ่านกระบวนการวางแผน การให้อำนาจในการตัดสินใจ การจัดระเบียบองค์การ การบริหารงานบุคคล มีการสื่อสารที่เหมาะสม ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน และการติดตามควบคุมการปฏิบัติงาน และอีกปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้งานบรรลุผลสำเร็จ ผู้นำจะต้องแบ่งอำนาจหน้าที่ มีการวางกรอบการทำงาน กฎระเบียบ ตลอดจนมอบหมายงานแก่ผู้ปฏิบัติงานที่มีทักษะ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และมีความรับผิดชอบ เพื่อให้การดำเนินงานนั้นเกิดประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การที่ตั้งไว้

กลไกในการให้ความช่วยเหลือเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ มีความจำเป็นจะต้องนำหลักการบริหารองค์การมาใช้ในการศึกษาลักษณะของกลไกระดับต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายในองค์การและสามารถวินิจฉัยปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องพร้อมนำองค์ความรู้ เทคนิควิธีการเฉพาะที่ได้ศึกษาไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทการทำงานของพื้นที่ และสามารถนำปรับปรุงประสิทธิผลขององค์การให้ดียิ่งขึ้น และเมื่อการทำงานของกลไกใน

ระดับต่างๆสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ ก็จะช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงานให้มีความสุข ลดความตึงเครียดของผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้การบริหารองค์การยังทำให้ผู้นำสามารถเข้าถึงพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานในองค์การได้มากขึ้น และสามารถนำมาใช้ในการวางแผนเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาองค์การให้ดีขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ 4 ส่วน คือ 1) สถานการณ์ค้ามนุษย์ 2) กลไกการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ 3) ปัญหาและอุปสรรคของกลไกการช่วยเหลือ 4) แนวทางการพัฒนากลไก ซึ่งได้สรุปไว้ต่อไปนี้

1. สถานการณ์ค้ามนุษย์

วิลาวัลย์ ลิ้มปนะวรรณกุล (2547) ศึกษา เรื่อง กระบวนการเข้าสู่การตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ของหญิงและเด็ก : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านเกร็ดตระการ พบว่า เด็กและหญิงมีจุดเริ่มต้นของการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์โดยครอบครัวในชนบทชกชวณ มีทั้งคนในหมู่บ้าน นอกหมู่บ้าน และญาติเป็นสื่อกลางในการชักชวน โดยมีเส้นทางการเดินทาง 2 ลักษณะ คือ เส้นทางการเดินทางเข้ามาในประเทศ ส่วนใหญ่เดินทางเข้ามาทำงานในประเทศของเด็กและหญิงต่างชาติ คือ ลาว พม่า กัมพูชา ตามจุดผ่านแดนต่างๆ ของประเทศ และเส้นทางการเดินทางออกนอกประเทศ เป็นการเดินทางเพื่อไปทำงานที่ประเทศญี่ปุ่น พบว่ามีลักษณะเป็นกระบวนการและมีกลุ่มเครือข่ายเดียวกัน ซึ่งการเข้าประเทศญี่ปุ่นของเด็กและหญิงกลุ่มนี้เป็นไปอย่างถูกกฎหมาย แตกต่างจากเด็กและหญิงต่างชาติที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นการหลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย การเดินทางของเด็กและหญิงดังกล่าวมีเครือข่ายการเดินทางอย่างเป็นกระบวนการ กล่าวคือ มีนายหน้าเป็นผู้ไปติดต่อหญิงและเด็กถึงหมู่บ้าน มีการนำส่งต่อให้กับนายหน้าระหว่างทาง และส่งต่อเป็นทอดๆ จนถึงปลายทาง แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของเครือข่ายการเดินทาง ซึ่งประกอบด้วย เครือข่ายต้นทาง เครือข่ายระหว่างทาง และเครือข่ายปลายทางในการดำเนินงาน ตั้งแต่ขั้นตอนการจัดหา นำพาขนส่ง และส่งมอบหญิงและเด็กเข้าสู่ตลาดแรงงาน

ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ พบว่า ปัจจัยภายในมาจากพื้นฐานของเด็กและหญิง ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และพบว่าเด็กและหญิงที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี และไม่ได้รับการศึกษามีโอกาสเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์มากกว่ากลุ่มอื่น ปัจจัยตัวบุคคล คือ ความต้องการขั้นพื้นฐานของชีวิต ค่านิยมกตัญญูกตเวที และพฤติกรรมเรียนแบบทางสังคม ปัจจัยด้านครอบครัว พบว่าส่วนใหญ่มาจากครอบครัวเดี่ยว มีอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง และมีความสัมพันธ์ในครอบครัวดี แต่เนื่องจากค่านิยมการแข่งขันกันทางวัตถุนิยมในชุมชนครอบครัวจึงผลักดันให้ลูกสาวออกไปหางานทำในต่างถิ่นตามสมาชิกคนอื่นๆในชุมชน ซึ่งหญิงและเด็กเองก็ต้องการงานเพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของครอบครัว จึงสมัครใจไปทำงานตามคำชวน ด้านปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ของเด็กและหญิง พบว่า มีสาเหตุมาจากสภาพเศรษฐกิจ ทั้งในระดับจุลภาคอัน ได้แก่ การไม่มีงานทำขาดโอกาสในการยกระดับรายได้หรือเปลี่ยนแปลงอาชีพ ปัญหาภาระหนี้สินของครอบครัว การไม่มีที่ดินทำกิน การถูกผูกมัดจากการสร้างเงื่อนไขผูกพัน

ทางการเงิน (Commitment) การไม่สามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกทางสังคม (Social Utilities) การตกเป็นเหยื่อของการป่วยพิการทางสังคม (The social ills) ในขณะที่ระดับมหภาคเป็นผลมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรมทางสังคม การเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน การมีระบบคมนาคมและการสื่อสารที่เจริญก้าวหน้า ประกอบกับสังคม/ชุมชนมีความอ่อนแอ จึงทำให้สมาชิกของสังคมขาดการคุ้มครองดูแลซึ่งกันและกัน

2. กลไกการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์

ศักดิ์ชัย อัครวินอนันท์ (2547) ศึกษาเรื่อง บทบาทของอัยการจังหวัดในการคุ้มครองเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายและมาตรการอื่น ๆ ในการแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ บทบาทของอัยการจังหวัดในการคุ้มครองเด็กที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ ควรมีบทบาทอย่างไรในการคุ้มครองเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์ในอนาคต ผลการศึกษาพบว่า อัยการจังหวัดส่วนใหญ่ยังไม่ทราบแนวทางปฏิบัติของของพนักงานอัยการในการคุ้มครองเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์ เนื่องจากสำนักงานอัยการสูงสุดยังไม่มีระเบียบว่าด้วยแนวทางปฏิบัติร่วมกันในการดำเนินการกรณีการค้ำมนุษย์และเด็กที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ทำให้อัยการจังหวัดในสำนักอัยการจังหวัดปฏิบัติงานด้วยความไม่เป็นเอกภาพ

พัชยา อชเศรฐ (2554) ศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาการทำงานของทิมสหวิชาชีพด้านกระบวนการส่งกลับผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ชาวพม่า ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ.2551 พบว่า ทีมสหวิชาชีพประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์ นักพัฒนาสังคม นักจิตวิทยา นักกฎหมาย พยาบาล ตำรวจ และองค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่น แต่ละวิชาชีพมีบทบาทในการทำงานแตกต่างกัน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งกลับต้องใช้ระยะเวลา ต้องมีการพิสูจน์และยืนยันสัญชาติจากประเทศต้นทาง ทำให้ผู้เสียหายต้องอยู่ในสถานคุ้มครอง/สถานแรกรับเป็นเวลานาน ผู้ปฏิบัติงานสหวิชาชีพส่วนหนึ่งยังไม่เข้าใจบทบาทของตนเอง ผู้ปฏิบัติยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ การประสานงาน การส่งต่อข้อมูล มีปัญหาด้านการขาดแคลนล่ามในสถานคุ้มครอง/สถานแรกรับ ผู้เสียหายไม่ให้ความร่วมมือกับผู้ปฏิบัติงาน

ปราณี โตสุวรรณ (2548) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทขององค์กรต่อการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ การศึกษา พบว่า ภาพรวมบทบาทขององค์กรต่อการปฏิบัติงานคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้ความรู้ประชาชน ด้านการประสานงาน และด้านการส่งคืนผู้เสียหายกลับคืนสู่ครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งบทบาทด้านการประสานงานมีระดับการปฏิบัติมากกว่าด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการประสานงานกับพนักงานสอบสวนเพื่อช่วยเหลือผู้เสียหาย ภาพรวมปัญหาอุปสรรคขององค์กรต่อการปฏิบัติงานคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การประสานงาน ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านแผนงาน และด้านการบริหารงาน โดยเฉพาะปัญหาด้านการประสานงานพบมากที่สุดในเดือนเรื่องการประสานงานด้านข้อมูลของผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นปัญหามากที่สุด ประเด็นที่น่าสนใจคือ ปัญหาต่อการปฏิบัติงานด้านแผนงาน พบว่า องค์กรขาดการบูรณาการแผนปฏิบัติงาน ด้านการป้องกันแก้ไข ปัญหาการค้ำมนุษย์ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากที่สุด ภาพรวมแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดต่อการปฏิบัติงานคุ้มครองสิทธิ

ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ใน 4 ด้าน คือ ด้านแผนการปฏิบัติงาน ด้านส่งเสริมเครือข่ายท้องถิ่น ด้านระบบ และการติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการติดตามและประเมินผลในการให้ความช่วยเหลือเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง ช่วยทำให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สังคมโดยไม่ตกเป็นเหยื่อซ้ำอีก

รสสุคนธ์ ทาริยะ (2553) ศึกษา เรื่อง ศักยภาพและข้อจำกัดของกลไกการดำเนินการ ให้ความช่วยเหลือเด็กและหญิงผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า 1. กระบวนการและกลไกการดำเนินการให้ความช่วยเหลือเด็กและหญิงผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และการดำเนินการของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นไปตามนโยบายและแผนระดับชาติและมาตรการ กฎหมาย บันทึกข้อตกลง และจังหวัดเชียงใหม่มีศักยภาพแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยสร้างกลไกการดำเนินงาน เพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะกลไกการช่วยเหลือเด็กและผู้หญิงผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ผ่านศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ศปคม. จ.เชียงใหม่) มีด้าน ศักยภาพในการปฏิบัติงานประสบความสำเร็จมากกว่าความล้มเหลว ทั้งในด้านการประสานงาน และการผลักดันการบังคับใช้กฎหมาย โดยใช้แนวทางการทำงานสหวิชาชีพ การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่ามีความร่วมมือที่ดีในการทำงาน ทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ 2. ด้านศักยภาพและข้อจำกัดของกลไกการดำเนินงานการให้ความช่วยเหลือเด็กและผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ด้านที่เป็นศักยภาพ คือ จังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดโครงสร้างองค์กรและการจัดตั้งคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ และชุดปฏิบัติการเพื่อเป็นกลไก ในการขับเคลื่อน ประเมินผลติดตามการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะการดำเนินการช่วยเหลือ เด็กและหญิงผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ในส่วนของโครงสร้างการจัดระบบการประสานงานได้มีการ จัดชุดเฉพาะกิจและทีมสหวิชาชีพ เพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายมีการมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ บทบาทหน้าที่ นอกจากนี้ยังมีการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนเป็นอย่างดี

ส่วนด้านที่เป็นข้อจำกัด คือ กลไกเหล่านี้ยังไม่มี การสนับสนุนที่เพียงพอในด้าน ทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ บุคลากรและงบประมาณที่จะสามารถปฏิบัติได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ด้านการบังคับใช้กฎหมาย ยังมีการแทรกแซงเรื่องผลประโยชน์และกลุ่มผู้มีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้อง ประกอบ กับยังมีปัญหาเรื่องความแม่นยำในการตีความกฎหมายและทัศนคติบางประการของผู้รักษากฎหมาย ต่อการดำเนินคดีด้านการค้ามนุษย์ 3. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของกลไกการดำเนินงานให้ ให้ความช่วยเหลือเด็กและหญิงผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในระดับจังหวัด

3. ปัญหาและอุปสรรคของกลไกการช่วยเหลือ

ดลฤทัย ไกรอำ (2553) ได้ศึกษา เรื่อง ปัญหาอุปสรรคในการคัดแยกเหยื่อจาก การค้ามนุษย์ในบุคคลต่างด้าว 3 สัญชาติ (พม่า ลาว และกัมพูชา) : ศึกษาเฉพาะกรณีส่วนคัดแยก ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ สถานักักตัวบุคคลต่างด้าว สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง พบว่าการคัดแยก เหยื่อจากการค้ามนุษย์ ในสถานักักตัวบุคคลต่างด้าวใช้วิธีการสัมภาษณ์เป็นหลัก โดยมีขั้นตอนแยก 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมก่อนทำการสัมภาษณ์ ขั้นตอนระหว่างการสัมภาษณ์ และขั้นตอนภายหลังจากการสัมภาษณ์เสร็จสิ้นลง ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ ในขั้นตอน ก่อนการสัมภาษณ์พบว่า ความไม่พร้อมของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นเรื่องจำนวนบุคลากร ทักษะ

ภาษา รวมถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 เป็นปัญหาที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ในส่วนของผู้ต้องกักยังไม่มีความพร้อมในการให้ข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติขาดการสร้างความสัมพันธ์ภาพ ขาดความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องการค้ามนุษย์ และการให้ความช่วยเหลือ รวมทั้งสิทธิต่าง ๆ ที่ได้รับตามกฎหมาย เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องระยะเวลา การควบคุมตัวผู้ต้องกัก บวกกับทัศนคติทางลบที่ผู้ต้องกักมีต่อเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้สถานที่ที่ใช้ในการคัดแยกเหยื่อก็มีปัญหาเช่นกัน มีความคับแคบ ไม่เป็นสัดส่วน บางครั้งผู้เสียหายอับอายไม่กล้าให้ข้อมูลที่แท้จริงกับเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะเหยื่อจากการค้ามนุษย์ในส่วนของกรณีค้าประเวณี สำหรับขั้นตอนการสัมภาษณ์ พบปัญหาเกิดจากตัวเจ้าหน้าที่และเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน คือ เจ้าหน้าที่ไม่สามารถพูดสื่อสารภาษาอื่นได้ ทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่ละเอียดและขาดความน่าเชื่อถือ ปัญหาที่เกิดจากตัวผู้ต้องกักในกรณีที่ผู้ต้องกักไม่ยอมรับว่าตนเองตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ เนื่องจากสภาพเคยชินจากการทำงาน ขึ้นเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ ปัญหาที่พบคือการตีความหมายของการตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ที่แตกต่างกันระหว่างเจ้าหน้าที่ส่วนคัดแยกเหยื่อและเจ้าหน้าที่เอกชน การชะลอการส่งกลับเหยื่อที่เข้าข่ายตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์และการประสานหน่วยงานเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ตกเป็นเหยื่อหรือน่าเชื่อว่าจะตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์มีขั้นตอนยุ่งยากและล่าช้า เหยื่อจึงไม่ต้องการเข้ารับการคุ้มครองและปฏิเสธความช่วยเหลือตามกฎหมาย นอกจากนี้การเก็บข้อมูลและการติดตามผลภายหลังการส่งตัวผู้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังไม่เป็นระบบขาดความต่อเนื่องและยังไม่มีมีการนำข้อมูลมาปรับปรุงกระบวนการทำงานของหน่วย

ณัฐยา วิริวิทยา (2553) ศึกษา เรื่อง ปัญหาอุปสรรคของเจ้าพนักงานตำรวจต่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ : ศึกษาเฉพาะกรณีพื้นที่กรุงเทพมหานคร ด้านทัศนคติของเจ้าพนักงานตำรวจต่อปัญหาและอุปสรรคในการทำหน้าที่ ในภาพรวม พบว่า เจ้าพนักงานตำรวจเห็นด้วยต่อปัญหาและอุปสรรคการค้ามนุษย์ว่าเกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างช้านาน มีความเกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพลทั้งในประเทศและต่างประเทศจึงกลายเป็นปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตำรวจในการสืบสวนสอบสวน และการจับกุมผู้กระทำความผิด โดยทัศนคติของเจ้าพนักงานตำรวจมีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะปัญหาด้านผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่ไม่รู้ข้อมูลและแนวทางการปฏิบัติในการแก้ไขปัญหามาตรฐานที่ชัดเจนในการคัดแยกเหยื่อและผู้ต้องหา นอกจากนี้พบเจ้าหน้าที่บางส่วนมีส่วนร่วมอยู่ในขบวนการค้ามนุษย์ ด้านผู้ถูกล่อลวง ได้แก่ ปัญหาเหยื่อไม่ยอมให้ข้อมูล เนื่องจากไม่ต้องการเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่หรือผู้มีอิทธิพล มีปัญหาด้านภาษา ความหวาดกลัว หรือเหยื่อกลับไปสู่การถูกล่อลวงใหม่ (Revitalization) ซึ่งเป็นปัญหาด้านการให้การเยียวยา (Rehabilitation) ที่แก้ไขได้ไม่ตรงจุด ด้านนโยบาย ได้แก่ การขาดเอกภาพในแนวทางการปฏิบัติระหว่างหน่วยงาน ในขณะที่การดำเนินงานต้องอาศัยการประสานหลายฝ่ายในระยะเวลาที่จำกัด บุคลากร เช่น นักจิตวิทยามีน้อย ปัญหาบทลงโทษทางกฎหมาย บทลงโทษไม่เพียงพอ และมีข้อขัดแย้งระหว่างกฎหมายประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง ทำให้การดำเนินงานล่าช้า ด้านการประสานงาน ได้แก่ การประสานงานกับประเทศต้นทาง ประเทศปลายทางและระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ ยังมีข้อจำกัดในการให้ความร่วมมือในการตรวจสอบสัญชาติของผู้เสียหาย ทำให้ต้องค้างอยู่ที่ประเทศปลายทางเป็นเวลานาน การช่วยเหลือล่าช้า โดยเฉพาะในการรับตัวกลับประเทศต้นทาง ด้านการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์

นั้นยังมีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไข ทั้งด้านข้อมูลส่วนบุคคล ด้านการเพิ่มโทษ ด้านการเพิ่มฐานความผิด การค้ามนุษย์ และด้านการยกเว้นความผิดของเหยื่อการค้ามนุษย์

4. แนวทางการพัฒนาไกล

ชุตินา สมประสงค์ (2547) ศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาการประสานงานระหว่างองค์กรเพื่อช่วยเหลือหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ ผลการศึกษาภาพรวมความรู้เกี่ยวกับการช่วยเหลือหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ พบว่า ประชากรที่ศึกษามีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การค้นพบและสืบค้นข้อเท็จจริง การคุ้มครองฟื้นฟูและให้ที่พักอาศัย การส่งกลับ การประสานงานช่วยเหลือหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ พบว่า มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ได้แก่ การติดต่อสื่อสารระหว่างองค์กร การประสานงานเพื่อการส่งต่อ และการปฏิบัติงานร่วมกัน โดยมีการปฏิบัติด้านการประสานงานเพื่อการส่งต่อมากที่สุด การให้ความช่วยเหลือในเบื้องต้นก่อนแล้วจึงส่งตัวหญิงและเด็กให้สถานสงเคราะห์ดำเนินการ สำหรับด้านปัญหาอุปสรรค พบว่า มีปัญหาในระดับปานกลางด้านระบบข้อมูล ด้านบุคลากร และด้านการบริหารงาน โดยเฉพาะปัญหาและอุปสรรคการประสานงานด้านระบบข้อมูลในประเด็นที่ว่าขาดการเผยแพร่ข้อมูลการช่วยเหลือหญิงและเด็กต่อสาธารณชนมากที่สุด

รัชนิพร สุจริตภักดีกุล (2552) ได้ศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาวิธีการประสานงานการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ผลการศึกษาภาพรวมวิธีการประสานงานภายในองค์กรอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า วิธีการจัดประชุมระหว่างองค์กรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ภาพรวมปัญหาอุปสรรคในการประสานงานให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาอุปสรรคด้านการวางแผนมีปัญหามากที่สุด

อารียา ศรีคำภา (2553) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาขั้นตอนการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 สำหรับภาพรวมปัญหาและอุปสรรคในการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ พบว่า ผู้ปฏิบัติงานขาดทักษะจำแนกผู้เสียหาย และมีสถานที่ไม่เหมาะสมในการคัดแยกผู้เสียหายอยู่ในระดับมาก

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าสถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทย เด็กและหญิงที่เข้าสู่กระบวนการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ มีจุดเริ่มต้นจากครอบครัวญาติ เพื่อนบ้าน และคนต่างหมู่บ้านเป็นสื่อกลางในการชักชวนให้ไปทำงาน โดยเฉพาะเด็กและหญิงที่ไม่ได้รับการศึกษาและครอบครัวฐานะยากจนมีโอกาสเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์มากกว่ากลุ่มอื่น โดยสาเหตุหลักเกิดจากปัจจัยบุคคล คือ ความต้องการพื้นฐานของชีวิต ความกตัญญู พฤติกรรมเรียนแบบสังคม ปัจจัยด้านครอบครัว คือ เด็กมาจากครอบครัวเดียว มีค่านิยมเรื่องการแข่งขันทางวัตถุนิยมในชุมชน ด้วยเหตุนี้เด็กจึงต้องออกไปทำงานเพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของครอบครัว ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ของเด็กและหญิง ได้แก่ การไม่มีงานทำ ไม่มีที่ดินทำกิน มีภาระหนี้สิน นอกจากนี้การไม่ได้รับความเป็นธรรมทางสังคม ชุมชนมีความอ่อนแอเอง สมาชิกในสังคมขาดการคุ้มครองดูแลซึ่งกันและกัน จึงส่งผลให้เด็กและหญิงเข้าสู่กระบวนการการค้ามนุษย์ จากสถานการณ์การค้ามนุษย์ดังกล่าวประเทศไทยจึงมีความเกี่ยวข้องกับ 3 สถานะ คือ ประเทศต้นทาง กลางทาง และปลายทาง โดยขบวนการค้ามนุษย์จะเส้นทางการเดินทาง 2 ลักษณะ คือ เดินทางเข้าประเทศไทยตามจุดผ่านแดน และใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านเพื่อเดินทางไปยังประเทศปลายทาง โดยเฉพาะกลุ่ม

เด็กและหญิงจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว เมียนมาร์ กัมพูชา ที่เดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย จะได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มหรือเครือข่ายในการเดินทางเข้าประเทศอย่างผิดกฎหมาย ตั้งแต่ขั้นตอนจัดหา นำพาขนส่ง และส่งมอบเด็กและหญิงเข้าสู่ตลาดแรงงาน

สำหรับมาตรการและกลไกในการช่วยเหลือเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์ พบว่า มีกระบวนการทำงานภายใต้กฎหมาย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เช่น อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ การช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ มีการจัดโครงสร้างองค์กรและตั้งคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานหลัก ในการผลักดันการบังคับใช้กฎหมาย โดยใช้แนวทางของทิมสหวิชาชีพลงความเห็น และให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เป็นรายกรณี ตลอดจนการส่งคืนผู้เสียหายกลับคืนสู่ครอบครัว และแต่งตั้งชุดปฏิบัติการซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนขับเคลื่อนกลไกการช่วยเหลือเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ เช่น การเข้าช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ การคัดแยกเหยื่อ และการประเมินติดตามการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์

ในทางปฏิบัติยังพบว่า ความไม่พร้อมของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นเรื่องจำนวนบุคลากรที่ไม่เพียงพอ บุคลากรขาดทักษะภาษา และที่สำคัญ คือ ผู้ปฏิบัติงานยังขาดเข้าใจบทบาทของตนเอง ความรู้ความเข้าใจในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ และยังพบอุปสรรคในเรื่องสถานที่ในการถามปากคำไม่เป็นสัดส่วน ทำให้ผู้เสียหายอับอายไม่กล้าให้ข้อมูล ในด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงาน การรวบรวมและการส่งต่อฐานข้อมูลของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ รวมถึงการขาดแคลนล่ามในการแปลภาษา จึงส่งให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ และทำให้กระบวนการประสานงาน การส่งต่อมีความล่าช้า เนื่องจากต้องรอกระบวนการสอบข้อเท็จจริง ตรวจพิสูจน์อายุ และการยืนยันสัญชาติจากประเทศต้นทาง ส่งผลให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ต้องอยู่ในสถานคุ้มครอง/สถานแรกรับเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ดังนี้ ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยสร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์และการอภิปรายผลต่อไป

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ตั้งกรอบในการศึกษา โดยเฉพาะเจาะจงไปยังกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็ก สตรี สถานประกอบการ ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี และออกแบบการวิจัยเพื่อเข้าใจสถานการณ์การค้ามนุษย์ในพื้นที่ศึกษา รวมทั้งเสนอข้อวิจารณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทยที่อยู่ในระดับ Tier 3

โดยผู้ศึกษา ใช้ฐานแนวคิดในประเด็นนโยบาย/มาตรการ การช่วยเหลือเด็กและผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ตามหลักสิทธิมนุษยชน อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก รวมทั้งฐานความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกลไกการให้ความช่วยเหลือเด็กและหญิงจากการค้ามนุษย์

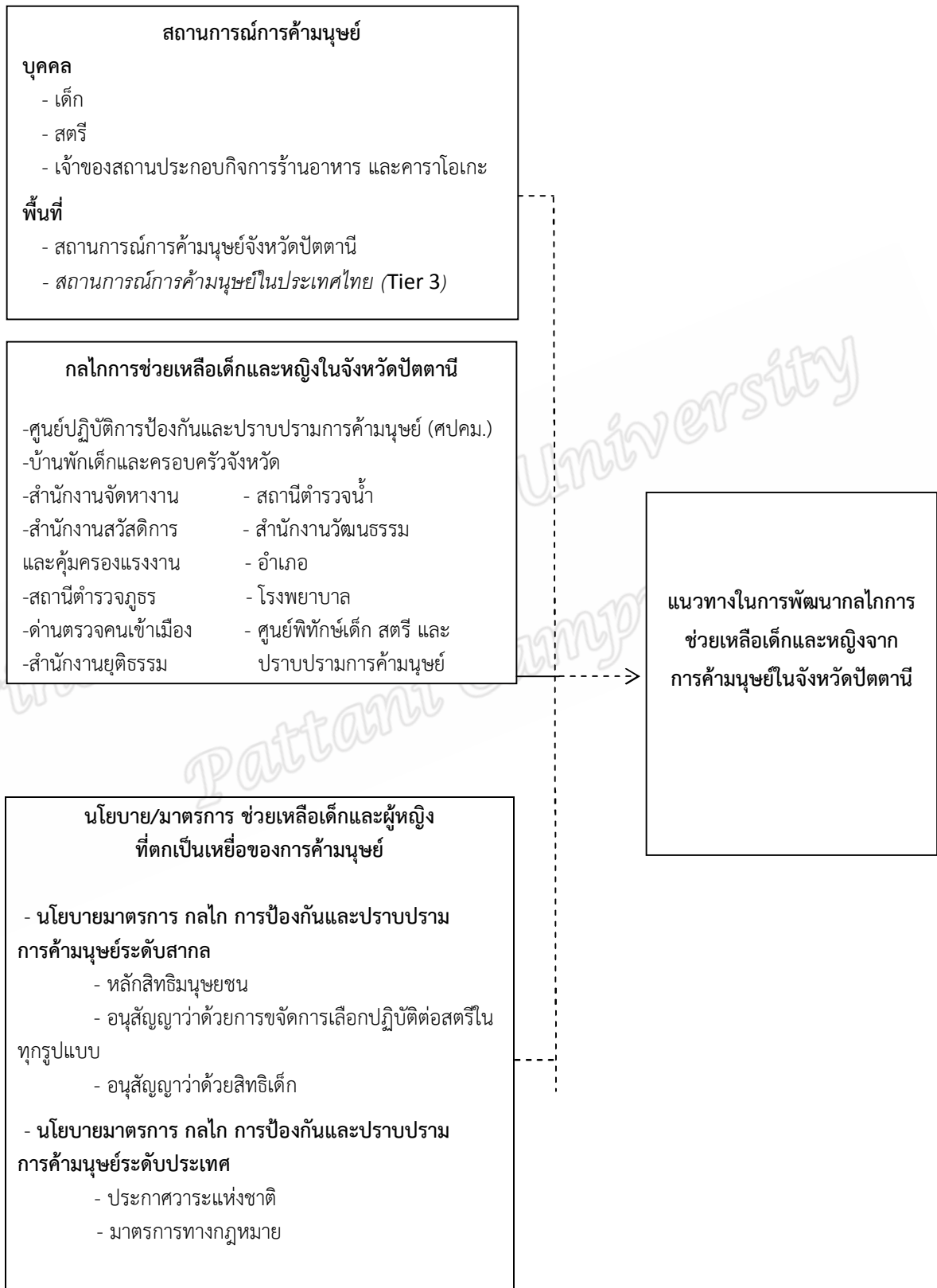
ตามประเด็นดังกล่าว ผู้ศึกษาเฉพาะเจาะจง ศึกษากลไกการให้ความช่วยเหลือเด็กและหญิงในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ตามนโยบายของรัฐบาลที่มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด (ศปค.จว.) ที่มีหน่วยงานเครือข่ายร่วมมือดำเนินการป้องกันและปราบปราม

การคุ้มครอง จำนวน 12 หน่วยงาน ประกอบด้วย 1) ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด (ศปคม. จว.) 2) บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด 3) สำนักงานจัดหางาน 4) สถานีตำรวจน้ำ 5) สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน 6) สำนักงานวัฒนธรรม 7) อำเภอบึง 8) สำนักงานยุติธรรมจังหวัด 9) โรงพยาบาล 10) ด่านตรวจคนเข้าเมือง 11) ศูนย์พิทักษ์เด็ก สตรี และปราบปรามการค้ามนุษย์ และ 12) สำนักงานยุติธรรม

จากกรอบแนวคิดในการศึกษาทั้งหมด เมื่อได้ดำเนินการศึกษาจะสังเคราะห์สู่แนวทางในการพัฒนากลไกการช่วยเหลือเด็กและหญิงจากการค้ามนุษย์ กรณีศึกษา จังหวัดปัตตานี โดยจะเสนอแนวทางการปฏิบัติงาน แนวทางการวางแผนนโยบาย และประเด็นในการพัฒนากลไกการช่วยเหลือเด็กและหญิงต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องต่อไป ปรากฏในภาพ 3

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาพ 3 กรอบแนวคิดในการศึกษา



บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาผลกระทบของการช่วยเหลือเด็กและหญิงจากการค้ามนุษย์กรณีศึกษา จังหวัดปัตตานี ผู้ศึกษาใช้วิธีการศึกษาแบบผสมผสานระหว่างวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ (Figure 3.2 in Creswell, 2013) โดยใช้วิธีการศึกษา 2 วิธี มีรายละเอียดเกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร (Document study) คือ การศึกษาและค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ ตำรา เอกสารวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ และรายงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาอ้างอิงประกอบการศึกษา

2. การศึกษาภาคสนาม (Field study) เป็นการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชากรกลุ่มตัวอย่าง แบบสัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และจัดประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม (group discussion) และใช้แบบการสังเกตในการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการศึกษาวิเคราะห์รวบรวมข้อมูลพื้นที่ที่มีการค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประชากรกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

1.1 เด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

1.2 เจ้าของสถานประกอบการ เช่น โรงงาน ร้านอาหาร สถานบันเทิง

1.3 พนักงานเจ้าหน้าที่/เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันปราบปราม แก๊งค์ พื้นที่ฟู

เด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์

2. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ศึกษาใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จำนวนทั้งหมด 212 คน ปรากฏดังตาราง 3

ตาราง 3 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวน
1. เด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์และเข้าสู่กระบวนการคุ้มครองสวัสดิภาพ	5
2. เจ้าของสถานประกอบการ เช่น ร้านอาหาร และร้านอาหารโอเค	145
3. พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์	12

2.1 เด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์และเข้าสู่กระบวนการคุ้มครองสวัสดิภาพ จำนวน 5 คน

2.2 เจ้าของสถานประกอบการ เช่น ร้านอาหาร และคาราโอเกะ เป็นการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เป็นเจ้าของสถานประกอบการในพื้นที่จังหวัดปัตตานีจำนวนทั้งสิ้น 227 แห่ง (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี, 2558) ผู้วิจัยใช้สูตรของทาโรยามาเน (Taro Yamane, อ้างถึงใน พันธรัตน์ ศรีกรวดโคกสูง) กำหนดขอบเขตความคลาดเคลื่อน 0.05

สูตรการคำนวณหากกลุ่มตัวอย่างดังนี้คือ

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ค่าความคลาดเคลื่อนสูงสุดที่ยอมรับได้

$$n = \frac{227}{1 + 227(0.05)^2}$$

$$n = 144.8$$

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 145 แห่ง จากจำนวนประชากรที่เป็นเจ้าของสถานประกอบการร้านอาหาร และคาราโอเกะ ที่ขึ้นทะเบียนขออนุญาตประกอบกิจการกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี จำนวนทั้งสิ้น 227 ราย

2.3 พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ จำนวน 12 คน ประกอบด้วย พนักงานตำรวจ เจ้าหน้าที่ปกครอง เจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เจ้าหน้าที่วัฒนธรรม เจ้าหน้าที่ด่านตรวจคนเข้าเมือง เจ้าหน้าที่ตำรวจน้ำ เจ้าหน้าที่ยุติธรรมจังหวัด เจ้าหน้าที่ศูนย์พิทักษ์เด็ก สตรี ครอบครัว และป้องกันปราบปราม

การค้ำมนุษย์ เจ้าหน้าที่จัดหางาน เจ้าหน้าที่สวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน เจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กและครอบครัว เจ้าหน้าที่สาธารณสุข

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลที่สำคัญคือ

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เป็นรายบุคคล โดยใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์

2. การสนทนากลุ่มย่อย (group discussion) โดยใช้แนวคำถามสำหรับสนทนากลุ่มแบบเจาะจงสถานการณ์การค้ำมนุษย์ กลไกการให้ความช่วยเหลือเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ำมนุษย์

3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของคณะทำงาน

4. การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

โดยแบ่งเนื้อหาของคำถามออกเป็น ส่วน คือ

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากร5กรในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย คำถามแบบปลายปิด (Close – end Question)

2. ข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายการค้ำมนุษย์และสถานการณ์การค้ำมนุษย์ในพื้นที่จังหวัดปัตตานีและสถานการณ์การค้ำมนุษย์ในประเทศไทย ลักษณะคำถามเป็นแบบ (Rating Scale แบบ Liker) แบ่งหัวข้อในการตอบแบบสอบถามทั้งหมด 3 ด้าน มีจำนวน 15 ข้อ ดังนี้

ด้านกฎหมายการค้ำมนุษย์ จำนวน 9 ข้อ

สถานการณ์การค้ำมนุษย์ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จำนวน 3 ข้อ

สถานการณ์การค้ำมนุษย์ในประเทศไทย จำนวน 3 ข้อ

3. มุมมองผู้ประกอบการต่อแรงงานข้ามชาติต่อการจัดสวัสดิการแรงงาน

4. ปัญหาอุปสรรค/ข้อจำกัดในการให้ความช่วยเหลือเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากขบวนการค้ำมนุษย์ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

5. การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

โดยให้คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การค้ำมนุษย์ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ออกเป็น 5 ระดับ โดยให้คะแนนความคิดเห็นที่เป็นเชิงบวกและเชิงลบ ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	เชิงบวก	เชิงลบ
มากที่สุด	5	1
มาก	4	2
ปานกลาง	3	3
น้อย	2	4
น้อยที่สุด	1	5

เมื่อรวบรวมข้อมูลและแจกแจงความถี่แล้ว จะใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างแบ่งระดับผลของระดับการปฏิบัติ เป็น 5 ระดับ ซึ่งใช้เกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้ (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ 2538: 156 - 157)

$$\begin{aligned} \text{ช่วงกว้างของคะแนนระหว่างชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวน}} \\ &= \frac{5-1}{5} = \frac{4}{5} = 0.8 \end{aligned}$$

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแปลความหมายของระดับคะแนนได้ ดังนี้

ระดับประสิทธิภาพ

มากที่สุด	4.21 - 5.00
มาก	3.41 - 4.20
ปานกลาง	2.61 - 3.40
น้อย	1.81 - 2.60
น้อยที่สุด	1.0 - 1.80

เมื่อรวบรวมข้อมูลและแจกแจงความถี่แล้ว จะใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างแบ่งระดับผลของการปฏิบัติงานเป็น 5 ระดับ ซึ่งใช้เกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

1. ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 แสดงว่า ระดับการปฏิบัติของผู้ประกอบกิจการต่อแรงงานข้ามชาติในจังหวัดปัตตานีอยู่ในระดับ มากที่สุด
2. ระดับคะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 แสดงว่า ระดับการปฏิบัติของผู้ประกอบกิจการต่อแรงงานข้ามชาติในจังหวัดปัตตานีอยู่ในระดับ มาก
3. ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 แสดงว่า ระดับการปฏิบัติของผู้ประกอบกิจการต่อแรงงานข้ามชาติในจังหวัดปัตตานีอยู่ในระดับ ปานกลาง
4. ระดับคะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 แสดงว่า ระดับการปฏิบัติของผู้ประกอบกิจการต่อแรงงานข้ามชาติในจังหวัดปัตตานีอยู่ในระดับ น้อย
5. ระดับคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 แสดงว่า ระดับการปฏิบัติของผู้ประกอบกิจการต่อแรงงานข้ามชาติในจังหวัดปัตตานีอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้มาจาก 4 วิธี คือ

1. ผู้ศึกษาค้นคว้าจากงานวิจัย การศึกษาเอกสารของหน่วยงานรัฐและเอกชนที่จัดทำขึ้น เช่น รายงานผลการดำเนินงาน คู่มือการปฏิบัติงานศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด และสำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก รายงานการวิจัยต่าง ๆ และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง บันทึก เอกสารและรายงานต่าง ๆ

2. ผู้ศึกษาใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์เด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากขบวนการค้ามนุษย์ จำนวน 5 คน และพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ จำนวน 5 คน เกี่ยวกับสาเหตุของการเข้าสู่ขบวนการค้ามนุษย์ วิธีการกระทำต่อเด็กและหญิงก่อนเข้าสู่ขบวนการค้ามนุษย์ รูปแบบการแสวงหาประโยชน์ ช่องทางในการขอความช่วยเหลือ กระบวนการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพ การส่งกลับประเทศภูมิลำเนา ปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากกระบวนการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนี้ เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงลึกที่มีความละเอียดอ่อนสำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการวิจัยในครั้งนี้เพื่อรักษาความลับของผู้ให้สัมภาษณ์

3. ผู้ศึกษาใช้การสนทนากลุ่มย่อยจำนวน 1 กลุ่ม เป็นตัวแทนจากหน่วยงานทั้งหมด 12 คน ได้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ประกอบด้วย ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ศปคม.) บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด สำนักงานจัดหางานสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอสถานีตำรวจภูธร สถานีตำรวจน้ำ ด้านตรวจคนเข้าเมือง ศูนย์พิทักษ์เด็ก สตรี และปราบปรามการค้ามนุษย์ สำนักงานยุติธรรม โรงพยาบาลซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานในการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ให้การสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพแก่ผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่คล้ายคลึงกันในด้านการทำงานในภาคสนาม เช่น การรวบรวมข้อเท็จจริงในที่เกิดเหตุ การคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และการให้ความช่วยเหลือตามบทบาทภารกิจที่รับผิดชอบ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความสบายใจขณะสนทนาและมีความเข้าใจแนวทางการปฏิบัติงานของสมาชิกคนอื่นๆ ในการสนทนากลุ่มแบบเจาะจงนี้ผู้ศึกษาจะเป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ด้วยตนเอง และมีผู้จดบันทึก (Note taker) รวมทั้งผู้ช่วย (Helper) ข้อดีของเครื่องมือชนิดนี้คือ สมาชิกจะเรียนรู้ประสบการณ์จากสมาชิกคนอื่นๆที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ อีกทั้งการสัมภาษณ์หลายคนในเวลาเดียวกันช่วยให้ประหยัดเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนข้อเสีย คือ สมาชิกที่ตอบทีหลังจะเลียนแบบคำตอบจากสมาชิกคนอื่นๆ ไม่แสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างแท้จริง ทำให้คำตอบที่ได้รับขาดความหลากหลาย ดังนั้น การสนทนากลุ่มแบบเจาะจงจึงใช้ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดครบถ้วน

4. ผู้ศึกษาได้เข้าร่วมสังเกตการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยเข้าร่วมภารกิจต่างๆ ของคณะทำงานเช่น การประชุมคณะอนุกรมป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด เข้าร่วมวางแผนก่อนลงพื้นที่ปราบปรามการค้ามนุษย์ การลงพื้นที่ช่วยเหลือเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ การประชุมทีมสหวิชาชีพเพื่อคัดแยกผู้เสียหายและการส่งต่อผู้เสียหายเข้ารับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ทั้งนี้เพื่อทราบถึงกลไกการให้ความช่วยเหลือตามบทบาทภารกิจของแต่ละหน่วยงาน ข้อจำกัดในการทำงาน และการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาเฉพาะหน้าของทีมสหวิชาชีพ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการบันทึกข้อมูลหลายแบบ ได้แก่ คอมพิวเตอร์เพื่อบันทึกข้อมูลที่ได้จากการวิจัยทั้งหมดในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น บทสนทนาที่ได้จากการสัมภาษณ์ รูปแบบการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยใช้ควบคู่กับกล้องถ่ายรูป และเทปบันทึกเสียง

5. ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถาม สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 145 คน เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์

ประกอบด้วย เจ้าของสถานประกอบการ ร้านอาหาร และร้านคาราโอเกะ พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ จำนวน 12 คน และคณะอนุกรรมการป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์จังหวัด จำนวน 23 คน เพื่อทราบถึงองค์ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการค้ามนุษย์ ในจังหวัด กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ และกระบวนการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายจาก การค้ามนุษย์

โดยสามารถสรุปเครื่องมือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และรวบรวมข้อมูล ไว้ดังตาราง สรุปเครื่องมือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และรวบรวมข้อมูลปรากฏดังตาราง 4

ตาราง 4 ตารางสรุปเครื่องมือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และรวบรวมข้อมูล

กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	
	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	รวบรวมข้อมูล
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ
1. เด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อ จากการค้ามนุษย์และเข้าสู่ กระบวนการคุ้มครอง สวัสดิภาพ	- ใช้แบบสอบถามสำรวจ	- สัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 5 คน - สัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม
2. เจ้าของสถานประกอบกิจการ เช่น ร้านอาหาร และร้าน คาราโอเกะ	จำนวน 145 คน	-
3. พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานป้องกันและ ปราบปรามการค้ามนุษย์		- สัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 12 คน

การเลือกพื้นที่

การเลือกพื้นที่จังหวัดปัตตานี เป็นพื้นที่การศึกษานี้ เนื่องจากในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี มีการจ้างงานเด็กและหญิงทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติในสถานประกอบการ ประเภทร้านอาหาร และร้านคาราโอเกะจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบ ไม่ได้รับสวัสดิการตามกฎหมายคุ้มครอง แรงงาน และลักษณะงานมีความเสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิ ประกอบกับมาตรการในการดำเนินงาน ปราบปรามการค้ามนุษย์ในจังหวัด พบเด็กและหญิงถูกควบคุมตัวเป็นพยานและนายจ้างถูกดำเนินคดี ค้ามนุษย์สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการลงพื้นที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นระยะเวลา 3 ปี ได้ มีการสำรวจพื้นที่เสี่ยงลงพื้นที่ช่วยเหลือผู้เสียหาย มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ ให้การคุ้มครองผู้เสียหาย ผู้ศึกษาจึงได้ทำความรู้จักและได้รับความไว้วางใจจากผู้เสียหายและเจ้าหน้าที่ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

การเข้าสู่สนาม

ผู้ศึกษาได้พิจารณาเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง

1. การเลือกพื้นที่ศึกษา

1.1 เลือกผู้ประกอบการกิจการร้านอาหาร และร้านอาหารโอเค ที่มีการจ้างงานเด็ก และหญิงในสถานประกอบการ โดยผู้ศึกษาต้องเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของผู้ประกอบการ

1.2 เลือกกลุ่มเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ที่อยู่ในระหว่างการคุ้มครองและพ้นจากระบบการคุ้มครองสวัสดิภาพในบ้านพักเด็กและครอบครัว และสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพโดยผู้ศึกษาต้องเรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมภาษา และความเป็นอยู่ของเด็ก และหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์

1.3 เลือกตัวแทนสหวิชาชีพ ที่ทำงานในชุดปฏิบัติการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอในการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อเท็จจริง และเข้าร่วมการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยผู้ศึกษาต้องเรียนรู้วัฒนธรรมองค์กร ระบบงานราชการ

1.4 เลือกคณะอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด ที่เข้าร่วมประชุมในการกำหนดแผนการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ประจำเดือน โดยผู้วิจัยได้จัดเตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการวิจัย

2. การแนะนำตัวกับกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายรู้จัก และเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ผู้ศึกษาได้หารือกับพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และเจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด ก่อนลงพื้นที่ศึกษา มีการประสานคณะทำงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดผู้นำชุมชนก่อนลงพื้นที่สถานประกอบการ และประสานเจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพที่ให้การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากผู้ประกอบการ และผู้เสียหาย เนื่องจากเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อน การให้ข้อมูลจึงต้องใช้บุคคลที่เด็กและหญิงมีความไว้วางใจ และเลือกใช้สถานที่ที่เหมาะสมในการพูดคุย

3. สำหรับการสร้างสัมพันธภาพ หลังการแนะนำตัวแล้ว ผู้ศึกษาได้สานสัมพันธ์ภาพกับกลุ่มเป้าหมาย โดยการลงพื้นที่ร่วมกับชุดปฏิบัติการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในรูปแบบสหวิชาชีพ เข้าร่วมประชุมคณะอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด และทำกิจกรรมบำบัดร่วมกับเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความไว้วางใจ โดยระวังไม่ให้ตนเองมีบทบาทเกินกว่าที่ควรจะเป็น และระวังไม่ให้เกิดความลำเอียงในการรวบรวมข้อมูลหรือตีความข้อมูล

4. การทำงานภาคสนาม ผู้ศึกษาเริ่มศึกษาภาคสนามในการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะกลไกระดับปฏิบัติ นั่นคือ ชุดปฏิบัติการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในรูปแบบสหวิชาชีพ ซึ่งเป็น ตัวกลางในการนำนโยบาย มาตรการ ไปสู่การปฏิบัติ จึงทำให้ทราบถึงกลไกระดับต่างๆ และขั้นตอนการปฏิบัติงานของจังหวัดในการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

ดังนั้น สิ่งที่คุณต้องคำนึงถึงในการเข้าสู่สนาม คือ การวางตัวให้เหมาะสมในฐานะผู้ศึกษา ไม่ใช่ผู้ปฏิบัติงาน ไม่มีอคติต่อสิ่งพบเห็น พยายามทำความเข้าใจถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในกลไกระดับต่างๆ เข้าใจการกระบวนการทำงานป้องกัน งานปราบปรามการค้ามนุษย์ และงานบำบัดฟื้นฟูแล้ววิเคราะห์สิ่งเหล่านั้น โดยมองว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และทุกสิ่งที่เกิดขึ้นล้วนสามารถเปลี่ยนแปลงได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาคำนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม ประมวลผลทางสถิติ โดยการหาค่าร้อยละ เป็นค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จัดลำดับความถี่ประกอบด้วยสถานการณ์การค้ามนุษย์ในจังหวัด กลไกช่วยเหลือเด็กและผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ในจังหวัดปัญหาของกลไกช่วยเหลือเด็กและผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ และแนวทางในการพัฒนาการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยนำเสนอในรูปแบบสถิติประกอบการบรรยาย

2. จากการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) จึงนำข้อมูลที่ได้อธิบายเบื้องต้นด้วยการจัดหมวดหมู่ (Typology) และแยกแยะ (Taxonomy) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เขียนบรรยายรายละเอียดการศึกษา และการวิเคราะห์ใช้หลักตรรกะโดยเปรียบเทียบความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย อันประกอบไปด้วย

2.1 ประวัติส่วนบุคคลและภูมิหลังของเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์/ ประวัติส่วนบุคคลและประวัติการทำงานทางวิชาชีพของชุดปฏิบัติการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

2.2 กลไกช่วยเหลือเด็กและผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์

2.3 ปัญหาและอุปสรรคของกลไกช่วยเหลือเด็กและผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์

2.4 แนวทางในการพัฒนาการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

3. นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาความ โดยแยกประเด็นเป็นรายกรณี และเป็นภาพรวมเพื่อให้เห็นถึงกลไกต่างๆ ในการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือแก่เด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ของจังหวัดปัตตานี

การตรวจสอบข้อมูลเชิงปริมาณ

ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามผู้ศึกษาใช้แบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์และเข้าสู่กระบวนการคุ้มครองสวัสดิภาพ เจ้าของสถานประกอบกิจการ เช่น โรงงาน ร้านอาหาร สถานบันเทิง พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ คณะอนุกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดโดยนำแบบสอบถามไปหารือกับอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการวิทยานิพนธ์แล้วนำไปปรับปรุงใหม่ให้มีความเหมาะสม จากนั้นจึงนำไปทดสอบ (Pre-test) กับกลุ่มเป้าหมายที่ใกล้เคียง เพื่อนำมาวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม และนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำไปเก็บรวบรวมจริงต่อไป

การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้ศึกษาตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล ดังนี้

1. ทบทวนจากกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด โดยนำข้อมูลที่ได้มาแยกหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ และนำข้อมูลไปตรวจสอบกับกลุ่มเป้าหมายว่าถูกต้องครบถ้วนตามที่ให้ข้อมูลหรือไม่ อย่างไร
2. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากภาคสนามของผู้ศึกษาและผู้ช่วย จำนวน 2 คน มาเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลแต่ละส่วน แล้วนำมาตรวจสอบและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ไม่สมบูรณ์ให้ถูกต้อง
3. เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากเทคนิคการเก็บข้อมูลหลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่มย่อย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม
4. ตรวจสอบจากเอกสาร เช่น ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาพิจารณาข้อมูลในชุดเดียวกัน